

Pro Sexto Roscio Amerino

<https://hdl.handle.net/1874/420544>

REVERENDO IN CRISTO
 PATRI S. S. S. S.
 S. S. S. S.
 S. S. S. S.

**PRO SEXTO ROSCIO
 AMERINO, M. TVLLII
 Ciceronis Oratio, cum F. Syl-
 uij Ambiani Com-
 mentarijs.**

PARISIIS

Apud Ioannem Roigny sub Basilisco, è re-
 gione S. Benedicti in via Iacoba.

M D C C L

PRO SEXTO ROSCIO
AMERINO, M. TVL. IIII
Ciceronis Oratio, cum P. Syll.
sup. Ambrosii Com-
mentarijs.

PARISIIS

Apud Joannem Roigny sub Basilico, re-
gione S. Benedicti in via Jacobæ.

1735

REVERENDO IN CRISTO

PATRI IOANNI BURSAE D.

Fusciani Abbati, Franciscus

Sylvius S.

P

Ermagna animi in me
tui benevolentia Reue-
rende Pater mihi proximi
me spectata est, quum cau-
sa mea ad sacrum, quod
frater meus primum fa-
cturus erat, non modo i-
pse adueneris, sed virum
integerrimum, tibi amicissimum, Natalem
Hospitem D. Martini apud Ambianos Ab-
batem, Ludouicum Messerium tuum, alios-
que permultos graues viros tecum adduxe-
ris, quo id sacrum fieret celebratius: quum
inde me primum in cœnobium tuum, de-
inde Ambianos abduxisti, méque permul-
tos dies hilariorem in modum, quàm salua
mea frons pateretur, accepisti: quum in Ho-
spitis gratiam ita me insinualti, vt illi me
non minus quàm tibi iucundum sentiam:
quum vtrunque parentem meum nō minus
charos habeas, quàm ipse habeam, cui sunt
omnino charissimi. Istam gratiam quanuis
referre non possim, habere tamen me vt ostē-

dam necesse est. Quos igitur Commentarios
in orationem M. Tullii Ciceronis pro Sex.
Roscio Amerino scripsimus nouissime, eos
nomini tuo nuncupo, non vt habeas vbi li-
teras discas, vt Plancus Bursa, de quo ad Do-
labellam Cicero scribit, sed quibus legendis
animum tuum oblectes. Vale, Parisiis ex
schola Tornaca, X V. die Septemb. An-
no. M. D. X X X.

IN ORATIONEM M. TVL.

lij Ciceronis pro Sex. Roscio Ame-
rino Argumentum per
F. Syluium.

Sextus Roscius Amerinorum vt nobilissimus
ita locupletissimus fuit. Eum a cœna redeun-
tem T. Roscius Magnus, cum quo ei veteres
inimicitia erant, ad Balneas Palatinas Romæ hora
noctis prima occidit. T. Roscius Capito, qui Ame-
ria erat, eadem nocte huius cædis factus certior, L.
Cornelio Chryfogono, qui in castris L. Syllæ ad Vo-
laterras erat, hoc factum nunciat. Chryfogonus de
L. Sylla paruo emit amplissima bona Sex. Roscij,
tanquam proscripti. Eorum tria prædia dat Capito-
ni: in reliqua T. Magnus Chryfogoni nomine im-
petum facit. Quo autè his bonis pacatius & certius
fruerentur, quærunt occasionem occidendi Sex. Ro-
scij filij. Is bonis omnibus spoliatus, ab America Ro-
mam confugit. Hi erepta sibi occasione huius occi-
dendi, crimen confingunt. C. Erutio eum tradût ac-
cusandum q̄ patrem occiderit. Erucius vt crimen
verissimile faciat, Sex. Roscium patri odiosum, eūq̄
odij causa a patre ad colenda prædia relegatum fuis-
se: & patrem in animo habuisse, vt hunc exhæreda-
ret, eam ob rem ab eo patrem occisum esse dicit. Ci-
cero hæc omnia refutat, docetque Erucium in accu-
sando negligentē fuisse, quòd metu Chryfogoni ne-
minem fore putaret, qui Roscium defendere aude-
ret. Nam pluribus argumentis parricidium Erucius
probare debuit, quod vix in quoquam credi possit,
quòd sit cõtra naturam: ideo Solon Legislatoꝝ sup̄

plicia nulla parricidis constituerit, quòd parricidã fore non putauerit. Nec igitur causam cur patrem Roscius occiderit, nec quomodo occiderit, Erucius dicere potuit. Dicit itaque Cicero iudicibus dubiũ esse non debere, quin Roscius nõ a filio occisus sit, sed Magni Capitonis & Chryfogoni fraude & consilio. Nam Roscij cæde filius omnibus bonis spoliatus est, hi autem locupletati sunt maxime. Huius cædis magnum fuisse authorem docet, quòd pauper avarus audax inimicus Sex. Roscij fuerit. Roscij Capitonis vitia dicit, vt ad eum quoque cædis suspicio pertineat, vtque a dicendo testimonio arceatur. Rosciorum Magni & Capitonis opera Chryfogonum de hac cæde certiore factum, ipsumque Capitonem fecisse, vt qui secum legati ab Amerinibus missi ad Syllam erant, vt de rei indignitate quaererentur, inorata re Ameriam redierint ostendit. Suspicionem cædis implet Chryfogonum, quòd noluerit Sex. Roscij seruos in quaestionem dari, quòd apud se in permagno honore habuerit. Chryfogonum sectorem bonorum Sex. Roscij arguit, docetque ea bona iniuste vennisse, eaque omnia L. Sylla nesciente a Chryfogono facta. Quæ contra Chryfogonum dicit, negat se Roscij iussu dixisse. In conclusione Iudices flectit ad misericordiam. Causa iudicialis est, Status qualitatis. In hac causa Cicero facit, vt in accusatores crimen obiectum reo retorqueat: vt pro Cluentio accusatores dixerant a Cluentio corruptos esse iudices: ab Oppianico non a Cluentio id factum ostendit. A Milone factas Clodio insidias accusatores dixerunt: à Clodio Miloni factas esse Cicero probauit. Hanc Sex. Roscij causam quum metu Syllæ nullus suscipere auderet,

omni patrocínio destitutus Roscius ad Ciceronem
confugit. Eum hortati amici sunt, vt eam causam
fufciperet. Negabant enim eum quicquam ad pri-
mum nominis splendorem inuēturum commodius.
Suscepto igitur patrocínio victoriā cū summa laude
nactus est. Id Cicero significat in lib. de Offic. 2. Ma-
xime, inquit, & gloria caput defensionibus, & gratia
paritur: eoq; maior, si quando accidit, vt ei subuenia-
tur, qui potentis alicuius opibus circumueniri vrge-
rique videatur: vt nos saepe alias, & adolescentes cō-
tra L. Syllę dominantis opes pro Sex. Roscio Ames-
rino fecimus. Quæ, vt scis, extat oratio. Idem in li-
bro de claris Oratoribus, Prima, inquit, causa publi-
ca pro Sex. Roscio dicta, tantum commendationis
habuit, vt non vlla esset, quæ non nostro digna pa-
trocínio videretur. Cicero metuens Syllam, quem
in hac causa offenderat, simulatā valetudinis causa
in Græciam & in Asiam abiit, vt in eius vita Plu-
tarchus scribit. Qua ætate Cicero hanc causam ege-
rit, est apud A. Gellium cap. 28. libri. 15.

Aa iiij

INDEX

<p>TABELLA SE rie literaria eorū quæ in sequenti opere vi sa sunt adnotatu di gnissima.</p> <p style="text-align: center;">A</p> <p>A Ccipias in partē bonam. 51 Accusatores. 5 Accusationis & defen sionis dies. 14 Accusatorum vtilitas, pag. 61 Actum est. 154 Adesse quid sit. 1 Adest præsens. 1 Adiutor & impulsor 8 Administer. 88 Adolescens. 73 Aes Corinthium. 138 Aes Deliacum. 138 Africanus. 110 Agri quondā quàm nūc fœcundiores. 57 Agriculatorum laus. 48, 53 Agricolarum laus. 85 Alcmaeon. 75 Alienus. 96 Amandare. 49 Ameria. 18, 23 Amicitia & fides duę res sanctissimæ. 119 Amittere vitam & vale</p>	<p>tudinem. 39 Amittere. 160 Animaduertēda pecca ta. 122 Anserum cibaria. 63 Antistius. 100 Antiqui homines. 32, 33 Appromittere seu adpro mittere. 34. Ardere cupiditate &c. 96. Argumenti Comici cau sa. 53 Aridus victus. 84 Aridus homo. 85 Armentum. 97 Asturus. 48 Attilius Seranus. 55, 57. 100 Auctio. 29 Aucupari tempus. 29 Audacia prorupta & p iecta. 16 Audacia violat omnia etiam sanctissima. 77 Audaciter. 112 Audire nuncium. 137 Authepsa. 138 Autumedon. 108. B Balneæ Palatinæ. 22 Belluarū feritas in figu ra hominis. 72</p>
--	--

ALPHABETICVS.

Bestiæ.	72	Cœlius.	71
Bonitas prædiorū.	26	Cœlum pro aere.	78
C		Coire societate	27.124
Cæcilia Metelli filia	36	Coitur societas.	25
Cecilia Balearici filia.	36	Commentari.	91
Canes multi nihil ob-		Comici argumenti caus-	
sunt vbi multi sunt		sa.	53
obseruandi.	98	Committere iudiciū.	14
Canum officium.	62	Committere.	156
Capere somnum.	73	Comparant accusatores	
Capere coniecturam &		pecunia.	37
consilium.	106	Componere.	42
Capillus delibutus.	140	Conclauē.	73
Capillus dicitur potius		Concreditus.	119
quàm capilli.	141	Conferre suspicionem	
Carbo.	100	& inuidiam.	108
Cassiani iudices.	92.94	Confiteri de peccatis	
Cassianum dictum.	93	127.	
Cassius.	92. 93	Conscientia mala.	75
Cauere inimicitias, sociū		Consiliū publicum.	155
& proditorem	21	Consuetudinis quanta	
Causam recipere.	4	sit vis.	ibi.
Causam dicere.	5	Constituere victoriam	
Cibaria hominum, &		pacem & repub.	20
anserum.	63	Consumere operam.	50
Cibarius panis.	64	Corinthia vasa.	137
Cicero dat causam cur		Continere viæ.	26
ipse pro Roscio Ame-		Corinthium æs.	138
rino dicat. i. in princi-		Creabatur periculum	
pio.		92. 94	
Cisium.	22.23	Creare & facere magi-	
Clementissimus ab inno-		stratum.	144
centia.	92	Criminose.	62

. 2 V I N D E X H 9 1 A

Cupiditas in re bona & laudabili.	14	Ementiri.	132.133
D		Emerere de sectoribus.	6
Damnum incurrere.	7	Experrecta nobilitas.	145.
Dare occidendum.	82	Equites iudices.	145
Decidere.	121	Esse in bonis.	114
Dedita opera.	111	Euertere hominem.	124
Desicere de ponte.	107	Excipere.	157
De improviso.	156	Eximere nomen de tabulis.	34
Delicia vasa.	137	Existo.	83
Deliacum æs.	138	Explere odium, famem, libidinem.	33
Delibutus capillus.	140	Exprobrare.	51
Demittere.	14	Extrema oratio.	136
Depecisci.	117	F	
De ponte deicere.	107	Facere & creare magistratum.	144
De ponte deicere sexagenarios.	109	Felix cur Sylla.	29
Derogare.	97	Ferre pro accipere, & ferre fructum.	114
Despicere.	29	Fides & amicitia, duæ res sanctissime.	119
Destituere.	125	Fides in vtraque partem & bonam & malam.	118.
Dicere causam.	5	Fides vicaria.	119
Dies accusationis & defensionis.	14	Fimbria.	39
Diei & noctis horæ duodecim.	23	Fraudare in re bona & honesta.	148
Dij penates.	30	Frequens.	20
Difuculo primo.	23	Frons mollis.	96
Doceo de rebus.	33		
Dubitatur passiuè.	126		
Ducere spiritum.	137		
E			
Effundere pecuniam.	8		

ALPHABETICVS.

Fructus	96	Inducere animum, & in	
Fœminarum nomina		animum.	60
vnde sumebatur apud		Infantes pueri.	159
Romanos.	36	Infinitiuus modus pro	
Fundus.	139	indicatiuo modo possi-	
		tus.	117
G		Inire conuiuium.	60
Gratis peccare qui di-		In mentem venit dicere	
cantur.	28	128.	
Grex.	97	Inorata res.	34
Grex hominum.	98	Inops.	26
H		Insidias ponere.	108
Habeo dicere &c.	109	Insolentia.	97
Habere honorem.	142	Intelligentia.	54
Hyperbole.	28	Intendere & intentare	
Homines postremi.	144	periculum.	10
Honoris causa nomino		Interesse in conuiuio.	48
&c.	6	Internoscere.	64
Horæ diei duodecim, &		Interuallo longo.	14
totidem noctis.	23	Inuadere in pecuniam	
I		67.	
Illudere dignitati.	59	Iudices constituti Sena-	
Illudo dignitati, dignita-		tores.	4
tem, in dignitatem, &		Iudices soli senatores.	11
dignitate.	61	Iudex seuerus.	11
Imperatorum in acie		Iudices equites.	145
mos.	155	Iupiter optimus maxi-	
Improviso.	156	mus.	136
Impulsor & adiutor.	8	Iusta.	30
In bonam partem acci-		Iustitia.	85
pias.	51	Iuuenis.	73
Incurrere in damnum		L	
&c.	7.	Laborare ex inuidia	152
Indidem.	83.84		

INDEX

Lacus Seruilius.	99	Meministis distribuiffe.	
Lanista.	23	129.	
Latrant oratores.	100	Mercede vna res iduas	
Legatorū numerus quā-		&c.	89
tus sit.	33	Metuo a te.	10. 11
Legatio est res sancta.		Missā faciam.	137
121.		Mortem offerre.	44
Lecticarij.	139	Munitare.	144
Lemniscatus.	107	N.	
Lemnisci.	108	Narrantum quando sit	
Lex Remmia.	62	patrono.	17.
Lex Valeria, & plurium		Narratio quibus modis	
legum nomina.	133	fiat credibilis.	21
Liberti patronorum no-		Nasci patre, & ex patre	
mine appellati.	6	52.	
L. Cassius.	92	Negocio nullo.	26
L. Sylla felix.	29	Nepos.	36
Luctu perditus.	29	Nequitia officina.	139
M.		Nobilitas expecta.	141
Magistratum facere &		Nomino honoris causa	
creare.	144	&c.	6
Mali puniendi.	63	Nothus.	52
Malleolus primus in cu-		Nox reipublicæ offusa.	
leum ob matricidium		101.	
infusus.	78	Noxa & noxia.	70
Manceps.	27	Nullusq.	166
Mandati iudicium.	117	Numeralium nominum	
Mandati obligatio.	118	ratio.	24. 26
Manubia.	114. 115	Numeralibus additæ	
M. Messala.	152	particulæ, plus, am-	
Marianorum in ciuesim		plus, & magis.	46
pietas.	20	Nuncius volucer.	112
Marius.	100	Nusquamq.	106

ALPHABETICVS.

O	Pecuniam effundere & profundere.	8
Offerre alicui mortem	Penates dij.	30
44.	Percussores.	102
Officina nequitiae. 139.	Perditus luctu.	29
141.	Perfundere iudicio.	89
Officina eloquentiae. 141	Periculum intendere & intentare.	10
Officium. 48	Perstringere.	101
Operam consumere. 5	Plus, amplius, & magis addita numeralibus.	46
Operarij. 130	Ponere insidias.	108
Opifices. ibidem.	Posse. &c.	5
Opima praeda. 11	Postremi homines.	144
Os pro audacia & impudentia. 96	Procrastinare.	34. 35
P	Proicere pecuniam.	8
Pacem constituere. 20	Propria praedia.	28
Pacifici. 121	Praeda opima.	11
Palma pro certamine accipitur. 22	Praeda.	115
Palmarium. 23	Praediorum bonitas.	26
Panis cibarius. 64	Praedia propria.	28
Parricidij immanitas, & supplicium. 43	Praeditus crudelitate & similibus.	155
Parricidarum poena. 77	Praesse quaestioni.	14
78.	Proditorem cauere.	21
Patris in filios potestas 49	Profligare.	45
Patres familiae. 50	Profundere pecuniam	8
Patronorum nomine appellati liberti. 6	Prorupta & proiecta audacia.	16
Patronus testis. 110	Putare suspicionem & rationem.	114
Peccare gratis. 82	Puer.	69
Pecunia quae sit. 6.	Puniendi multi.	63
Pecuniam inuadere. 7		
Pecuniam proicere. 8		

Q		Sector collorum & bo-
Quatriduo quo.	24	norum.
Quanti post tantidem.		131
122.		Sedere.
58		Senatores iudices.
Quæro abs te.	80	& foli Senatores.
Quæso, Quæso te, &		11
Quæso a te.	13	Seruilus iacus.
Quæstioni præesse.	14	99
Quæstus.	96	Seuerus iudex.
Quintius.	160	11
Qui sim &c.	5	Sexagenarios deijcere
R		de ponte.
109		Sicarij.
Recipere causam.	4	11
Recipere telum.	41	Si dijs placet.
Recipere pro promitte-		112
re.	121	Significare.
Rediua.	135	62
Remmia lex.	62	Sylla felix.
Remp. constituere.	20	29
Resilit a me crimen.	88	Sis pro si vis.
Respirare libere.	28	53
Reu dedere libidini ac-		Sis cū imperatiuo.
cusatoris.	11	54
S.		Societatem coire.
Saluo officio & Salua fi-		124
de.	4	Socij fides, & pro socio
Sat pro fati.	99	iudicium.
Scæuolæ laus.	40	123
Scæuolæ mors.	39	Solitudo.
Sectores, & de sectorib ⁹		26
emere.	6	Solon legislator.
Sectores.	89	77
		Spectatissima & lectissi-
		ma mulier.
		151
		Spurius.
		52
		Stragula vestis.
		139
		Subiellia.
		17
T		
		Tangit Tyberim.
		26
		Tantidem quanti.
		122
		Tantulo vanierunt.
		136
		Tarracina.
		73
		Tellum recipere.
		41
		Temere
		79

ALPHABETICVS.

Tempus aucupari.	29	ca.	137
Tenuis.	94	Vicaria fides.	119.
Terror quemq; suus agi- tat.	74	Victoriam constituere	
Testiu interrogatio.	19	20.	
Testis patronus.	110	Vita attenta.	49
Testis productus de do- mo accusatoris	113	Vetus in vtranc; partem & bonam & mala	23
Transigere.	121	Volaterræ	24
Tribulis & Contribulis		Volucer nunciu.	112
54.		Volumen.	109
Tumultus.	20	Vulgo concepti.	52
		Vulnus.	108

V

Vasa Corinthia & delia

FINIS,

137	ca.	Tempus accipit.	19
138	Vicinis fides.	Tentis.	24
	Vigilantiam constantem	Tentis paratam sine agi.	24
	20.	131.	24
139	Vitis arvensis.	Tentis interrogatio.	29
	Vites in vitibus parum	Tentis paratam.	29
140	& bonam & male.	Tentis productus de do.	29
141	Volutas.	132.	29
142	Volutas mundas.	Tentis.	132
143	Volutas.	Tentis & Conditibus	132
144	Vulgo concepti.	133.	132
145	Vulvas.	Tentis.	20

FINIS.

V

Vas Cornibus & edulis

146	Vas Cornibus & edulis	134.	134
147	Vas Cornibus & edulis	135.	135
148	Vas Cornibus & edulis	136.	136
149	Vas Cornibus & edulis	137.	137
150	Vas Cornibus & edulis	138.	138
151	Vas Cornibus & edulis	139.	139
152	Vas Cornibus & edulis	140.	140
153	Vas Cornibus & edulis	141.	141
154	Vas Cornibus & edulis	142.	142
155	Vas Cornibus & edulis	143.	143
156	Vas Cornibus & edulis	144.	144
157	Vas Cornibus & edulis	145.	145
158	Vas Cornibus & edulis	146.	146
159	Vas Cornibus & edulis	147.	147
160	Vas Cornibus & edulis	148.	148
161	Vas Cornibus & edulis	149.	149
162	Vas Cornibus & edulis	150.	150
163	Vas Cornibus & edulis	151.	151
164	Vas Cornibus & edulis	152.	152
165	Vas Cornibus & edulis	153.	153
166	Vas Cornibus & edulis	154.	154
167	Vas Cornibus & edulis	155.	155
168	Vas Cornibus & edulis	156.	156
169	Vas Cornibus & edulis	157.	157
170	Vas Cornibus & edulis	158.	158
171	Vas Cornibus & edulis	159.	159
172	Vas Cornibus & edulis	160.	160
173	Vas Cornibus & edulis	161.	161
174	Vas Cornibus & edulis	162.	162
175	Vas Cornibus & edulis	163.	163
176	Vas Cornibus & edulis	164.	164
177	Vas Cornibus & edulis	165.	165
178	Vas Cornibus & edulis	166.	166
179	Vas Cornibus & edulis	167.	167
180	Vas Cornibus & edulis	168.	168
181	Vas Cornibus & edulis	169.	169
182	Vas Cornibus & edulis	170.	170
183	Vas Cornibus & edulis	171.	171
184	Vas Cornibus & edulis	172.	172
185	Vas Cornibus & edulis	173.	173
186	Vas Cornibus & edulis	174.	174
187	Vas Cornibus & edulis	175.	175
188	Vas Cornibus & edulis	176.	176
189	Vas Cornibus & edulis	177.	177
190	Vas Cornibus & edulis	178.	178
191	Vas Cornibus & edulis	179.	179
192	Vas Cornibus & edulis	180.	180
193	Vas Cornibus & edulis	181.	181
194	Vas Cornibus & edulis	182.	182
195	Vas Cornibus & edulis	183.	183
196	Vas Cornibus & edulis	184.	184
197	Vas Cornibus & edulis	185.	185
198	Vas Cornibus & edulis	186.	186
199	Vas Cornibus & edulis	187.	187
200	Vas Cornibus & edulis	188.	188

M. TVLLII CICERO
NIS PRO SEX. ROSCIO

AMERINO ORATIO.

Redo ego vos Iudices mirari, quid sit, quòd cū tot summi oratores hominesq; nobilissimi sedent, ego potissimum surrexerim: qui neq; aetate, neq; ingenio, neq; auctoritate sim cū his qui sedent, comparandus. Omnes enim hi, quos videtis adesse in hac causa, iniuriam nouo scelere conflatam putant oportere defendi, defendere ipsi propter iniquitatem temporum non audent. ita fit, vt adsint propter eā, quòd officium sequuntur: taceant autem idcirco, quia periculum metuunt. Quid ergo? audacissimus ego ex omnibus? minime.

Cur ipse dicat.

F. Syluij Ambiani in eandem
Commentarij.

CRedo ego vos mirari) Prolepsis est: de qua Quintil. lib. iij. de exordio præcipiens, Non inutilis, inquit, ratio occupandi est, quæ videtur obstare: vt Cicero dicit scire se mirari quosdam, quòd is, qui per tot annos defenderit multos, læsè

Bb j

rit neminem, ad accusandum Verrem descenderit. Deinde ostendit hanc ipsam sociorum defensionem esse. Quod schema prolepsis dicitur. Hęc ille. Huius autem exordij initium persimile est initio Diuinationis, quod modo Quintil. citabat. Surrexerim) Orator enim stans dicebat, & iudex sedens pronũciabat, vt alio loco scripsimus. Neq; ætate & c.) hęc in oratione plurimũ habent) momẽti, ætas, ingeniũ, autoritas. Horum vero maximũ autoritas est, quã oratori necessariã esse multis in locis Quint. scribit. Sed ætas vt ingeniũ & autoritas existimanda non est. hæc enim quo maiora sunt, eo sunt efficaciora. Senectus vero oratori apta admodũ non est, vt scribimus in Cõmentarijs in Catonẽ Maiorem Ciceronis. Aetas igitur quæ aptior sit, est quæ Ciceroni cõstãs & corroborata est, q̃ virilis vulgo dicitur. Cũ his qui sedeant) in subsellijs. Nouo) .i. inaudito & magno. Conflatam) .i. inuentam & machinatam. Adfint) .i. præsentes sint, quãuis alioqui adesse pro patrocinari sæpe dicatur. Licet etiam dicere, adest præsens: vt pro domo sua, Adest præsens vir singulari virtute constantia grauitate præditus M. Bibulus. Sequuntur) .i. faciunt. Quid ergo & c.) Ratiocinatio est. Se enim interrogat, deinde rationẽ reddit. Audacissimus ex omnibus) id dicitur, vt audacissimus omniũ, vt multi ex socijs, & multi sociorũ. Ea autem est, quæ a grammaticis partitio dicitur.

Adesse.
Adest
præsens.

At tãto officiosior q̃ cæteri? ne istius quidẽ laudis ita sum cupidus, vt aliis eã præreptam velim. Quæ me igitur res præter cæteros impulit, vt causam Sexti Roscii recipere? quia si quis istorum dixisset, quos videtis adesse, in

quibus summa auctoritas est atq; amplitudo, si verbū de Republica fecisset, id quod in hac causa fieri necesse est, multo plura dixisse, q̄ dixisset, putare. Ego etiā si omnia quæ dicenda sunt, libere dixero, nequaquam tamen similiter oratio mea exire, atq; in vulgus emanare poterit. Deinde quòd cæterorum neq; dictum obscurum potest esse propter nobilitatem, & amplitudinem: neque temere dicto concedi propter ætatem & prudentiam. Ego siquid liberius dixero, vel occultum esse propterea, q̄ nondum ad rempublicam accessi, vel ignosci adolescentiæ meæ poterit: tamen si non modo ignoscendi ratio, verum etiam cognoscendi cōsuetudo iam de ciuitate sublata est. Accedit illa quoq; causa, quòd a cæteris forsitan ita petitū sit vt dicerent, vt vtrumuis saluo officio se facere posse arbitrarētur: a me autē ii contenderūt, qui apud me & amicitia, & beneficiis & dignitate plurimum possunt: quorū ego neq; beneuolentiā erga me ignorare, nec auctoritatē aspernari, nec volūtatē negligere debeam. His de causis ego huic causæ patronus extiti, nō electus vnus, qui maximo ingenio: sed relictus ex omnibus, qui minimo periculo possem dicere: neq; vti satis firmo præsidio defensus Sex. Roscius, verū vti ne omnino desertus esset. Forsitā quæritis qui iste

terror sit, & quæ tãta formido, q̄ tot ac taleis viros impediat, quo minus pro capite & fortunis alterius, quẽadmodũ cõsueuerũt, causam velint dicere. quod adhuc vos ignorare non mirum est, propterea quòd consulto ab accusatoribus, eius rei quæ conflauit hoc iudiciũ, mentio facta non est.

At tanto) legendum puto An tanto: nisi sibi facit obiectionem, quasi sub persona aliena: vt sit, At sup. dicet quispiam, si non es audacissimus, tu es tãto officiosior quàm cæteri sup. oratores sunt. Vbi cõparatiuus comparatiue tētus bene inter plura duobus respicit. Vt causam reciperem) Recipit causam patronus, cum eam suscipit defendendam. de quo verbo scribimus pro A. Cluentio. Similiter) atq; oratio istorum. Temere) id est impudenter. Concedi) id est ignosci. Occultum esse) Hominũ dicta aut facta perinde clara sunt aut obscura, vt eorum fortuna est. Nondum ad Rempu. accessi) id est nullum adhuc magistratum gessi. Ignosci adolescentiæ) Adolescentes nõ sunt sapientes: si quid igitur errant, imprudenter errant: quocirca ijs ignoscendũ est. Cognoscendi) id est iudicandi. L. enim Sylla rerum potitus, iudicandi potestatem equitibus Rom. sustulit, eamque paulo ante huius causæ actionem Senatoribus tradidit. Nec plane traditum significat. A cæteris) oratoribus, vt dicerent pro Saluo of Sexto Roscio. Vtrumuis facere) id est dicere, vel ficto, & nõ dicere. Saluo off. cio) vt paulo post dicit, Quod salua si salua fide possim. Contenderunt) id est contente de. & instanter petiuerunt. In qua re hoc verbum a Ci

cerone persæpe dici alio loco docuimus. Ad finem huius orationis Cicero hanc sibi causam a M. Messala traditam dicit. Possunt) id est potestatem habent, & vt vulgo dicunt, habent potestatem imperandi. Benevolentiam ignorare) quod ingrati est. Ostendit non licuisse sibi, vt recusaret ne Roscium defenderet. Autoritatem aspernari) quod arrogantis atq; dissoluti hominis est. Voluntatem negligere) quod inimici est. Extiti) id est surrexi. Forsitã quærat) Alia prolepsis est. Qui sit) vt, Sed tamen iste deus qui sit, da Tityre nobis. Itemq; Despectus tibi sum, nec qui sim quæris Alexi. Causam dicere) id est orare. Alioqui reus causam dicit. Ab accusatoribus) Quanuis C. Erucius solus accusauerit, accusatores tamen appellat eos qui accusatorem sollicitent, eique probationes subministrant: vt pro Cluentio accusatores sæpe appellat T. Actium & Oppianicum, quanuis Actius solus verba fecerit. Conflauit hoc iudicium) id est hanc causam machinata est & fecit.

Quæ res ea est? bona patris huiusce Sex. Roscii, quæ sunt sexagies, quæ de viro clarissimo & fortissimo L. Sylla, quæ honoris causa nomino, duobus milibus numũ sese dicit emisse adolescens vel potentissimus hoc tempore nostræ ciuitatis L. Cornelius Chryso-gonus: is a vobis iudices hoc postulat, vt quoniã in alienam pecuniã tam plenam atq; præclaram nullo iure inuaserit, quoniãq; ei pecuniæ vita Sex. Roscii obstare atq; officere videatur, deleatis ex animo suo suspicionẽ omnẽ,

metumq; tollatis: sese hoc incolumi non arbitrat^r huius innocentis patrimoniū tam amplū & copiosum posse obtinere: dānato & eiecto sperat se posse quod adeptus est per scelus, id per luxuriā effundere atq; consumere. Hūc sibi ex animo scrupulū, qui se dies noctesq; stimulat ac pungit, vt euellatis postulat, vt ad hanc suam prædam tam nefariam adiutores vos profiteamini. Si vobis æqua & honesta postulatio videtur Iudices, ego contra breuē postulationem afferō, & (quo modo mihi persuadeo) aliquanto æquiores.

Quæ sunt sexagies) id est, quæ valent sexagies cētena millia sestertium, quæ valent centū quinquaginta millia aureorū, vt ex Asse Budæi collegimus.

Duobus millibus nummū) id est quinquaginta aureis: vt singuli aurei valeant .xl. nūmos. Quem honoris causa nomino) vt virum honestissimū. De hoc dicendi genere alibi scripsimus. Emissē de viro) Vt emere de sectoribus, & emere de A. Rupilio dixit pro A. Cluētio: & pro L. Flacco, mercat⁹ de pupillo. Vel potētissimus) Inuidiā Chryfogono facit. L.

Cornelius Chryfogonus) L. Cornelius nomine L. Cornelij Syllæ, cuius libertus erat, appellatus est. Libertos enī patronorū nomine appellari motē fuisse Romæ alibi scribimus. Pecuniā) Pecuniæ significatio ad ea refertur, quæ in patrimonio nostro sunt, vt ait Paulus Iuriscōsul. lib. Digestorū quinquagesimo, titulo de verborū & rerū significatiōe. Authore

Pecunia quæ sit. Vlpiano eodem in loco, pecuniæ verbū non solum

Honoris causa
nomino
Emere
de sectoribus.

Libertos
patronorū
nomine
appellati.

Pecunia
quæ sit.

numeratam pecuniā cōplectitur, verum etiā omnem omnino pecuniā, id est omnia corpora. Nā corpora quaecūq; pecuniā appellatione contineri nemo est qui ignoret. Hermogene eodē in loco auctore, pecuniā nomine non solū numerata pecuniā, sed omnes res tā solidā q̄ mobiles, & tā corpora q̄ iura cōtinentur. Tam plenā id est tā copiosam, tā abundantem. Tam præclarā id est tam eximiā, tam egregiā, tam opimam: vt paulo post dicit Opimam præclarāq; prædā. Nullo iure id est iniuste.

In alienam pecuniā inuaserit id est alienā pecuniā per vim eripuerit & occupauerit: vt paulo post, Accusant ij qui in fortunas huius inuaserunt. Incurrere in damnū Cicero dicit pro M. Cælio in eandē rem, Ne incurrat, inquit, in alterius damnū atq; famam.

Ei pecunię vita Sex. Roscij obstare atq; officere videatur) Quo minus ea Chrysofonus ex animi sententiā fruatur. Postulat de leatis) Hoc aliquando facit Cicero, vt fingat aduersarium postulare aut dicere quod ipse aduersarius sentiat, quod eius causæ contrariū sit: quæ sit veluti quædā criminis cōfessio, vt cōtra postulat ipse aut dicit quod pro causa sua sit: vt pro A. Cluētio, Accusator Cluētus dicit hæc, Primum prauissimis criminibus accusabā, vt nihil opus esset pecuniā. Deinde condemnatū adducebā, vt ne eripi quidem pecuniā posset. Postremo etiā si absolutus esset, mearū tamen omnium fortunarum status incolumis maneret. Quid contra reus Oppianicus? Primum ipsam multitudinē & atrocitatē criminū pertimescebā: deinde Fabritijs propter cōscientiam mei sceleris condēnatis, me esse condemnatū sentiebam. Postremo in eum casum veneram, vt omnīs fortunarum mearum status vnus iudicij peris

Inuades
re in pec
cuniā.
Incurres
e in dā
num.

culo contineretur. Deleatis ex animo suo &c.)
 Id autem facietis, si Sex. Roscium damnaueritis.

Hoc incolumi) id est Sex. Roscio non condemnato. Copiosum) id est opulentum, a copijs, id est diuitijs. de qua voce alto loco scripsimus. Eiecto)

Effunde
 re pecu-
 niam.

Non quidem in exilium, ea enim parricidij poena non est: sed in fluuium. Effundere) id est temere & large expendere. Inde effusiones pecuniarum Cicero dicit in libro de Officijs secundo, Quanto, inquit, Aristoteles grauius & verius nos reprehendit, qui has effusiones pecuniarum non admiremur. Est igitur effundere, large & prodige insumere & dare, quasi non numerando nec pendendo, sed effundendo cōsumere: vt pro M. Cælio, Parcat iuuētus pudicitiae suæ, ne spoliet alienam, ne effundat patrimoniū, ne foenore trucidetur. Inde large & effuse donare pau-

Profunde
 dere pecu-
 niam.

lo post dicit Cicero. In eadem re profundere pecunias dicit in lib. de Officijs secundo, Prodigij qui epulis & viscerationibus, & gladiatorum muneribus, ludorum venationumq; apparatu pecunias profundunt in eas res quarum memoriam aut breuē, aut nullam sunt relicturi omnino. In eadem fere rem illud est in eodem libro, Periclem principem Græciæ vituperabat, qui tantā pecuniam in præclara illa Propylea proiecit. Per luxuriā) largiendo, potando, scortando. Est autem luxuria, superuacanea rerum abundantia & sumptus: cui contraria frugalitas est. Adiutores) Impulforem in mala re, adiutorē in bona dici Donatus in Terentiū scribit. Quæ differentia perpetua non est, sed adiutor in mala re dicitur sæpius q̄ in bona impulsor. Adiutores vos profiteamini) Aduersarium iudicibus in odium adducit, quòd ijs ad maleficium vti velit.

Proijce-
 re pecu-
 niam.

Adiutor
 Impulsor.

Primū a Chryfogono peto, vt pecunia for-
 tunisq; nostris contentus fit, fanguinem &
 vitam ne petat. Deinde a vobis Iudices, vt au-
 dacium fccleri refiftatis, innocentium cala-
 mitatem leuetis, & in caufa Sex. Roscii, peri-
 culum quod in omnes intēditur, propulfetis.
 Quod fi aut caufa criminis, aut facti fufpicio,
 aut quælibet deniq; vel minima res reperie-
 tur, quamobrem videāt ur illi nonnihil tamē
 in deferendo nomine fecuti: poftremo fi præ-
 ter eam prædā quā dixi, quicquā aliud caufæ
 inueneritis, nō recufam⁹ quin illorū libidini
 Sex. Roscii vita dedat: fin aliud agitur nihil,
 nifi vt iis ne quid defit, quibus fatis nihil eft: fi
 hoc folū hoc tēpore pugnatur, vt ad illam o-
 pimam præclarāq; prædam damnatio Sex.
 Roscii velut cumulus accedat, nonne cum
 multa indigna, tum vel hoc indigniffimum
 eft, vos idoneos habitos per quorum fentēti-
 as, iufq; iurandum id affequantur, quod antea
 ipfi fcclere & ferro affequi cōfuerunt? Qui ex
 ciuitate in Senatū propter dignitatem, ex
 Senatu in hoc confilium delecti eftis pro-
 pter feueritatem, ab his hoc poftulare homi-
 nes ficarios atq; gladiatores, nō modo vt fup-
 plicia vitent, quæ a vobis pro maleficiis fuis
 metuere atq; horrere debent, verum etiam vt
 fpoliis Sex. Roscii hoc iudicio ornati auctiq;

discedant? His de rebus tantis, tamq̄; atrocibus, neq; fatis me commode dicere, neq; fatis grauiter conqueri, neq; fatis libere vociferari posse intelligo. Nā comoditati ingeniū, grauitati ætas, libertati tēpora sunt impedimēto.

Intēde
re peris
culū, &
intenta
re.

Vt pecunia fortunisq;) Hoc valet ad mouendos affectus. Periculum, quod in omnes intēditur) Hoc iudicium ad rēp. pertinere, nec id solum petere accusatores vt Roscius damnetur, significat: quod amplius postea ostendet. In omnes intenditur) id est proponitur. Videtur translatio ducta ab ijs qui repta tendunt. Ea enim in feras aut in aues intendunt. Nisi a gladiatoribus aut a minantibus potius ducta est, qui in aduersarium gladium aut brachiū intendunt. Inde intentare pro minari eum datiuo dicitur: vt postea, Quod aiunt illum Sex. Roscio intē tasse, & meditatū esse se omnia illa pro testimonio esse dicturum. Virg. in primo Aen. Præsentemque viris intentant omnia mortē. Causa criminis) id est cur parricidium Sex. Roscius admittere voluerit. Causa enim cur quis quid fecerit, aut non fecerit, in probationibus valet plurimum. Facti) .i. parricidij. In deferendo nomine) .i. in accusando Sex. Roscio. Non recusamus) Illud solet facere Cicero, vt probationes suas proponat fore clarissimas: alloqui se non deprecaturū vt reus seruetur, nec recusaturū quo minus reus damnetur: vt pro Milone, Quāquā in hac causa Iudices T. Anni tribunatu, rebus omnibus pro salute Reip. gestis, ad huius criminis defensionem nō abutemur, nisi oculis videritis insidias Miloni a Clodio factas: nec deprecaturi

sumus, vt crimē hoc nobis multa propter præclara in Remp. merita condonetis : nec postulaturi, vt si mors P. Clodij salus vestra fuerit, ideo eā virtuti Milonis potius quā Po. Ro. felicitati assignetis. Sed si illius insidiæ clariores hac luce fuerint, tū deniq; obsecrabo obtestaborq; vos iudices, si cætera amissimus, hoc saltē nobis vt relinquatur, ab inimicorū audacia telisq; viram vt impune liceat defendere. Quin illorū libidini Sex. Roscij vita dedatur) .i. ad illorū libidinē Sex. Roscius condonetur: vt pro L. Flacco, Ne hominibus leuitate Græcis, crudelitate Barbaris, ciuē ac supplicē vestrū dederitis. Cōdonare & cōcedere in eadē re dici, pro Cluētio scribim⁹. Pugnatur) certatur iudicio & cōtenditur. Opimā) .i. copiosam, amplam, magnificā. Authore Sex. Pōpeio, Opis fuit Saturni contux, per quā voluerunt terram significare, quia omnes opes humano generi terra tribuit: vnde opulenti, terrestribus rebus copiosi, & hostiæ opimæ, præcipue pingues, & opima magnifica & ampla spolia. Vos idoneos habitos) Aduersarios in odium Iudicū adducit. Idoneus in mala re hic dicitur. Iusq; iurandū) Nā iurati iudices erāt. Ex ciuitate in Senatū) Nemo enim Senator fiebat, quin ciuis esset. Ex Senatu in hoc cōsiliū) Soli Senatores tum iudicabāt lege Cornelia, quā L. Cornelius Sylla tulit. In hoc consiliū) Consiliū pro cœtu Iudicū dici alibi docuimus. Seueritatē) Seuerus iudex est, qui nocētes damnat, innocētes absoluit. Sicarios) .i. homicidas. Authore Quintiliano li. x. per abusionē sicarios etiā omnes vocamus, qui ceterē telo quocūq; cōmiserint. Gladiatores) Vel ad augendā facti atrocitatē appellat gladiatores, quo nomine L. Catilinā appellat: vel re vera gladiatores

Dedere reum libidini accusatoris. Opima præda.

Idoneus Iudices soli Senatores.

Seuerus iudex.

Sicarij.

intelligit, vt postea T. Roscios Capitonem & Magnum dicit esse gladiatores. A vobis metuere) vt Terēt. in Andria, Metui a Chryside. Metuo ab illo, vt ait Donatus, cuius causa possum aliquid mali pati, etiam si ipse nihil in me mali consulat. His de rebus tantis) Attentos facit auditores, quia magnitudinem rei ostendit, eorumque auxilium tacite imporat contra aduersarios, quum se ad dicendum, querendum, vociferandum sufficere negat, propter nimiam rei aduersariorum atrocitatem. Ingeniū) Solet Cicero authore Quintiliano lib. xj. ingeniū suū submittere.

Huic accedit summus timor, quē mihi natura pudorque meus attribuit, & vestra dignitas, & vis aduersariorū, & Sex. Roscii pericula. Quapropter vos oro atque obsecro Iudices, vt attente, bonaque cum venia verba mea audiatis. Fide sapientiaque vestra fretus, plus oneris sustuli, quā ferre me posse intelligo. Hoc onus si vos aliqua ex parte alleuabitis, feram vt potero studio & industria iudices. sin a vobis (id quod non spero) deferar, tamen animo non deficiam: & id quod suscepi, quoad potero, perferam. Quod si perferre nō potero opprimi me onere officii malo, quā id quod mihi cum fide semel impositum est, aut propter perfidiam abiicere, aut propter infirmitatē animi deponere. Te quoque magnopere M. Fanni quæso, vt qualem te iam

antea Populo Romano præbuiſti, cum huic idem quæſtioni iudex præeſſes, talem te & no bis & P. Rom. hoc tempore impertias. Quãta multitudo hominum conuenerit ad hoc iudicium, vides: quæ fit omnium mortalium expectatio, quæ cupiditas: vt acria ac ſeuera iudicia fiant, intelligis. Longo interuallo iudicium inter ſicarios hoc primum committitur, cum interea cædes indigniſſimæ maximæque factæ ſunt. Omnes hanc quæſtionem te Prætore de manifeſtis, maleficiis, quotidianaq; ſanguine haud * demiffius ſperant futuram.

* remiſſius.

Quem mihi natura) Ciceronem reliquosq; bonos oratores initio dicendi timere ſolitos, pro Cluentio abunde ſcripſimus. Vos oro atq; obſecro) Iudicium primum, deinde M. Fannij Prætoris, qui huic cauſæ præeſt, beneuolentiam captat. Te quæſo) Quæſo ſæpius absolute dicitur, iungiturq; cum imperatiuo modo. Exiſtimat Donatus tum id eſſe aduerbiũ, quòd dicatur ad leniendum imperium verbi imperatiui, cuiusmodi illa ſunt, ſis, ſultis, age, agite, ſodes: & id quod imperite vulgus dicit parum, vt quum dicit adiuua me parum. Nonnunquam tamen dicimus quæſo te, & ſæpius quæſo a te: vt poſtea, Quæſo a vobis iudices, vt hæc pauca quæ reſtant, ita audiatis, vt partim me dicere pro me ipſo putetis, partim pro Sex. Roſcio. & pro Archia poeta, Quæſo a vobis, vt in hac cauſa mihi detis hanc veniam. Pro L. Flacco, Quæſo a vobis Aſiatici teſtes. Libro

Quæſo, quæſo te & quæſo a te.

Dies ac-
cusatio-
nis & de-
fensio-
nis.
Præsse
quæstio-
ni.

Cupidi-
tas in re
bona.

Interual-
lo lōgo,
Com-
mittere
iudiciū.

epistolarum familiarium vndecimo, Deos quæsi-
mus consilia tua Reip. salutaria sint, atq; tibi. Huic
idem quæstioni præesses) Intelligendum arbitror,
quum accusator diceret. Nam (vt ait Asconius)
dies viginti dabantur ad accusandum legitim, toti-
demq; defensori ad respondendum. Nonnunquā ta-
men lex ferebatur, vt eodem die accusator & patro-
nus orarent, & iudices pronūciarent: quod in causa
Milonis a Pompeio latum idem scribit. Præesses)
id est Prætor esses. In hac enim causa Fabnum Pre-
torem fuisse paulopost scribit. Quæstioni quoq; Iu-
dex præesse quæstor dicitur: vt Cicero pro Au. Clu-
entio de C. Iunio qui in Oppianici causa quæstor
fuerat, condemnatus est C. Iunius, qui ei quæstioni
præfuerat. Adde etiam illud, si placet, cum est con-
demnatus, quum esset Iudex quæstionis. Imper-
tias) id est præstes & præbeas. Quanta multitu-
do hominum conuenerit) Affectuum semina sunt,
quos in peroratione tractabit amplius. Quæ cu-
piditas) Cupiditatem in re bona dicit. In eadem re
sæpius dicit studium. Cupiebat autem populus Ro-
manus, vt acris & seuera iudicia fierent, propterea
quòd iudicia a L. Sylla sublata fuerant, quo tempo-
re cædes maximæ indignissimæq; factæ sunt. Longo
interuallo) Id a Cicerone sæpe dicitur. vulgo
autem dicerent, longo interuatio post. Iudicium
hoc) Post sublata iudicia a L. Sylla, eaq; longo in-
teruallo senatui concessa, hanc Roscij causam pri-
mam actam esse significat. Committitur) id est
constituitur. Vt constituere quæstionem & iudici-
um sæpius, ita hoc loco committere iudicium dicit.
Interea) in eo longo interuallo. Boni enim ci-
ues & opulenti, quorum bona Syllani concupiscrūt,

vt aduersarij proscripti sunt, & necati. Qua pro-
 scriptione Romana ciuitas nihil vnquam vidit in-
 dignius. Manifestis maleficijs.) In alijs codicibus
 est, de manifestis maleficijs. quæ lectio mihi vide-
 tur melior, vt intelligas quæstionem de manifestis
 maleficijs. Demissius.) In alijs quoq; codicibus scri-
 ptum est, haud remissius, id est diligentius. Ea au-
 tem lectio mihi aspernanda non videtur. Nec pri-
 or est a sententia auersa, Demittere enim est sum-
 mittere, & deorsum mittere, & minus animose a-
 gere: vt, Demittunt animos magnæ nil laudis
 egenos. Illud enim valet ad causæ nostræ commen-
 dationem, si dicamus quæ iudicij expectatio ho-
 minum sit.

Demitte-
 tere.

Qua vociferatione in cæteris iudicijs ac-
 cusatores vti consueuerunt, ea nos hoc tem-
 pore vtimur, qui causam dicimus. Petimus
 abs te M. Fanni, a vobisq; Iudices, vt quæ acerri-
 me maleficia vindicetis, vt quæ fortissime homi-
 nibus audacissimis resistatis: vt hoc cogitetis,
 nisi in hac causa, qui vester animus sit, ostēde-
 tis, eo prorūpere hominū cupiditatē & scelus
 & audaciā, vt nō modo clam, verū etiā hic
 in foro, ante tribunal tuum M. Fanni, ante pe-
 des vestros Iudices, inter ipsa subsellia, cædes
 futuræ sint. Etenim quid aliud hoc iudicio tē-
 tatur, nisi vt id fieri liceat? Accusant ii, qui
 in fortunas huius inuaserunt: Causam dicit

is, cui præter calamitatem nihil reliquerunt. Accusant ii quibus occidi patrē Sex. Roscii bono fuit: Causam dicit is, cui non modo luctum mors patris attulit, verum etiam egestatem. Accusant ii, qui hunc ipsum iugulare summe cupierunt: Causam dicit is, qui etiam ad hoc ipsum iudicium cum præsidio venit, ne hic ibidē ante oculos vestros trucidetur. Deniq; accusant ii, quos populus poscit: Causam dicit is, qui vnus relictus ex illorum nefaria cæde restat. Atq; vt facilius intelligere possitis Iudices ea quæ facta sũnt, indigniora esse, quã hæc quæ dicimus, ab initio res quæ admodum gesta sit, vobis exponemus: quo facilius & huius hominis innocentissimi miseria, & illorum audacias cognoscere possitis, & Reipub. calamitatē. Sextus Roscius pater huiusce, municeps Amerinus, fuit quū genere & nobilitate, & pecunia, non modo sui municipii, verum etiam eius vicinitatis facile primus, tum gratia atq; hospitiiis florens hominum nobilissimorum.

Qui causam dicimus) id est qui defendimus. Maleficia vindicetis) id est maleficos & perditos homines puniatis. Nisi in hac causa &c.) Hoc iudicium quantum ad Remp. pertineat ostendit, vt in omnibus fere causis facere solet. Prorumpere) id est vi peruenire, extendi, & effundi: vt proruptam au-

Prorumpere) id est
vi peruenire, extendi, & effundi: vt proruptam au-

daciam paulo post appellat,quam proiectam dixit pro A.Cluentio. Hæc magnitudo maleficij facit,vt nisi pene manifestum parricidium proferatur,credibile non sit:nisi turpis adolescentia,nisi omnibus flagitijs vita inquinata,nisi sumpt⁹ effusi cū probro atq; dedecore,nisi prupta audacia,nisi tāta temeritas,vt nō procul abhorreat ab insania. Inter ipsa subsellia)Subsellia nō modo iudicū, sed etiā oratorū in foro sunt. Quid aliud hoc iudicio tēatur) Illud persæpe facit Cicero,vt ostendat peti aliud ab accusatoribus,quām quod in quæstione sit, quod sit Reip.perniciosum. Id)id est cædes ante tribunalia,ante iudices,inter ipsa subsellia. Accusant ij) Quām audaces sint accusatores,quā miser & innocens reus sit ostēdit,vt cognosci facilius possit quid hoc iudicio petant accusatores:vt iudicium fauorem ab accusatoribus ad reum conuertat:vt spargat velut semina argumentorum. Hunc ipsum) Roscium filium. Huius enim vitæ insidias a T.Roscijis paratas fuisse,eamq; ob causam hunc Romam confugisse paulo post dicit Cicero. Summe)id est valde. Pōscit)id est ad supplicium petit,quòd improbi sint. Atq; vt facilius)Ad narrationem transit. Id quū fit,admonēdi sunt auditores,vt diligētius intelligāt id de quo pronūciaturi sunt. Quū status coniecturalis simplex est,id est quum reus factum quod accusator intendit,tantū negat,patrono nihil opus est narratione. Quid enim narrabit,qui a se factum negat? Si vero patronus non modo neget, sed etiam in aduersarium crimen ipsum retorqueat, iam status coniecturalis simplex non est: oportetq; vt probet id quod retorquet: itaque eum oportet vti narratione: vt pro Milone, accusator dixit a Milone fa-

dacia & proiecta

Subsellia.

Narratio dū quando sit patrono.

Etas insidias Clodio. Negat id Cicero, retorquetque
 a Clodio factas Miloni. ideo narrauit. In hac quo-
 que causa a Sexto Roscio patrem occisum esse ac-
 cusatores dixerunt, id non negat Cicero, sed etiam
 retorquet eum ab accusatoribus necatum. Id vt
 probet facilius, vtitur narratione. Sextus Roscius
 pater huiusce) Huius narrationis initium persimile
 est initio primæ narrationis pro Aulo Cluentio.
 Hoc exemplo vtitur Sulpitius Victor in libro Insti-
 tutionum oratoriarum, quum scribit narrationem
 fieri dilucidam, si a recto casu incipiat, quo modo
 ferme esse narrationes Tullianas dicit. Ameri-
 nus) Ameria vrbs Italię. dcccclxiiij. annis ante Per-
 sei bellum condita est, vt ait Plinius libro tertio ex
 Catonis sententia. Aliquot igitur seculis ante Ro-
 mam condita fuit. Municipij) id est Ameriæ.

Nam cum Metellis, Seruiliis, Scipionibus
 erat ei non modo hospitium, verum etiam
 domesticus vsus, & consuetudo. Quas (vt æ-
 quum est) familias honestatis amplitudinisque
 gratia nomino. Itaque ex suis omnibus com-
 modis hoc solum filio reliquit. Nam patri-
 monium domestici prædones vi creptum
 possident, fama & vita innocentis ab hospiti-
 bus amicisque paternis defenditur. Hic cum
 omni tempore nobilitatis fautor fuisset, tum
 hoc tumultu proximo, cum omnium nobili-
 um dignitas & salus in discrimen veniret,

præter cæteros in ea vicinîate eam partem
causamque opera, studio, auctoritate defen-
dit. Etenim rectum putabat, pro eorum ho-
nestate se pugnare, propter quos ipse honestis-
simus inter suos numerabatur. Posteaquam
victoria constituta est, ab armisque recessi-
mus, cum proscriberentur homines, atque ex
omni regione caperentur ii qui aduersarij
fuisse putabantur, erat ille Romæ frequens,
atque in foro, & in ore omnium quotidie ver-
satur: magis vt exultare victoria nobilita-
tis videretur, quàm timere ne quid ex ea ca-
lamitatis sibi accideret. Erant ei veteres in-
imicitia cum duobus Rosciis Amerinis, quo-
rum alterum sedere in accusatorum subselli-
is video, alterum tria huiusce prædia posside-
re audio. Quas inimicitias si tam cauere po-
tuisset, quàm metuere solebat, viueret. Neque
enim iudices iniuria metuebat. Nam duo isti
sunt Titi Roscii, quorum alteri Capitori
cognomen est: iste qui adest, Magnus voca-
tur.

Consuetudo) id est familiaritas, & vt vulgo dicunt,
conuersatio. Hoc solum) comòdum, quòd scilicet
et amicos ei & hospites reliquerit. Domestici
prædones) Titi Roscij Capito & Magnus, qui itidē
Amerini erant. Vi ereptum possident) id est vi eris-
puerunt & possident. Hic) Sex. Roscius pater.

- Tumulus.** Hoc tumultu proximo) Tumultus, vt ait Cicero in Philippica octaua, nihil aliud est, nisi perturbatio tanta, vt maior timor oriatur. Vnde etiam nomen ductum est tumultus. Itaque, inquit, maiores nostri tumultum Italicum, quod erat domesticus, tumultum Gallicum, quod erat Italiae finitimus, praeterea nullum tumultum nominabant. Romani igitur Italicum bellum aut gallicum appellabant tumultum vt hoc loco ciuile bellum, quod Sylla cum C. Mario aliiisque gessit, appellat tumultum. Quum omnium nobilitatis dignitas) L. Sylla gerente bellum cum Mithridate, Cinna, Marius, Sertorius, Carbo cum singulis exercitibus in urbem Romam recepti sunt. Eam velut raptam caedibus & rapinis vastauerunt.
- Marianorum in ciuitas impletas.** Cn. Octauio Cos. occiso, omnibusque aduersae partis nobilibus trucidatis, in quibus Marcus Antonius & C. Caesar oratores fuerunt: L. item Crassus orator, ne quid virtute sua indignum pateretur, gladio se transfixit. Author est Titus Liuius libro octogesimo. Eam partem causamque) nobilitatis scilicet Constituta) id est confirmata interfectis hostibus: vt paulo post dicit constituere pacem, Quum & pacis constituendae rationem, & belli gerendi potestatem solus haberet. Et pro C. Rabirio, constituere Rempub. Precorque ab ijs, vt hodiernum diem & ad huius salutem conseruandam, & ad Rempub. constituendam illuxisse patiantur. Proscriberentur homines) praecipue ij qui aduersarij fuisse putabantur. Frequens) id est frequenter: vt in libro de Officijs secundo, Facillime autem & in optimam partem cognoscuntur adolescentes, qui se ad claros & sapientes, & bene consulentes viros Reipubli. contulerunt: quibuscum si frequentes sunt, opinionem

afferunt populo fore se similes, quos sibi ipsi delegerunt ad imitandum. Victoria nobilitatis) Quæ fuit L. Syllæ. Erant ei veteres inimicitia) Oportet Narratio quibus moris fiat credibilis. narrationem esse verisimilem. Eam autem faciemus, si causam quæ impulit dicamus: si personæ quæ fecit, mores ita describamus, ut ab re facta alieni non videantur, si loci & temporis opportunitatem ostendamus. Hoc loco hæc quatuor Cicero tractat. lls.

Veteres inimicitia) Ut amicitia, ita inimicitia quo vetustiores, ita grauiores esse solent. In accusatorum subsellijs) id est in ijs subsellijs, in quibus accusatores sedere solent: id est, in ijs quæ sunt ad sinistram manum iudicis. Nam ad dexteram reus & patroni sedebant. Alterum) T. Roscium Capitonem. Quas inimicitias sitam cauere) Cauere inimicitias, locium, proditorem, omnia dicimus: ut paulo post, Socium vero cauere qui possumus? quæ etiam si metuimus, ius officij lædimus. In oratione post reditum ad Quirites. Sic vlciscar perfidos amicos, nihil credendo, atq; omnia cauendo. Quintilianus libro septimo, Cuius vox fuit, Cauete proditorem. Capitoni cognomen est) Capito Capitonis & Capitoni cognomē est. authore Seruio dicimus. Cauere inimicitias, socium, & proditorem.

Homines eiusmodi, alter plurimarum palmarum vetus ac nobilis gladiator habetur. Hic autem nuper se ad eum lanistam contulit, qui cum ante hanc pugnam tyro esset, quod sciam, facile ipsum magistrum scelerare audaciaq; superauit. Nam cum hic Sex. Roscius esset Ameriæ, Titus alter iste Rosci-

us Romæ, cum hic filius assiduus in prædiis
 esset, cumque se voluntate patris rei familia-
 ri, vitæque rusticæ dedisset, iste autem frequēs
 Romæ esset, occiditur ad Balneas Palatinas
 rediens a cœna Sex. Roscius. Spero ex hoc
 ipso non esse obscurum, ad quem suspicio ma-
 leficii pertineat. Verum id quod adhuc est
 suspiciosum, nisi perspicuum res ipsa fecerit,
 hunc affinem culpæ iudicatote. Occiso Sex.
 Roscio, primus Ameriam nunciat Manlius
 Glauca, quidam homo tenuis, libertinus, cli-
 ens & familiaris istius Titi Roscii: & nunci-
 at domum, non filii, sed Titi Capitonis ini-
 mici. Et cum post horam primam noctis oc-
 cissus esset, primo diluculo nuncius hic A-
 meriam venit. decem horis nocturnis sex &
 quinquaginta millia passuum cisis peruola-
 uit, nō modo vt exoptatū inimico nunciū pri-
 mus afferret, sed etiā cruorē inimici quāre-
 centissimum, telumque pauloante e corpore
 extractum ostenderet. Quatriduo quo hæc
 gesta sunt, res ad Chrysogonum in castra L.
 Syllæ Volaterras defertur, magnitudo pecu-
 niæ demonstratur.

Balneæ
 Palatine

Cisa,

Palma
 pro cer-
 tamine;

Plurimarum palmarum) id est plurimorum cer-
 taminum. quod sequitur, pro eo quod præcedit. Nisi
 enim in his certaminibus victor fuisset, interfectus
 fuisset. Nam in pari gladiatorū alterū interfici mos

erat, nisi forte sibi satisfactū esse dominus dixisset. Palmā pro victoria dici nemo ignorat. Causa apud A. Gellium est. Inde palmarium pro eo quod est palma dignum, Terentius in Eunuchō dixit. Tum, inquit, hoc alterum. Id vero est quod mihi puto palmarium. Vetus ac nobilis) Vetus, vt ait Donatus, plerūq; refertur ad laudem, interdum ad vituperationem: vt, Sed qui maleuoli veteris poetæ male dictis respondeat. Et alibi, Vetus veterinosus senex. Hoc in loco vetus quemadmodū nobilis in vituperationem dicitur. Hic autē) Titus Roscius Magnus. Ad eum lanistam) ad Titum Rosciū Capitonem. Est autē lanista, qui familias domi habet ad gladiaturam exercendā, quas instituit. Ante hāc pugnā tyro esset, quod sciam) id est prout ego scio.

Hic Sex. Roscius) filius. Res ipsa) quæ probaturus est Cicero, pollicetur ea, vt dixi, fore clarissima, alioqui dānari nō recusat. Res ipsa) nō oratio mea, sed res ipsa. Ameriam nūciat) De hoc dicendi genere scribimus pro Milone. Non filij) id est Sex. Roscij. Hæc autem Cicero dicit, vt credibile faciat a Tito Roscio magno Capitonis consilio Sex. Roscium occisum esse. Post horam primam noctis) Veteres solitos esse numerare horas duodecim' ab oriente sole ad occidentem, quæ diurnæ essent: & totidem ab occidente ad orientem, quæ essent nocturnæ, alibi diximus. Primo diluculo) Sæpius dicit prima luce. Vulgo dicunt summo mane. Decē horis nocturnis) Nam post primam horam noctis discessit, & hora ante solē orientē Ameriam venit. Sex & quinquaginta) Inde attende Ameriam ab vrbe Roma tot millibus passuum distare. Cisiis) Cisium, vehiculi genus erat, quo utebantur

Palmarium.

Vetus in vtrāq; partem.

Lanista,

Horæ diei. xij. & totidem noctis.

Diluculo primo Ameriam. Cisium.

Romani quum celeriter volebant conficere iter: vt in Philippica secunda, Quum hora diei fere decima ad Saxa Rubra venisset, delituit in quadam caupona, atque ibi se occultans perpotauit ad vesperum. Inde cisio celeriter ad urbem aduectus, domum venit, capite inuoluto. Quam autem cisijs dicit, significat eum cisia mutasse, quo iter celerius conficeret, vt solent cursores nostri mutare equos.

Quatriduo quo
Numerarium
nominum
ratio.

Cruorem inimici) Mouet affectum, vt aduersarium in odium adducat. Quatriduo quo hæc gesta sunt) Diceret Titus Liuius, quatriduo quam. Ita enim post numeralia nomina, quæ ordinalia grammatici appellant, cuiusmodi sunt primus, secundus, tertius &c. solet ponere quam. Quatriduo autem est, quarto die, non quatuor diebus. Post alia nomina numeralia, quæ appellant cardinalia, vt sunt vnus duo tres &c. Cicero solet particulam quum postponere: vt, sunt duo anni quum a te literas nullas accepi. Volaterras) Volaterræ oppidum est in Ethuria ante bellum Troianum conditum. In eo Mariani proscripti consistentes, a L. Sylla obfessi sunt. Is rerum potitus, agrum Volaterranum publicauit. Cn. Cæsar primo suo consulatu agrum Volaterranum & oppidum omni periculo in perpetuum liberauit: vt est apud Ciceronem libro Epistolarum familiarium decimotertio. Pecuniæ) id est bonorum Sex. Roscij.

Volaterræ.

bonitas prædiorum (nam fundos decem & tres reliquit, qui Tiberim fere omnes tãgunt) huius inopia & solitudo, commemoratur. Demonstrant, cum pater huiusce Sex. Roscius

homo tā splēdidus & gratioſus, nullo negotio ſit occiſus, per facile hunc hominem incautum, & ruſticum, & Romæ ignotum, de medio tolli poſſe. Ad eam rem operā ſuam pollicentur. Ne diutius vos teneā Iudices, ſocietas coitur. Cum iam proſcriptionis mentio nulla fieret, & cum etiam qui antea metuerant, redirent, ac iam defunctos ſeſe periculis arbitrarētur, hominis ſtudioſiſſimi nobilitatis manceps ſit Chryſogonus: tria prædia vel nobiliſſima Capitoni propria tradūtur, quæ hodie poſſidet: in reliquas omnes fortunas iſte Titus Roſcius nomine Chryſogoni, quæ admodum ipſe dicit, impetum facit. Hæc bona ſexagies. HS. emuntur duobus millibus numum. Hæc omnia Iudices imprudente L. Sylla facta eſſe certo ſcio. Neq; enim mirum, cum eodem tempore & ea quæ præterita ſunt, & ea quæ videntur inſtare, præparet: cum & pacis conſtituendæ rationem, & belli gerendi poteſtatem ſolus habeat, cum omnes in vnum ſpectent, vnus omnia gubernet, cum tot tantiq; negotiis diſtensus ſit, vt reſpirare libere non poſſit, ſi aliquid non animaduerrat, cum præſertim tam multi occupationem eius obſeruent, tempusq; aucupentur, vt ſimul atq; ille deſpexerit, aliquid huiuſcemodi moliantur.

Coitur
ſocietas.

Bonitas prædiorum. Bonitas prædiorum) Vt pro lege agraria in Rul. lū, Demigraturos in illa loca nostros homines propter agrorum bonitatem, & omnium rerum copiā. Itemq; Si quis agri aut oppidi bonitate delectetur.

Numeraliū nominum ratio. Decem & tres) pro tredecim. Licet dicere decem & tres, & tres & decem. Eodemq; modo vsq; ad viginti. Sed in nominibus ordinem significantibus, id quod numerum minorem significat, præponi solet: vt tertiusdecimus, quartusdecimus &c. non contra dici solet. Qui Tyberim fere omnes tangunt)

Tangit Tyberi Commendatiora sunt prædia ea quæ fluuio magno, & vt ita dicam, nauigabili, proxima sunt. Facilius enim & minore impensa dominus ea visitat, eorūque fructus in urbem conuehendos curat. Tangūt Tyberim) id est Tyberi sunt proxima, & vt vulgo dicunt, contigua: vt in oratione de responsis Aruspium, Quid habet tua domus religiosi? nisi q; impuri & sacrilegi parietem tãgit? Et pro Milone, Suspiciari tamen debuit, eum, etiam si Romam illo die reuerti vellet, ad villam suam, quæ viã tangeret, diuersum.

Cõtine re viæ. Continere viæ in eadem re dici, alio in loco scribemus. Inopia & solitudo) Inops dicitur is qui solus est, qui nec amicos nec propinquos habet, quorū ope, id est auxilio tutari se possit. Inopiam itaq; & solitudinem fere in eadem re dicit. Solitudinem hac in re dixit Terentius in Andria, Percipere huius solitudinem Te obtestor, ne abs te hanc segreges, neue deferas. Quum pater huiusce) Suasio est a maiori ad minus. Tam splendidus) id est liberalis & magnificus. Gratiolus) id est apud multos valens gratia. Qua voce vtitur Cicero sæpissime. Nullo negotio) id est facile: vt pro M. Cælio, Neq; huius iudicij veritatem, quæ mutari nullo modo potest,

Negotio nullo.

in voluntate testium collocari finam: quæ facillime fingi, nullo negotio flecti ac detorqueri potest. Ne diutius teneam) Quia narratio debet esse brevis, si ea fuerit longiuscula, auditorum tædium effugandum est illis figuris. Sed quid moror? Sed quid verbis opus est? Ne diutius teneam, alijsq; eiusdem generis. Societas coitur) id est ineunt societatem de Roscij pecunia. De societate postea scribemus, sed interim attendendum est coire societatem, pro eo quod est amicitiam inire, dicitur: ut in Philippica secunda, Utinam Cn. Pompeij cum Cæsare societatem nunquam cois-
ses, aut nunquam deseruisses. Antea) id est quum esset proscriptio. Defunctos) id est liberatos: ut, O tandem magnis pelagi defuncte periculis. Manceps) Authore Boethio lib. Commentariorum in Topica Ciceronis tertio, Omnes res quæ ab alienari possunt, id est quæ a nostro ad alterius dominium transire possunt, mancipi dicuntur. Est autem mancipatio, imaginaria quædam, seruata iuris solennitate, venditio, quod ipsum ius Romanorum ciuium proprium est. Ea; res ita agitur, adhibitis non minus quam quinque testibus ciuibus Romanis puberibus, & præterea alio eiusdem conditionis, qui libram æneam teneat, qui appellatur libripens. Is qui mancipium accipit, æs tenens ita dicit, Hunc ego hominem ex iure Quiritium meum esse aio, isq; mihi emptus est hoc ære, æneaq; libra. Deinde ære percutit libram: idq; æs dat ei a quo mancipium accipit, quasi pretij loco. Manceps igitur hoc loco dicitur, qui per hanc iuris solennitatem emit. Alioqui mancipes sunt publicanorum principes, ut ait Aconius. Hominis studiosissimi nobilitatis) id est Sex. Roscij patris. Cuius bona mancipari non oportuit, propterea quod nobi-

Coire so-
cietatē.

Manceps

Propria litatis studiosus, cum L. Sylla senserit. **Propria** id est non vtenda, sed vt vulgo dicunt, proprietaria.

prædia. Iste T. Roscius) Magnus. Hæc bona lx.) sexages scribi debet. Ea quæ Prætor imprudente L. Sylla) Prudenter facit Cicero, ne quum dicit contra Chryfogonum, contra L. Syllam, qui tum rerum potitus erat, dicere videretur. Vt enim oratoris est cauere ne quid dicat quod causæ aduersum sit, ita ne quid salua fide patrocini dicat, quod sibi nocere possit. Et ea quæ præterita sunt) Verbū ordinet, aliudve quod simile ascribendum puto. Hæc autem Cicero dicit, vt contendat L. Syllam) negotijs plurimis occupatum esse: itaq; imprudente eo Chryfogonum & T. Roscios hæc omnia facere. **Spētent)** id est spem habeant. **Distentus)** id est occupatus, a distinendo: vel distentus, a distendēdo. quāuis distinere & distendere si dicantur, raro dicantur.

Respirare libere) Magnam Syllæ diligentiam prædicat. Viris enim grauibus Reipublicæ) munus sustinentibus licet aliquando recreare se & reficere: vt Scipio Africanus maior, authore Cicerone lib. de Officijs tertio, requiescens a reipublicæ pulcherrimis muneribus, otium sumebat aliquando, & a cœtu hominum frequentiaq; interdum tanquam in portum se & solitudinem recipiebat. **Respirare libere)** id est, vt vulgo loquuntur, accipere anhelitum ad voluntatem. Est autem hyperbole, quæ authore Quintiliano libro. viij. non in augendo solum fit, sed etiā in diminuendo: vt, Vix ossibus hærent. Et quod Cicero in quodam ioculari libello, Fundum Varro vocat, quem possim mittere funda, Nī tamen occiderit, qua caua funda patet. Hyperbole omnis quāuis sit ultra fidem, esse tamen nō debet, vt idem ait,

Respira
re libere
Hyper-
bole.

ultra modum. Si aliquid) Ordo est. Neq; enim mis-
 rum est, si aliquid &c. Si aliquid non animaduers-
 tat) id est si quid imprudente eo fiat. Occupationē
 eius obseruent) id est inspiciant, & vt vulgo dicūt,
 diligenter custodiant & speculentur quando sit oc-
 cupatus. Tempusq; aucupentur) id est peragendi
 sui negotij opportunitatem captent, quòd L. Sylla
 ab occupationibus libere agere non posset. De-
 spexerit) id non aspexerit, non animaduernerit. De
 autem hoc loco priuatiua particula est.

Aucupa-
 ri tēpus.
 Despice
 re.

Huc accedit, quòd quanuis ille felix sit, si-
 cut est, tamen in tanta felicitate nemo potest
 esse in magna familia, qui neminem neque
 seruum, neque libertum improbum habeat.
 Interea iste Titus Roscius vir optimus, pro-
 curator Chryfogoni, Ameriam venit: in præ-
 dia huius inuadit: hunc miserum, luctu perdi-
 tum, qui nondum etiam paterno funeri iusta
 soluisset, nudum eiicit domo, atq; focis pa-
 triis diisq; penatibus præcipitem, Iudices,
 exturbat: ipse amplissimæ pecuniæ fit domi-
 nus. Qui in sua re fuisset egentissimus, erat (vt
 fit) insolens in aliena. Multa palam domum
 suam auferebat, plura clam de medio remo-
 uebat, non pauca suis adiutoribus large ef-
 fufeseque donabat, reliqua constituta auctione
 vendebat.

Perdit⁹
 luctu.

Auctio.

Ille sit felix) L. Sylla quum propter alios multos
 felices rerum successus, tum præcipue quòd Athe-

L. Sylla
 felix.

nas, quibus vi potitus erat, non euertisset, sed ijs percisset propter egregia studia quæ illic vigerat: L. Lucullus, vt in eius vita Plutarchus scribit, felicissimam Syllam se admirari fortunam dixit, qui quum voluisset Athenas seruare, potuerit. Se quoque venustum idem Sylla appellabat, vt in eius vita idem Plutar. scribit.

In tanta felicitate &c.) Id ita verum est, vt in familia Christi, quam sibi ipse elegerat, vnus e discipulis xij. improbus impiusque extiterit. Vir optimus) Ironia est. Luctu perditum) id est, mortem patris misere lugentem. Iusta soluisset) id est exequias fecisset. Iusta enim numero tantum plurali sunt exequiæ, & pompa funebris: vt in libro de Legibus. ij. Quid vero ex his qui horum scelerum principes fuerunt, & præter cæteros in religione impij? Non solum vita cruciat atque dedecore, verum & sepultura ac iustis exequiarum caruerunt. Itemque, Sirti dicuntur ij qui conditi sunt. Nec tamen eorum ante sepulchrum est, quam iusta facta, & corpus incensum est. Inde collige dici facere & soluere iusta. Iusta funebria dicit T. Lilius lib. j. Nec cælestes modo ceremonias, sed iusta quoque funebria, placandosque deos Manes, vt idem Pontifex edoceret. Nudum) id est omni patrimonio spoliatum. Eiecit) Eiecit melius legatur, vt cum verbis illis conveniat, inuadit, exturbat. Eiecit domo atque focis patrijs.) Rei indignitatem auget. Nam, vt ait pro domo sua Cicero, Nihil sanctius, nihil omni religione munitius, quam domus vniuscuiusque civium. Hic aræ sunt, hic focis, hic dij Penates, hic sacræ religionis ceremoniæ continentur. Hoc perfrugium est ita sanctum omnibus, vt inde arripi neminem fas sit. Sunt autem dij Penates, intimarum rerum custodes, siue a penu ducto nomine (Est enim omne quo ve-

Penates
dij.

scuntur homines, penus) siue ab eo quòd penitus insident, ex quo etiam penetrales a poetis vocantur. Author est Cicero in libro de Natura deorum. ij. Authore Seruio in Commētarijs. v. & sexto in Aen. Virgilij, apud priscos in sua quisq; domo sepeliebatur. Hinc ortū vt Lares in domibus colerētur: vnde umbras laruas vocam⁹. Penates quoq; domi ex hac consuetudine coli idem dicit. Dijs autem penatibus domorū culmina, vt parietes Ioui Hercle dedicari morem fuisse idem scribit lib. ij. Auctione) id est publica venditione, qua res addici solet ei qui vltimus auxerit pretium.

Quod Amerinis vsq; eo visum est indignū, vt vrbe tota fletus gemitusque fieret. Etenim multa simul ante oculos versabātur: mors hominis florentissimi Sex. Roscii crudelissima: filii autē eius egestas indignissima: cui de tāto patrimonio prædo iste nefarius ne iter quidē ad sepulchrum patrium reliquisset: bonorum emptio, flagitiola possessio, furta, rapinæ, donationes. Nemo erat qui non ardere omnia mallet, quàm videre in Sex. Roscii viri optimi atq; honestissimi bonis iactantem se ac dominantem T. Roscium. Itaq; Decurionum decretum statim fit, vt Decemprimi proficiscantur ad L. Syllam, doceantque eum, qui vir Sex. Roscius fuerit: conquerantur de istorum scelere & iniuriis: orent, vt & illius mortui famā, & filii innocentis fortunās cōseruatas velit. Atq; ipsum decretum quæso cogno-

scite. DECRETVM DECVRIO-
 NVM. Legati in castra veniunt. Intelligi-
 tur Iudices, id quod iam ante dixi, impruden-
 te L. Sylla scelera hæc & flagitia fieri: nam
 statim Chryfogonus & ipse ad eos accedit, &
 homines nobiles allegat iis qui peterent ne
 ad Syllam adirent, & omnia Chryfogonum
 quæ vellent, esse facturū pollicerentur. Vsq;
 adeo autem ille pertimuerat, vt mori mallet,
 quàm de his rebus Syllam doceri. Homines
 antiqui, qui ex sua natura cæteros fingerent,
 cum ille confirmaret, sese nomen Sex. Ros-
 scii de tabulis exempturum, prædia vacua fi-
 lio traditurum: cumq; ita id futurum T. Ros-
 scius Capito qui in X. Legatis erat, appro-
 mitteret, crediderunt, Ameriam re inorata
 reuerterunt.

Antiqui
 homines

Fletus gemitusq; Ex Amerinorum dolore, faci-
 noris aduersariorum atrocitatem auget. Qua ratio-
 ne ab aduersarijs iudices auertit, eosq; Sex. Roscio
 conciliat. Qui non ardere omnia mallet) Vt qui
 permagna rei alicuius cupiditate tenetur, magnum
 aliquod incommodum etiam publicum exoptant,
 modo id quod tantopere cupiunt, assequantur. Var-
 ro de vita po. Rom. vt est apud Marcellum, Tanta
 porro inuasit cupiditas honorum plerisq; vt vel cæ-
 lum ruere, modo magistratum adipiscantur, exo-
 ptent. Ita qui odiosam aliquam rem maxime auer-
 santur, magnum aliquod exitium etiam publicum
 videre malunt, quàm quod tanto odio auersantur.

Qui non ardere omnia mallet. Melius hoc modo legitur, quā quo modo scriptum inuenio apud Iulium Rufinianum in libro de figuris. Pathopœia, inquit, vel odio, vel iracundia, vel misericordia commouetur. Virgilius, At domus interior gemitu miserorum tumultu miscetur. Cicero pro Roscio, Nemo erat qui non ardere illa omnia mallet, quā videre in Sex Roscij bonis dominantem &c. Decurionum) id est Senatorum Ameriæ. Ut decemprimi) id est decem municipales Amerini primarij homines. Ex T. Liviō permultis in locis cognosce facile potest fuisse morem Romanum, ut decem Legati mitterentur, nonnunquam tamen tres mittebantur, sed rarius.

Legatorum numerus.

Illius mortui famam) Nam eius nomen in proscriptiōnū tabulas Chryfogonus retulerat. Ipsum decretum Decurionum) Quia narratio breuis esse debet, in ea nec testes interrogari, nec quicquam recitari licet. Quod igitur hoc loco fecit Cicero, id ab eodem loco alio factum vix inuenias: a Demosthene & cæteris Græcis perquam frequenter. Erant autem ad hoc publice instituti qui decreta dum iuberentur recitarent, atque ita illis maior fides, quā si ab oratore aduocato recitarentur, habebatur: quos circa ab alio legebantur. Allegat) id est mittit.

De his rebus Syllam doceri) Attende dici, de his rebus doceri. Homines antiqui) id est viri boni & simplices, quales antiqui fuisse existimantur. Qui ex sua natura cæteros fingerent) id est qui cæteros fallaces & malitiosos esse non putarent, quales se non esse scirent. Confirmaret) id est affirmaret. Nomen Sex. Roscij de tabulis exempturum) id est deleturum & obliteraturum. Nam in tabulas proscriptiōnum Sex. Roscium Chryfogonus scribendum

Docere de rebus. Antiqui homines

Exime: curauerat, postquam occisum eum audierat, ut bo-
re nomē nis eius liberius ipse frueretur. Eximere nomen de
de tabu- tabulis dicit, quemadmodū in libro de Oratore se-
lis. cundo eximere ex ærarijs, quod est multam con-
 donare, & ut vulgo dicūt, quittare. Is enim qui te ex
 ærarijs exemit, lustrum condidit. Prædia vacua)

Adpro- id est ex quibus decedere iusserit eos qui in ea suo
mittere. ex decē Legatis. Adpromitteret) id est valde pro-
Inorata mitteret. Inorata re) id est non orata, non obito
res. munere legationis. Non. Marcellus docēs Ennium
 dixisse regredere pro reuocare, illud ex eo citat, Quo
 nūc incerta re atq; inorata gradū regredere conare?

Procras- Ac primo rem differre quotidie, ac procras-
tinare. tinare isti cœperūt: deinde aliquanto lentius
 nihil agere, atq; deludere: postremo (id quod
 facile intellectum est) insidias vitæ huiusce
 Sex. Roscii parare, neque sese arbitrari, posse
 diutius alienam pecuniam domino incolumi
 obtinere. Quod is simul atque sensit, de
 amicorum cognatorumq; sententia Romam
 confugit, & sese ad Cæciliam Nepotis filiam,
 quam honoris causa nomino, cōtulit, qua pa-
 ter vsus erat plurimum. In qua muliere Iu-
 dices etiam nunc, id quod omnes semper exi-
 stimauerunt, quasi exempli causa vestigia an-
 tiqui officii remanent. Ea Sex. Roscium ino-
 pem, eiectum domo, atq; expulsū ex suis bo-
 nis, fugientem latronum tela & minas, rece-
 pit domum: hospiti que oppresso iam, despe-

ratoque ab omnibus, opitulata est. Eius virtute, fide, diligentia factum est, ut hic potius vivus in reos, quam occisus in proscriptos referretur. Nam postquam isti intellexerunt summa diligentia vitam Sex. Roscii custodiri, neque sibi ullam cædis faciundæ potestatem dari, cõsilium ceperunt plenũ sceleris & audaciæ, ut nomẽ huius de parricidio deferreret, ut ad eã rem aliquẽ accusatorẽ veterẽ cõpararet, qui de ea re posset dicere aliquid, in qua re nulla subesset suspicio. deniq; ut quoniã crimine nõ poterat, tẽpore ipso pugnaret. Ita loqui homines, q̃ iudicia tãdiu facta nõ essent, cõdẽnari cũ oportere, qui primus in iudiciũ adductus esset. Huic autẽ patronos propter Chryfogoni gratiã defuturos. De bonorum vèditione, & ista societate verbũ esse facturũ neminẽ. Ipso nomine parricidii, & atrocitate criminis, fore, ut hic nullo negotio tolleretur, cũ ab nullo defens⁹ esset. Hoc cõsilio, atq; adeo hac amẽtia impulsĩ, quẽ ipsi, cũ cuperent, nõ potuerunt occidere, eũ iugulandũ vobis tradiderunt.

Procrastinare) id est de die in diem differre. *Qua* Procras
in re hoc loco dici manifestum est: ut Actione in stinare.
C. Verrem. vi. Res nõ procrastinatur. Et. vij. Iste nõ
procrastinat, advocat amicos statim, quær̃t ex his
sigillatĩ quot quisq; nautas habuerit. Actione quar-
ta, Ita illi non procrastinant, Sthenium statim edu-
cunt, aiunt ab eo literas esse corruptas. His in lo-

cis non procrastinare dicit, pro eo quod est non expectare ad diem craftinum. Aliquanto lentius) id est nō de die in diem, sed tertio, quarto, quinto, &c. quoq; die differre. Deludere) Sex. Rosciū. De amicorum cognatorumq; sententia) Vt rem fecisse prudenter videatur adolescens nō de sua, quia in adolescentiā non cadit prudentia, sed de amicorum pro-
 Cæcilia. pinquorūq; sententia. Ad Cæciliam Nepotis filiā) Hanc Cæciliā Balearis filiam Nepotis sororē postea dicit Cicero. Eam autem ex Metellorum familia esse, nomen ipsius ostendit. Cæcilij enim Metelli appellati sunt: & foeminas appellari solitas ex nomine familiæ, quod proximum sequeretur prænomen, alibi scripsimus. Nepos autem etiam cognomē est, hinc Cornelius Nepos, hinc Q. Metellus Nepos, cuius meminit Plutarchus in vita Ciceronis. Quasi exempli causa) Antiquos fuisse meliores multis scriptorum monumentis comprobatum est. Id quo verius esse cognoscatur, aliqui sunt viri optimi, qui post sunt esse causæ exempli antiquæ illius virtutis. Quā occisus in proscriptis) Vt Sex. Roscius pater postq; occisus est, in proscriptorum tabulas relatus est.

Veterem) id est callidum veteratorem, & malitia exercitatū. Qui de ea re &c.) Qui causam omnī suspitione carentem, suspitione possit implere, & facere verissimile a Sex. Roscio patrem occisum esse.

Ita loqui homines) id est Roscij aduersarij loquebantur. Non quod ita eos locutos sciat Cicero, sed eos ita locutos verissimile est. Quod iudicia tandiu facta non essent) L. enim Sylla iudicandi potestatem ademit equitibus Romanis, eamq; Senatoribus concessit, postquam remp. ordinare cœpit. Quid primū querar) Illud aliquando sit in fine narrationis,

Ecce
narū no
mina.
Nepos.

vt velut indignitate & atrocitate rei quā narramus, ex ordine recto depulsi exclamemus ad indignitatē rei & atrocitatem augendam, vt hoc loco fecit Cicerō, vt idem fecit pro A. Cluentio circa nuptias Saffiæ. O mulieris scelus incredibile, & præter hanc vnā in omni vita inauditum. O libidinem effrenatā, & indomitam. O audaciam singularē, &c. Hanc exclamationem Quintilianus libro quarto appellat egressionē. In fine huiusmodi narrationis nō dicitur quid conueniat cum reo, & de quo controuersia sit.

Quid primum querar? aut vnde potissimū exordiar Iudices? aut quod, aut a quibus auxiliū petam? Deorū ne immortalium? populū ne Romani? Vestram ne, qui summam potestatem habetis, hoc tempore fidem implorē? Pater occisus nefarie, dom⁹ obsessa, ab inimicis bona adempta, possessio direpta: filii vita infesta, sæpe ferro atq; insidiis appetita. quid ab his tot maleficiis sceleris abesse videtur? tamen hæc aliis nefariis cumulant, atq; adaugent. Crimen incredibile confingunt, testes in hunc & accusatores huiusce pecunia comparant. hanc conditionem misero ferunt Roscio, vt optet, vtrum malit ceruices dare, an insutus in culleum supplicium parricidarum per summum dedecus vitam amittere. Patronos huic defuturos putauerunt, defunt. Qui libere dicat, qui cum fide defendat, id quod in hac causa est satis, quoniam quidem suscepi,

Cōparāt
accusa
tores pe
cunia.

non deest profecto Iudices. Et forsitan in suscipienda causa temere impulsus adolescentia fecerim: quoniam quidem semel suscepi, licet Hercules undique omnes in me terrores, periculaque impendeant omnia, succurram atque subibo. Certum est, deliberatumque, quae ad causam pertinere arbitror, omnia non modo dicere, verum etiam libenter, audacter, libereque dicere. Nulla res tanta existat, Iudices, ut possit vim mihi maiorem adhibere metus, quam fides. Etenim quis tam dissolutus animo est, qui haec cum videat, tacere ac negligere possit? Patrem meum, cum proscriptus non esset, iugulastis: occisum in proscriptorum numerum retulistis: me domo mea per vim expulistis: patrimonium meum possidetis. quid vultis amplius? etiam ne ad subsellia cum ferro atque telis venistis, ut hic aut iuguletis, aut condemnetis Sex. Roscium? Hominem longe audacissimum nuper habuimus in ciuitate C. Fimbriam: & quod inter omnes constat, nisi inter eos qui ipsi quoque infantiunt, insanissimum.

Fimbria

Quid primum querat) dubitatio est, quae aliqua fidem veritatis affert, quam simulamus quaerere nos unde incipiendum, ubi desinendum, quid potissimum dicendum, an omnino dicendum sit: ut pro A. Cluentio, Equidem quod ad me attinet, quo me veram

nescio. Negē fuisse illam infamiā iudicij corrupti-
 negem illam rem agitatam in concionibus: iactatā
 in iudicijs: commemoratam in Senatu: &c. Fidē)
 id est auxilium. Pater occisus nefarie.) Per capi-
 ta repetit quæ narravit: vt turba valeāt, quæ disper-
 sa min⁹ mouere videbātur: singula verbis atrociori-
 bus amplificat. Possessa, direpta) In codicibus alijs
 melius scriptū mihi videt, possessio direpta, vita in-
 festā .i. vitæ Sex. Roscij malū impendet. Infestum
 enim actiue dici & passiuē scribit A. Gellius lib. ix.
 tā pro eo qui malum infert cuiquam, q̄ cōtra pro eo
 cui aliunde malum impendet. Appetita) id est
 valde & diligenter petita. Quid ab his tot male-
 ficijs) Artificiosum illud est, vt quum rem amplifi-
 camus, vbi ea videbitur maxima, quæramus quid ei
 accedere possit: significantes eam maiorem esse non
 posse: postea aliud adiungamus, quo eam maiorem
 efficiamus. Ferunt) id est offerūt. Roscio) Magno.
 Vitam amittere) Vt pro Milone. Qua in turba C.
 Vibienus Senator vir optimus cum hoc quum esset
 vna, ita est mutilatus, vt vitam amiserit. Amittere
 valetudinem idem dicit lib. Epistolarum familiarū
 ix. Ipse melior fio valetudine, quam intermissis ex-
 ercitationibus amiseram. Quam fides) patrocinijs
 suscepti. Dissoluto) id est ignauo, & desidiofo.

Patrem meum, quum proscriptus nō esset) Quod
 litigatoris personam induat, magis mouet affectus.

Hominē longe audacissimum) T. Liuius dicit lib.

Ixxxij. vltimę audacię hominē fuisse C. Fimbriā. De
 morte Scæuolæ huic & Appiano cū Cicerone nō cō-
 uenit. Quū enim C. Marius filius Prænestæ à L. Sylla
 obsideretur, desperatis rebus, vt hostes occideret, ad
 Brutum Prætorem mittit, vt Senatum velut alia ex

Amittē
 re vitam
 & valetu-
 dinem.

Scæuolę
 mors.

causa conuocet, suosque inimicos interficiat. P. igitur Antistium, Papyrium, Carbonem, alterū in ipso Senatu L. Domitium effugientem in Curia exitu, Mutium Scæuolam Pont. Max. in vestibulo Vestæ, quo confugerat, Brutus interfecit, vt ait Appianus lib. de bellis Ciuilibus primo. T. vero Liuius libro lxxxvj. a L. Domitio Prætorē, nō a Bruto Marii ius su hos dicit interfectos. Sed Ciceronis sententia sequenda est, qui non multo ante Scæuolæ operā dederat.

Is cum curasset in funere C. Marii, vt Q. Scæuola vulneraretur, vir sanctissimus atque ornatissimus nostræ ciuitatis: de cuius laude neq; hic locus est vt multa dicantur, neq; plura tamen dici possunt, quàm populus Romanus memoria retinet, diem Scæuolæ dixit, posteaquam comperit eum posse viuere. Cū ab eo quæreretur, quid tandem accusaturus esset eum quem pro dignitate ne laudare quidem quisquam satis commode posset: aiunt hominem (vt erat furiosus) respōdisse, Quòd nō totum telum corpore recepisset. Quo populus Romanus nihil vidit indignius, nisi eiusdem viri mortem: quæ tantum potuit, vt omnes ciues suos perdiderit & affligerit: quos quia seruare per compositionem valebat, ipse ab his interēptus est. Est ne hoc illi dicto atq; facto Fimbriæ non simillimum? Accusatis Sex. Roscium. Quid ita? quia de manibus vestris effugit; quia se occidi passus non est.

Illud quia in Scæuola factum est, magis indignum videtur: hoc quia fit a Chrylogono, non est ferendum. Nam per deos immortales, quid est in hac causa quod defensionis indigeat? qui locus ingenium patroni requirit? aut oratoris eloquentiam magnopere desiderat? Totam causam Iudices explicemus, atque ante oculos expositam consideremus. Ita facillime quæ res totum iudicium contineant, & quibus de rebus nos dicere oporteat, & quid vos sequi cõueniat, intelligetis. Tres sunt res, quantum existimare possum, quæ obstent hoc tempore Sex. Roscio, crimen aduersariorum, & audacia, & potentia. Criminis confictione accusator Erucius suscepit: audaciæ partes Roscii sibi poposcerunt: Chrylogonus autem is qui plurimum potest, potentia pugnat. De hisce omnibus rebus me dicere oportere intelligo. Quid igitur est? non eodem modo de omnibus, ideo quod prima illa res ad meum officium pertinet, duas autem reliquas vobis populus Romanus imposuit.

Eum posse viuere) id est vulnus mortiferum non esse. Quod nõ totum telum &c.) id est quod satis alte vulneratus nõ esset. Telum recepisset) Ut in li. Tusculanarum Quæstionum secundo, Quis quum decubisset, ferrum recipere iussus, collum contraxit? Quæ tantum potuit) Id illam habet, ut arbitror, sententiam, Quod Scæuola inter Syllam eiusque inimicos sedes

Recipere
re telum.

Compo
nere,

tionem ciuilem componere conabatur, C. Marius Scæuolam omnēq; nobilitatē odio Syllæ curauit interficiendā. Id Sylla ut uelisceretur, omnes inimicos suos, quique ijs fauissent, e medio sustulit. Per compositionem) id est per concordiam, & inter eos componendo. Componere enim est lites & discordias sedare. Virg. in Buc. Non nostrum inter vos tantas componere lites. Quod defensionis indigeat) Priscianus libro. xvij. præcipiens a Latinis dici, indigeo illius rei, illam rem, & illa re, hunc Ciceronis locum citat. Ostendit autem Cicero hoc crimen ab aduersarijs ita confictum esse, ut a patrono etiam minus ingenioso & eloquente facile defendi possit. Totam causam Iudices explicemus) Factis narratione & egressione, ad probationes accedere se significat, quo attentiores faciat iudices. Quid vos sequi) in ferenda sententia scilicet. Tres sunt res) Partitio est, quam partem orationis esse Quintilianus negat. Ea autem usus Cicero raro est, nisi hoc loco, & pro Aulo Cluentio, & pro L. Murena. Eius autem tres partes fecit, eaque patronus quā accusator uti potest commodius. Roscij) Magnus & Capito, De omnibus) dicam scilicet. Vobis po. Roman. Imposuit) significare videtur L. Syllam quantum rerum potitus esset, po. Romano id reliquisse, ut ab eo iudicandi potestatem iudices quos ipse constituit, haberēt: utq; legibus populi Romani ipsi iudicarent: ut pro A. Cluentio, Hæc inquit, legem, ne quis iudicio circumueniretur, C. Gracchus tulit. Eam legē pro plebe, nō in plebē tulit. Postea L. Sylla homo a populi causa remotissimus, tamen cum eius rei quæstionem hac ipsa lege constitueret, qua vos hoc tempore iudicatis, populum Romanū

quem ab hoc genere liberum acceperat, alligare nouo quæstionis genere ausus non est. Vt igitur populum Romanum alligare hoc nouo quæstionis genere ausus non est Sylla, ita id reliquisse videtur, vt a populo Romano Iudices potestatem iudicandi haberent.

Ego crimen oportet diluam: vos & audaciæ resistere, & hominū eiusmodi perniciosam atq; intolerandam potentiā primo quoque tempore extinguere atq; opprimere debetis. Occidisse patrem Sextus Roscius arguitur, Scelestum dii immortales ac nefariū facinus, atq; eiusmodi, quo vno maleficio scelerata omnia complexa esse videantur. Etenim si, id quod præclare a sapiētibus dicitur, vultu sæpe læditur pietas, quod supplicium satis acre reperietur in eum, qui mortem obtulerit parenti? pro quo mori ipsum, si res postularet, iura diuina atque humana cogebant. In hoc tanto, tam atroci, tam singulari maleficio, quod ita raro extitit, vt si quando auditum sit, portentis ac prodigii simile numeretur, quibus tandem te C. Eruci argumentis accusatorem censes vti oportere? Nonne & audaciam eius, qui in crimen vocetur, singularem ostendere, & mores feros, immanemque naturam, & vitam vitiis flagitiisque omnibus deditam, & denique omnia ad

Pærici
dij im
nitas.

perniciem profligata atque perdita, quorum tu nihil in Sextum Roscium, ne obiiciendū quidem causa contulisti. Patrem occidit Sextus Roscius? Qui homo? Adolescentulus corruptus, & ab hominibus nequam inductus? annos natus magis quadraginta.

Selestum dij immortales) Augēt criminis atrocitatem: vt minus credibile sit tantū crimen a Roscio admissum esse. Idem postea facit amplius. Cōplexa) Priscianus libro. ix. præcipiens a verbis deponentibus participia præteriti temporis ducta accipi etiam passiuē, hunc locū Ciceronis citat. Vultu sæpe leditur pietas) Vultus a mente fingitur, vt ait Cice. libro Tusculanarum quæstionum tertio. Estque vultus, vt idem in Pisonem ait, sermo quidā mentis tacitus. Qui igitur in parentes vultu nubilo irato acerbo importuno est, quanuis eos neq; dicto neque facto vllō lædat, is impius est: Qui vero parentes pulsat, aut necat, impius maxime est. Acre) id est acerbum & vehemens. Mortem obtulerit parenti) id est parentem necauerit: vt paulo post, Illud incredibile est, mortem oblatā esse patri a filio.

Offerre
mortem

Portenti ac prodigij) Portenta & prodigia contingunt rarissime, eaq; quum contingunt, sæpe rem malam portendunt. Itaq; ostenta portenta monstrata prodigia appellata esse Cicero dicit lib. de Diuinatione primo, quòd ostendunt, portendunt, monstrāt prædicūt. Nonne & audaciam) Illud artificiosum est, quia nemo repente fit malus. vt ait Quintil. crimen magis verisimile faciemus si ostendamus aduersarium alias idem crimen aut simile commisisse, si mores eius & vitam antea tam huiusmodi fuisse

dicamus, vt ab eo non absit criminis huius suspicio. Nonne & audaciã eius) Vt sit argumentum a natura animi. In crimen) id est in criminofum iudicium. Profligata) id est ad perniciem interitũq; deducta. Profligate enim ab affligendo inclinatum prodigere est & deperdere. Inde profligatas res quasi proflitas & deperditas appellare solent ij qui diligenter loquuntur, vt est apud A. Gellium cap. v. lib. xv. quo eodem in loco negat ædificia, templa, aliaque fere multa, quæ prope absoluta sint & affecta, dici profligata. In ea re in qua dicit Gellius, per sæpe dicitur. M. Cælius apud Quintilianum libro quarto, Ipsum offendunt temulento sopore profligatum. Cicero lib. de Oratore tertio, Neq; vero esse mirandum, si quum suis consilijs rēpublicam profligasset, consilium Senatus a republica repudiaret. Idem pro P. Sestio, Disputauit etiam multa prudenter, ita de me illum amentissimum & profligatissimum hostem pudoris & pudicitie scripsisse quæ scripserat. Actione in Verrem secunda, Vsq; eo Senatoria iudicia perditā profligataq; esse arbitrabatur. Hunc locum enarrans Alconius, Prius, inquit, voluit esse profligata quàm perditā. Nam perditū quod inueniri non potest, profligatum quod potest. In hanc sententiam inductum esse Alconium arbitror, quod profligatum postposuerit Cicero. Orationem autem crescere debere tradunt scriptores artium. Sed alibi Ciceronem postposuisse attendimus: vt pro C. Rabirio, Nemo est, inquam, inuentus tam profligatus, tam perditus, tam ab omni non modo honestate, sed etiam simulatione honestatis relicto, qui se in Capitolio fuisse cum Saturnino fateretur. Sed in qua significatione A. Gellius negat, in ea Ci

Profligare.

cero dixit in libro Tusculanarū quæstionū quinto. Atqui si ita est, profligata iā hæc, & pene ad exitū adducta quæstio est. Obijciendi id est maledicti. Maledicta enim præter crimen, id quod causæ proprium, obijci solita esse, alio loco diximus. Adolescentulus) Hoc dicit Cicero, nō quòd ita sit, sed tãquam quòd Erucius dicere debuerit, vt crimen patricidij esset credibile. Magis quadraginta) Plus

Plus amplius & magis cum numeralibus.

amplius & magis ita adiunguntur a doctis nominibus numeralibus, vt vulgus solet adiungere quàm. Plus millies audiui. Imperiti dicerent plusquã milles. De hoc dicēdi genere alio loco plura scribemus.

Vetus videlicet ficarius, homo audax, & sæpe in cæde versat⁹? at hoc ab accusatore ne dici quidē audistis. Luxuries igitur hominē nimirū, & æris alieni magnitudo, & indomitæ animi cupiditates, ad hoc scelus impulerunt. De luxuria purgavit Erucius, cum dixit hunc ne in conuiuio quidē vllò fere interfuisse. Nihil autē vnquam debuit. Cupiditates porro quæ possunt esse in eo, qui (vt ipse accusator obiecit) ruri semper habitavit, & in agro colendo vixerit? quæ vita maxime disiuncta a cupiditate, & cū officio coniuncta. Quæ res igitur tantū istū furorē Sex. Roscio obiecit? Patri, inquit, non placebat. Patri non placebat? quã ob causam? Necessè est enim eam quoq; iustam & magnam & perspicuam fuisse. Nam vt illud incredibile est, mortem ob-

latam esse patri a filio sine plurimis & maximis causis, sic hoc verisimile non est, odio fuisse parenti filium sine causis multis, & magnis, & necessariis. Rursus igitur eodem reuertamur, & quæramus, quæ tanta vitia fuerint in vnico filio, quare is patri displiceret. At perspicuum est, nullū fuisse. Pater igitur amens, qui odisset cum sine causa, quem procrearat. At is quidem fuit omnium constantissimus. Ergo illud iam perspicuum, profecto est, si neque amens pater, neque perditus filius fuerit: neque odii causam patri, neque sceleris filio fuisse. Nescio, inquit, quæ causā odii fuerit: fuisse odiū intelligo: quia antea, cū duos filios haberet, illum alterum qui mortuus est, secū omni tēpore volebat esse, hūc in prædia rustica relegarat. Quod Erucio accidebat in mala nugatoriaque accusatione, idē mihi vsu venit in causa optima. Ille quomodo crimē cōmentitium confirmaret, non inueniebat: ego res tam leues, quæ ratione infirmem ac diluam, reperire non possum. Quid ais Eruci? tot prædia tam pulchra, tam fructuosa Sex. Roscius filio suo relegationis ac supplicii gratia colenda ac tuenda tradiderat? quid hoc?

* orati
one.

Vetus sicari⁹) Vt ante dixit veterē gladiatorē. Sæpe in cæde versatus) id est qui multos occidit, vel in

occidendis hominibus sicariorū sæpe adiutor fuit. Indomitæ animi cupiditates) id est libidines. De luxuria) Luxuriam diximus nimis magnam rerum abundantiam & sumptum, qualis est in vestimentis & in conuiujs. Purgauit) Cauendum est oratori ne dicat quod causam suam lædat, aut aduersarij causam adiuuet. In conuiuio interfuisse) Interesse conuiuio, & in conuiuio, scribimus pro M. Fonteio. Nihil autem vnquam debuit) Aeris igitur alieni magnitudo eum ad hoc scelus non impulit.

Interesse
se in cõ-
uiuio.

In eo qui ruri semper habitauit) Multo plura sunt in vrbe, quàm ruri cupiditatum lenocinia. Qui etiam ruri assiduus in opere est, nullis huiusmodi cupiditatibus mouetur. Itaq; apud Lucianum, Cupido quum deos omnes pene reliquos vulnerauerit, negat se assequi potuisse Dianam venationi in syluis & montibus perpetuo intentã, nec vnquã ociosam, vt eã vulneraret. Cũ officio) id est cũ recte & honeste factis, cũ virtute. Officiũ enim ab efficiẽdo dictũ recte factũ est, quod scilicet vniciq; psonę cõgruit. Agricola simpliciore sunt vrbani. Inde astuti appellati. Nã vt ait Asconius in actionẽ secundam in Verrem, vrbs astu dicitur. Terentius in Eunucho, An in astu venit, id est in vrbem, vt ait Donatus. Virum bonum quum laudabant maiores nostri, inquit Cato de re Rustica, ita laudabãt, bonum agricolam, bonumq; colonum. Romulus, vt ait Dionysius Halicarnaseus libro secundo, duas tantum partes ciuibus suis lege concessit, agriculturæ, & belli gerendi. His enim rebus homines fieri temperatiores, & venerijs rebus, alijsq; cupiditatibus minus obnoxios putabat. Tantum istum furorem) vt patrem necaret. Necessẽ est enim eam quoq; iustam)

Officiũ.

Astutus

Agricul-
turæ
laus.

Magnum enim quendam amorem inter parentes & liberos natura genuit, qui sine magna causa dirimi non possit. In vnico filio) Filius vnicus patris multo charior est. Si is igitur patri odio sit, magnū eius vitium, aut patris amentiam esse oportet.

Nullum) vitium. Fuit constantissimus) id est nō fuit amens. tanquā id dicat accusator. est autē hic locus dialogo similis. Sceleris) id est parricidij. Hunc in prædia rustica relegarat) Authore Dionysio Halicarnaseo lib. ij. Romulus omnem patribus per omne tēpus vitæ in filios potestatem lege dedit, siue coercere, siue verberare, siue victos rustico opere detinere, siue etiam occidere mallent. Nugatoria. i. ficta & leuia.

Patris
in filios
potestas

Patres familiæ qui liberos habent, præsertim homines illi⁹ ordinis ex municipiis rusticanis, nonne optatissimum sibi putant esse, filios suos rei familiari maxime seruire? & in prædiis colendis operæ plurimum studii que consumere? An amandarat hunc sic, vt esset in agro, ac tantūmodo aleretur ad villam? vt commodis omnibus careret? Quid si cōstat, hunc non modo colendis prædiis præfuisse, sed certis fundis patre viuo frui solitum esse? tamen ne hæc attenta vita & rusticana, relegatio atque amandatio appellabitur? Vides Eruci quantum distet argumentatio tua ab re ipsa, atq; a veritate. Quod cōsuetudine patres faciunt, id quasi nouū repræhendis.

Amandare.

Vita attenta.

Quod benevolentia fit, id odio factum criminariis. Quod honoris causa pater filio suo concessit, id cum supplicii causa fecisse dicis. Neque hæc tu non intelligis, sed usque eo quid arguas, non habes, ut non modo tibi contra nos dicendum putes, verum etiam contra rerum naturam, contraque consuetudinem hominum, contraque opiniones omnium. At enim cum duos filios haberet, alterum a se non dimittebat, alterum ruri esse patiebatur. Quæso Eruci ut hoc in bonam partem accipias. non enim exprobrandi causa, sed commonendi gratia dicam. Si tibi fortuna non dedit ut patre certo nascere, ex quo intelligere posses, qui animus patrius in liberos esset: at natura certe dedit, ut humanitatis non parum haberes. Eo accessit studium doctrinae, ut ne a literis quidem alienus esses. Quid tandem tibi videtur (ut ad fabulas veniamus)

Patresfamilia dicuntur etiam patresfamilias, & patresfamiliarum. Homines illius ordinis) equestris. Ex municipijs rusticanis) Municipiorum duo genera esse significat, ut alia sint urbana, alia rusticana. Rei familiari seruire) id est rem familiarem curare, & administrare. In prædijs colendis operæ plurimum studijque consumere) Ut paulo post, In agris quoque colendis aliquantum operæ temporisque consumserint. An amādarat) Amā dare hominem, est homini mandare causa odij ut a nobis alio

discedat. i. remouere. Nā particula a vel ab in cōpo-
 sitione aliquando significat ab aliquo: vt auertere,
 auferre, asportare. Ideo amandare remouere signifi-
 cat: vt in lib. de natura Deorū secundo, Vt in ædifi-
 cijs architecti auertunt ab oculis naribusq; domino-
 rū ea quæ profluētia necessario tetri essent aliquid
 habitura, sic natura res similes procul amandauit a
 sensibus. Ad villam) id est ad rē rusticā, ad agrū
 colendū. Certis fundis, frui) .i. certorū fundorum
 fructus capere. Attenta) .i. dura & laboriosa, ab at-
 tendēdo. Neq; hæc tu nō intelligis) .i. tu hæc intel-
 ligis. Cōtra nos) .i. cōtra Rosciū. Cōtra rerū natu-
 rā) quod dicas fillū patri odiosum. Cōtra cōsue-
 tudinē) Id enim cōsuetudinē patres faciunt, quod
 quasi nouū repræhendis. Contra opiniones om-
 nium) Id beneuolētix causa fieri omnes opinātur,
 vt liberos suos patresfamilix colēdis agris præfici-
 ant. Atenim) Hoc Erucij dictum Cicero proponit
 vt refutet. Dimittebat) Amittere pro dimittere ve-
 teres hac in re dixisse Donatus scribit. In bonam
 partē accipias) Ita fere Cicero dicit. Boni consulas
 sæpius dicunt recentiores. Exprobrādi) .i. vitupe-
 randi, & probro vertendi. Qua in re dicitur a Quin-
 til. lib. iiii. Nihil his nec credibilius fingi, nec vehe-
 mentius exprobrari, nec manifestius ostēdi potest.
 Aliter exprobrare est collatū in aliquē beneficiū ob-
 ijcere, quod vulgo dicūt reprocare: vt in Andria Te-
 rentij, Istæc cōmemoratio, quasi exprobratio est im-
 memoris beneficij. Et in pri. de Off. Odiosum est ge-
 nus hominū officia exprobrantiū. Fortuna nō de-
 dit.) Quod legitimis nuptijs vel cōtra, nascamur, id
 a fortuna est. Vt patre certo) .i. legitimo matrimo-
 nio. Authore Modestino Iurisc. li. Dige. j. tit. de sta-

In bonā
 partē ac-
 cipias.
 Expro-
 brare.

tu hominū, vulgo concepti dicuntur qui patrē demonstrare nō possunt, vel qui possunt quidē, sed eū habent, quē habere non licet, qui & Spuriij appellātur *παρὰ τῆς ἀπορίας*. Spuriij autem ideo appellātur, quod autore Plutarcho in problematis Latini prænomena nō scribūt integra, sed aut vna litera, vt T. L. M. aut duabus, vt Cn. aut tribus, vt Sex. Seruilius. Est autem Spurius inter ea prænomena, quæ duabus literis notantur Sp. quibus iisdē literis scribunt, quum sine patre dicunt. Hoc igitur errorē fecit, quod sine patre & Spurius iisdē literis, i. Sp. scribitur. Nothus. Nothum qui non sit legitimus, Græci vocāt. Latinū rei nomen, vt Cato quoq; in oratione quadā testatur, non habemus: ideoq; vtimur peregrino. Author est Quintil. lib. 3. Patre certo nascere) Nasci patre & nasci ex patre dicimus. Eo accessit studium doctrinæ) Natura & doctrinæ studijs boni mores comparantur. Vt ad fabulas veniamus) A fabulis nonnunquā fieri probationē paulo post dicemus.

senex ille Cælianus minoris facere Eutychnū filium rusticum, quā illum alterum Cherestratum? nam, vt opinor, hoc nomine est. alterum in vrbe secum honoris causa habere, alterum rus supplicii causa relegasse? Quid ad istas ineptias abis? inquires. quasi vero mihi difficile sit quanuis multos nominatim proferre (ne longius abeam) vel tribuleis, vel vicinos meos, qui suos liberos, quos plurimi faciunt, agricolas assiduos esse cupiunt. Verum homines notos sumere odiosum est, cū & illud in-

certum sit, velint ne hi sese nominari: & nemo vobis magis notus futurus sit, quã est hic Eutyclus: & certe ad rem nihil intersit, vtrũ hunc ego comicũ adolescentem, an aliquem ex agro Veiente nominem. Etenim hæc con-

Comici
figmentis
causa.

Sis pro
si vis.

Agricul-
turae laus

ficta arbitror a poetis esse, vt effectos nostros mores in alienis personis, expressamq; imaginem nostram vitæ quotidianæ videremus. Age nunc refer animum sis ad veritatem, & considera non modo in Umbria, atq; in ea vicinitate, sed in his veteribus municipiis, quæ studia a patribus familias maxime laudentur: iã profecto te intelliges inopia criminum, summam laudem Sexto Roscio vitio & culpæ dedisse. At non modo hoc patrum voluntate liberi faciunt, sed permultos & ego noui, & (nisi me fallit animus) vnusquisque vestrum, qui & ipsi incensi sunt studio quod ad agrum colendum attinet, vitamque hanc rusticam, quã tu probro & crimini putas esse oportere, & honestissimam & suauissimam esse arbitratur. Quid censes hunc ipsum Sextum Roscium, quo studio, & qua intelligentia esse in rusticis rebus? Vt ex iis propinquis ei hominibus honestissimis audio, non tu in isto artificio accusatorio callidior es, quàm hic in suo. Verum, vt opinor, quoniam ita Chryso-gono videtur, qui huic nullum prædium reli-

quit, & artificium obliuiscatur, & studium deponat, licebit. Quod tamen miserum & indignum est, feret tamen æquo animo Iudices, si per vos vitam & famam potest obtinere.

Cæcilianus) quem Cæcilius comicus inducit. Ad istas ineptias) id est fabulas. *Quantus*) id est quantum. Ne longius abeam) id est ne alienos dicam, vel longinquos. *Tribuleis*) id est de mea tribu. *Tribules meos, tuos, suos, nostros & vestros dicimus, non contribules, vt alibi scribimus amplius. Vicinos meos*) id est qui Arpino vicini sunt. *Affiduos*) id est continuos, ab assidendo. Nam ab asse dādo assiduos pro locuplete dicitur, vt scribit Cicero in *Tropicis*. *Homines notos sumere odiosum est*) Id autē ita odiosum est, vt Cicero de *Claris Oratoribus* scribens, statuisse se dicat, eorū qui viuerēt, nominare neminem. *Eius consiliū secutus est Quintilianus libro decimo. Ex agro Veiente*) qui est in Etruria. *Refer animum sis*) Veteres ad leniendum imperium verbi imperatiui, his vocibus utebantur, *sis, sultis, fodes &c.* vt ante diximus. *Nō modo in Vmbria*) *Vmbrorum gens*, vt ait Plinius libro. *iiij. antiquissima Italiæ existimatur, vt quos Vmbrios a Græcis putent dictos, quod inundatione terrarum hymbribus superfuissent. In Vmbria autem Ameria est.*

Vnusquisque vestrum) nouit. *Intelligentia*) id est cognitione & scientia: vt in libro de *Officijs* primo, Illi ipsi doctrinæ studijs & sapientiæ dediti ad hominum vtilitatem, suam sapiētiam, prudentiam, intelligentiamq; potissimū conferunt. Idē in tertio

Tribulis
& cōtribulis.

Sis, cū
imperatūo.

Intelligentia.

intelligentiam pro prudentia dicit, Nec vlla perniciositas vitæ maior inueniri potest, quàm in malitia simulatio intelligentiæ. Ex ijs propinquis id est cognatis, qui adsunt, vt pro Roscij salute deprecantur. Hominibus honestissimis) Hoc dicit, quo facilius ijs credat. In isto artificio accusatorio callidior es) Odiosum Iudicibus & suspiciosum aduersarium facit, quòd tam callidus artifex sit. Ars enim iudicibus suspiciosa est. ideo Quintilianus artificiosum censet esse artem occultare, ne a iudicibus deprehendatur. Artificium) id est agri colendi scientiam. Omnis enim scientia nisi excolatur & exercetur, eam facile obliuiscimur. Feret tamen æquo animo.) Ostendit ex comparatione eorum quæ Roscius passurus sit si dānetur, leuia esse ea quæ alioquin ferēda nō essent, quæ æquo animo feret si absoluat.

Hoc vero est, quod ferri non potest, si & in hanc calamitatem venit propter prædiorum bonitatem & multitudinem, & quòd ea studiose coluit: id erit ei maxime fraudi, vt parū miseræ sit, quòd aliis coluit, non sibi: nisi etiam quòd omnino coluit, crimini fuerit. Næ tu Eruci accusator esses ridiculus, si illis temporibus natus esses, cum ab aratro arcescebantur, qui Consules fierent. Etenim qui præesse agro colendo flagitium putes, profecto illum Attilium, quem sua manu spargentem semen, qui missi erant conuenerunt, hominem turpissimum atq; inhonestissimū iudicares. At hercule maiores nostri longe

Attilius
Seranus.

aliter & de illo, & de cæteris talibus viris existimabant. itaq; ex minima tenuissimaq; Rep. maximam & florentissimam nobis reliquerunt. suos enim agros studiose colebant, non alienos cupide appetebant. Quibus rebus, & agris, & vrbibus, & nationibus, Rempublicã atq; hoc Imperiũ, & Populi Romani nomen auxerunt. Neque ego hæc eo profero, quo cõferenda sint cum hisce, de quibus nunc quærimus: sed illud intelligatur, cum apud maiores nostros summi viri, clarissimiq; homines, qui omni tempore ad gubernacula Reipublicæ sedere debebant, tamen in agris quoq; colendis aliquantum operæ temporisq; consumperint, ignosci oportere ei homini, qui se fateatur esse rusticum, cum ruri assiduus semper vixerit, cum præsertim nihil esset quod aut patri gratius, aut sibi iucundius, aut re vera honestius facere posset. Odiũ igitur acerrimum patris in filium, ex hoc opinor ostenditur Eruci, quòd hunc ruri esse patiebatur. Nũquid est aliud? Immo vero, inquit, est: nam istum exhæredare in animo habebat. Audio, nunc dicis aliquid quod ad rem pertineat.

In hanc calamitatem) vt damnatus vitam & famam amittat. Fraud) id est vitio: de qua voce alio loco scripsimus. Alijs) id est T. Roscijs, & Chryfogono. Næ).i. certe. Si illis temporibus) Argu

mentum a fictione. Quum ab aratro) Plinius cap. iij. libri. xvij. scribens Romanos priscos paucis agrorum iugeribus contentos fuisse, quod essent fecundi, Quænam, inquit, tantæ ubertatis causa erat? Ipsorum tunc manibus Imperatorum colebantur agri, vt fas est credere, gaudente terra vomere laureato, & triumphali aratore. Siue illi eadem cura tractabant semina, qua bella, eademq; diligentia arua disponebant, qua castra: siue honestis manibus omnia lætius proueniunt, quoniam & curiosius fiunt. Serentem inuenerunt dati honores Seranum, vnde cognomen. Aranti quatuor sua iugera in Vaticano, quæ prata Quintia appellatur, Cincinnato viator attulit Dictaturam: & quidem, vt tradit Norbanus, nudo plenoq; pulueris etiamnum ore. Cui viator, Vela corpus, inquit, vt proferam Senatus' populiq; Romani mandata. Tales tum etiam viatores erant, quibus id ipsum nomen est, subinde ex agris Senatû ducesq; accersentibus. Illum Attilium) Seruius exponens illud ex libro Aeneid. vj. Vel te sulco Serane serentem. Attilius, inquit, quidam Senator fuit, qui quum agrû suum coleret, euocatus propter virtutem' meruit Dictaturam. Seranus autem a serendo dictus est. Attilium Seranum Aedilê fuisse post secundû bellum Punicum anno ab vrbe condita DLVIII. Valerius lib. secundo scribit, titulo de institutis antiquis. Sed tēporis ratio facit, vt de hoc Attilio non putem hoc loco intelligendum. Paulo enim post secundû bellû Punicû cœperunt Romani diuitias amare, & agriculturâ minoris facere. De Attilio Calatino puto intelligendum, qui Dictator fuit in primo bello Punico, vt ait T. Liui' li. xix. De hoc autē Valerius lib. iij. titulo de paupertate. At

Agri
quondā
fecundiores.

Attilius
Seranus

tilium, inquit, qui ad eum accersendū a Senatu missi erant ad imperium populi Romani suscipiendū, semen aspergentem viderunt. Sed illæ rustico opere attritæ manus salutem publicam stabiliuerunt, ingentesq; hostium copias pessunderunt. Is post triumphum agriculturam repetiuit. Hunc esse arbitror, qui Seranus primus cognominatus sit. Quo conferenda) id est vt conferenda: nisi legere malis, quod conferenda. Quærimus) id est quæstio & controuersia est. Illo enim tempore quo Senatus erat, studium agriculturæ honestius erat. Sedere) id est manere & expectare. Terentius in Adelphis, An sedere oportuit domi virginem tam grandē, dū cognatus huc illic veniret, expectantē? Opinor) Ironia est. Nunc dicis aliquid quod ad rē pertineat) Si probaret Erucius Rosciū voluisse exheredare filiū, ea res patricidij suspiciōnē afferre posset.

Sedere.

* reuocaturus.

Nam illa, opinor, tu quoq; concedis leuia esse atq; inepta, conuiuia cū patre non inibat: quippe qui ne in oppidum quidem nisi perraro veniret. domum suam istum non fere quisquā vocabat: nec mirū, qui neq; in vrbe viueret, neq; rure vocaturus esset. Verū hæc quoq; tu intelligis esse nugatoria. Illud quod cœpimus, videamus, quo certius argumētū odii reperiri nullo modo potest. Exheredare pater filium cogitabat. Mitto quærere, qua de causa. quæro qui scias: tãctsi te dicere atq; enumerare causas õneis oportebat: & id erat certi accusatoris officiū, qui tãti sceleris argueret,

explicare omnia vitia atq; peccata filii, quib⁹ incensus parens potuerit animū inducere, vt naturam ipsam vinceret, vt amorē illum penitus insitum eiiceret ex animo, vt denique patrem esse sese obliuisceretur. quæ sine magnis huiusce peccatis accidere potuisse nō arbitror. Verum concedo tibi, vt ea prætereas, quæ cum taces, nulla esse cōcedis. Illum quidem voluisse exhæredare, certe tu planum facere debes. quid ergo affers, quare id factum putemus? Vere nihil potes dicere. finge aliquid saltem commode, vt ne plane videaris id facere, quod aperte facis, huius miseri fortunis, & horum virorum talium dignitati illudere. Exhæredare filium voluit. quam ob causam? nescio. exhæredauit ne? nō. quis prohibuit? cogitabat. cogitabat? cui dixit? nemini. Quid est aliud iudicio, ac legibus, ac maiestate vestra abuti ad quæstum atq; ad libidinem, nisi hoc modo accusare: atque id obii-cere, quod planum facere non modo non possis, verum ne coneris quidem? Nemo nostrū est Eruci, quin sciat tibi inimicitias cum Sex. Roscio nullas esse: vident omnes qua de causa huic inimicus venias: sciunt huiusce pecunia te adductum esse.

Illudere
dignita-
ti.

Illa sequentia, quòd cum patre conuiuia non inibat, & domum suam istum nemo vocabat, quæ ob-

Inire cō-
uiuia.

iecta Erucius non probauit. Ea tamen Cicero pur-
gat leuiter. Conuiuia non inibat) id est non con-
uiuabatur: vt in L. Pisonem, Conuiuium publicum
non dignitatis causa inibit, nisi forte vt cum P. Clo-
dio, hoc est, compotoribus suis cœnet. Inire epulas
idem dicit libro de Legibus secundo, Sequebantur
epulæ, quas inirent propinqui coronati. In oppi-
dum) id est Larinum. Ne Romam intelligas). Ne-
gat Valla libro quarto Romam esse oppidū. Qui
ne in oppidum quidem) Sex. Roscius tanta colendi
agri voluptate capiebatur, vt Larinum nisi perraro
nunquam veniret. Neq; rure) id est ex rure quis
quam scilicet vocaturus esset. Nugatoria) id est le-
uia & ficta. Odij) filij in patrem. Mitto quærere
&c) Occupatio est. Enumerare causas omnes oportebat)
In quæstione cuius status coniecturalis est,
causa valet plurimum, vt ostendamus causam quæ
ad maleficiū impulerit: vel defendendo, nullā fuisse
causam cur reus faceret, aut potius fuisse cur non
faceret dicamus. Animum inducere) Inducere ani-
mū est animo suo persuadere quod sit difficile, dus-
rum, aut immane. Inducere animum, & inducere in
animum dicimus. Terentius in Eunucho, Qui huic
animum assentari induxeris, E flamma te petere cli-
bum posse arbitror. Idem in Hecyra, Ego nunquam
credidi Fore, vt hac ille viua posset animum indu-
cere, Vxorem habere. Itemq;, Leuia sunt hæc, quæ
tu per grauiā esse in animum inducti tuum. Peni-
tus insutum) id est naturalem. Patrem esse) Patris
enim hereditas filio iure obuēnit. Huiusce) Roscij
filij. Quæ cum taces) Ipsa enim taciturnitas pro
consensu est. Illudere) id est deridere, ludibrium &
contumeliam asserre. Dicimus autem illudo digno

Induce-
re ani-
mum, &
in ani-
mum.

tati, dignitatē, in dignitatem, & in dignitate. Virgilius in secundo Aeneid. Certantq; illudere capto. Terentius in Andria, Adeon' vobis videmur idonei, in quibus sic illudatis? Idem in Heautontimor. Dignam me puras quam illudas? Idem in Phormione. Satin' superbe illuditis me? Cicero libro de Oratore tertio, Quæ quum dixisset, in Albutiū illudens, ne a me quidem abstinuit. Idem pro domo sua, Hic non illudit authoritati horum omnium, qui adsunt summorum virorum. Iudicio abuti ad quæstum) id est iudicium sententiam ad suum quæstum conuertere. Ad libidinem) id est ad voluptatē, & vt vulgo dicunt, ad placitum. Inimicitias cum Sex. Roscio nullas esse) Inimicitijs homines aliquando ad accusandum adducuntur: vt Marcum Cælium patris inimicum Attracinus accusauit. Inimicus) id est accusator. Huiusce pecunia) Ad iudicium misericordiam Sextum Roscium, & in odium C. Eruciū adducit.

Quid ergo est? ita tamē quæstus te cupidū esse oportebat, vt horū existimationē, & legē * Remmiā putares aliquid valere oportere. Accusatores multos esse in ciuitate vtile est, vt metu contineatur audacia. verūtamen hoc ita est vtile, vt ne plane illudamur ab accusatoribus. Innocens est quispiam, veruntamen quanquam abest a culpa, suspicione tamen non caret. tamen si miserum est, tamen ei qui hūc accuset, possim aliquo modo ignoscere. Cum enim aliquid habeat quod possit criminose ac suspiciose dicere, aperte ludificari, &

Illudo dignitati, dignitatē, in dignitatem, & in dignitate.

* Memmiā.

Accusatorū vtilitas.

Canum
munus.
Signifi-
cate.

calumniari sciens non videatur. Quare facile omnes patimur esse quā plurimos accusatores, quod innocens si accusatus sit, absolui potest: nocens, nisi accusatus fuerit, condēnari non potest. Vtilius est autem absolui innocētem, quā nocentem causam nō dicere. Anseribus cibaria publice locantur, & canes aluntur in Capitolio, vt significant si fures venerint. At fures internoscere nō possunt, significant tamē si qui noctu in Capitoliū venerint: & quia id est suspiciosum, tametsi bestix sunt, tamen in eam partē potius peccant, quæ est cautior.

Lex Rē-
mia.

Horum) Iudicum. Existimationem) id est bonam, vt dicunt, reputationem. Legem Memmiā) In codice manu scripto, & in nōnullis codicibus impressis legē Remmiā lego. Quæ lectio magis placet. Nam libro Digestorum. xlvij. ad Senatūscōsultum Tertullianū, calūniatoribus, id est falsa crimina intendentibus, pœna lege Rēmiā irrogatur. Quod igitur Erucius calūniatus sit, Iudiciū existimationē, & legem Rēmiā contemnere visus est, quod eā nihil valere putaret. Audacia) .i. audaces homines. Intellectio est. Ne plane illudamur).i. ne aperte ficto crimine in iudiciū vocemur. Suspicionē tamen non caret) Suspicio res certa non est. Vsu sæpe venit, vt ad innocentem suspicio perueniat. Id si ita est, si quis eum accuset, quāuis id miserū sit, ei tamē aliquo modo ignosci potest, nec calūniatur qui eū accusat. Aliquid habeat) id scilicet, vnde orta suspicio est. Criminoſe) id est vt vulgo loquuntur, cri-

Crimi-
nose.

minaliter: de qua dictione alio loco diximus. Ludificari) calūniari, & quod paulo ante dixit illudere, in eadē re dicit. Ludere enim fallere est: vt in primo æneid. Vana spe lusit amātem. Ab eo illudere & ludificari facta sunt. A caluendo, id est a decipiendo facta est calumnia. Quā nocentem causam non dicere) De improbis hominibus quum sumitur supplicium, eorum exemplo ceteri a peccato deterrentur, & improbis hominibus ciuitas purgatur. Itaque ciuitates tū optime gubernari Plato de philosophia scribit, quum nocentes pœnas expendunt. Anseribus cibaria publice locantur) Authore Plutarcho in Problematis, Censores magistratum ineuntes nihil prius agunt, quā vt factorum anserum cibaria, & anseris argentei splendorem locent, quōd bello Gallico dormientibus etiam canibus anseres omnium primi Gallorum in, Capitolum ascensum præferunt, & clangore vigiles excitant. Authore Plinio lib. x. est anseri vigil cura, Capitolio testata defenso, per id tempus canum silentio proditis rebus. Quamobrem cibaria anserum Censores in primis locant. Authore Plutarcho in vita Camilli Gallis in Capitolum ascendentibus sacri anseres iuxta templum Iunonis erant, qui antea copioso cibo alebantur. tunc autem propter summam comædatus inopiam neglecti esuriebant. Est autem hoc animal natura pauidum, sed sensu atq; auditu acerrimum. Hi igitur ob inediam vigilantes ac tumultuātes statim Gallorum ascensum percipiunt, ac clangore cursuque Romanos dormientes excitant. His anseribus in summa inopia cibi Romani abstinebant, quia Iunoni sacri erant, vt ait T. Liuius lib. v. Cibaria anserum, vt hoc loco Cicero appellat, ita alibi hominū

Multi
puniēdi.

Anserū
cibaria
locata.

Cibaria
hominū

vt anse- cibaria dicit, vt libro Tusculanarū quæstionum se-
 rum, cūdo, Deinde quis labor, quātus agminis? ferre plus
 dimidiati mensis cibaria. Actione in Verrem quar-
 ta, Liberaliter ex istius cibarijs tractati non minus
 acres contra me fuerunt. Actione quinta, Vberiora
 cibaria facta sunt caritate. Itemq; propter caritatē
 frumenti, quæ fuerat in Macedonia, permagnā ex
 cibarijs pecuniam deportare. Sed cibaria minus de-
 licata esse arbitror, quauis cibus etiam delicatis au-
 thore Donato præbeatur. Inde cibarius panis a Ci-
 cerone dicitur in libro Tusculanarum disputationū
 quinto, panis ater, qualis est pastorum & rusticorū.
 Nec esuriens, inquit, Ptolemæus ederat, cui quū per-
 agranti Aegyptum comitibus non consecutis, ciba-
 rius in casa panis datus esset, nihil visum est illo pa-
 ne iucundius. Publice) id est impēsa publica. Lo-
 cantur) Locare cibaria dicit, pro eo quod vulgo di-
 cerent, conuenite de pretio vt dentur cibaria. Si-
 gnificent) latratu suo. Internoscere) id est ab alijs,
 ijs scilicet qui fures nō sunt, discernere: vt Pacuuius
 de fortuna, Brutam, quia dignum atq; indignū ne-
 queat internoscere. Libro Academicarum quæstio-
 num quarto, Vt mater geminos internoscit consue-
 tudine oculorum, sic tu internoscet, si assueueris. no-
 bis satis est oia illa internoscere. Si qui) siue fures,
 siue alij. Id est suspiciosum) vt fures sint.

Cibari⁹
 panis.

 Interno
 scere.

Quòd si luce quoq; canes latent, cū deos
 salutatum aliqui uenerint, opinor iis crura suf-
 fringātur, quòd acres sint etiam tum cum su-
 spicio nulla sit. Simillima est accusatorum
 ratio. Alii vestrum anseres sunt, qui tantum

modo clamant, nocere non possunt. Alii canes, qui & latrare & mordere possunt. Cibaria vobis præberi videmus: vos autem maxime debetis in eos impetum facere qui meretur. hoc populo gratissimum est. deinde si vultis, etiam tum, cum verisimile erit aliquem commisisse, in suspitione latratote. id quoque concedi potest. Sin autem sic agetis, ut arguat aliquem patrem occidisse, neque dicere possitis aut quare, aut quomodo, ac tantummodo sine suspitione latrabit, crura quidem vobis nemo suffringet: sed si ego hos bene novi, literam illam, cui vos usque eo inimici estis, ut etiam eas omnes oderitis, ita vehementer ad caput affigent, ut postea neminem alium nisi fortunas vestras accusare possitis. Quid mihi ad defendendum dedisti bone accusator? quid hisce autem ad suspicandum? Ne exheredaretur veritus est. audio, sed qua de causa vereri debuerit, nemo dicit. Habebat pater in animo. planum fac. nihil est: non quicum deliberrit, quem certiore fecerit, vnde istud vobis suspicari in mentem venerit. Cum hoc modo accusas Eruci, nonne hoc palam dicis, ego quid acceperim, scio: quid dicam, nescio. vnum illud spectavi, quod Chryfogonus aiebat neminem isti patronum futurum: de bonorum emptione, deque ea societate neminem

esse qui verbum facere hoc tempore auderet. hæc te opinio falsa in istam fraudem impulit. non mehercule verbum fecisses, si tibi quenquam responsurum putasses. Operæpretium erat, si animaduertistis Iudices, negligentiam eius in accusando considerare. Credo cum vidisset qui homines in hisce subselliis federēt, quæsisse, num ille, aut ille defensurus esset: de me ne suspicatum quidē, quòd antea causam publicam nullam dixerim.

Alij vestrum anseres sunt) vt C. Erucius. Alij canes) vt Titi Roscij & Chryfogonus. Cibaria vobis præberi videmus) Nam Chryfogonus sibi decem prædia retinuit, tria Roscio Capítone propria dedit. Roscium Magnum suum procuratorem fecit. Erucius ad accusandum pecunia conductus est. Verisimile) id est suspiciosum. Commisisse) id est deliquisse. Si ego hos bene noui) id est si ego bene cognosco hos iudices. Literam illam) condemnationis, quam Asconius Pedianus alibi C. alibi θ esse dicit. C. quòd prima sit verbi condemnatio: θ , quæ sit prima verbi $\theta\alpha\nu\alpha\tau\tau\acute{o}\omega$, id est more multo. Hinc illud Persij est Satyra quarta, Et potis es nigrū vitio præfigere thita. Eas omnes literas Iudicū) id est omnia iudicia. Vel eas omnes. Nam odistis literas absolutionis vel ampliationis, metuētes ne Roscius absoluaatur, aut ne causa eius amplietur. Odistis autem literam condemnationis, metuentes ne ad caput vestrum affigatur. Neminem alium accusare possitis) Significare videtur, vt calumniatoribus ea quoque pœna lege Remmia infligatur, vt accusare amplius

prohibeatur, qua pœna prauaricatores & tergiuersatores affici Paulus Iuriscōsultus dicit libro Digestorum quadragesimooctauo ad S. C. Turpilianum.

Nisi fortunas vestras) quòd scilicet in hanc personam incidistis ob calumniam vestram. Nōne hoc palam dicis? Illud valet ad refellēdum aduersariū, vt eius personam inducamus dicentem quę ipse cogitet, vt ante diximus. Quid acceperim) id est quam pecuniam, vt Roscium accusarem. Quid acceperim scio, quid dicam nescio) Huiusmodi contrarijs in hac oratione sæpe vtitur Cicero. Neminem patronum) id est nullum. Neminem pro nullo sæpe dici alias admonuimus. De bonorum) Sex. Roscij. De societate) quam cum Chryfogono Titi Roscij coiuerunt. Hoc tempore) L. Sylla domināte. Negligentiam eius in accusando considerare) Nimiā Erucij in accusando negligentiam arguit, vt ostendat accusationem nō crimine Sexti Roscij, sed Chryfogoni potentia nixam esse. Credo quum vidisset) Narratio specialis est. In qua narrat ea non quæ fecerit Erucius, sed fecisse verisimile sit. Qui homines) id est qui oratores.

Posteaquam inuenit neminem eorum qui possunt & solent, ita negligens esse cœpit, vt cum in mentem veniret ei, resideret, deinde spatia retur, nonnunquam etiam puerum vocaret, credo cui cœnam imperaret, prorsus vt vestro cōfessu & hoc cōuentu p̄ summa solitudine abuteret̄. Perorauit aliquādo, assedit. surrexi ego. respirare visus est, q̄ non alius potius diceret. Cœpi dicere. vsq; eo animaduerti

Iudices eum iocari, atque alias res agere, antequam Chryfogonum nominavi: quem simul atque attigi, statim homo se erexit, mirari visus est. intellexi quid eum pupugisset. iterum ac tertio nominavi. Postea homines cursare vltro & citro non destiterunt, credo qui Chryfogono nunciarent, esse aliquem in civitate, qui contra voluntatem eius dicere auderet: aliter causam agi, atque ille existimaret: aperiri bonorum emptionem, vexari pessime societatem, gratiam potentiamque eius negligi. Iudices diligenter attendere, populo rem indignam videri. Quæ quoniam te fefellerunt Eruci, quoniamque vides versa esse omnia, causam pro Sexto Roscio si non commode, at libere dici: quem dedi putabas, defendi intelligis: quos tradituros sperabas, vides iudicare: restitue nobis aliquando veterem tuam illam calliditatem atque prudentiam: confitere huc ea spe venisse, quod putares hic latrocinium, non iudicium futurum. De parricidio causa dicitur. Ratio ab accusatore reddita non est, quam ob causam patrem filius occiderit. Quod in minimis * noxis, & in his levioribus peccatis, quæ magis crebra, & iam prope quotidiana sunt, maxime & primum quæritur, quæ causa maleficii fuerit, id Erucius in parricidio quæri non putat oportere.

* noxijs.

In quo scelere Iudices etiam cū multæ cau-
sæ cōuenisse vnū in locum, atq; inter se con-
gruere videntur, tū nō temere creditur, neq;
leui cōiectura res pēditur, neq; testis incertus
auditur, neq; accusatoris ingenio res iudicat̄.

Quum in mentem veniret) Magnam Erucij ne-
gligentiam ostendit. ipsa enim dicendi ratio si dili-
gens fuerit, ita mentem occupat, vt ad alia eā aber-
rare non patiatur. Puerum) id est seruū. Pueri ap- Puer.
pellatio, vt ait Paulus Iurisc. lib. Digest. l. de verbo-
rum & rerum significatione, tres significationes ha-
bet. Vnā, quū omnes seruos pueros appellamus. Al-
teram, quū puerū contrario nomine puellæ dicimus.
Tertiam, quum ætatem puerilem demonstramus.

Hoc) conuentu) circumstantium hominum. Pro
summa solitudine abuteretur) id est in vestro &
circumstantium conspectu id facit, quod in sum-
ma solitudine vix faceret. Alias res agere) id est
quid dicerem negligere, & ideo non attendere. Bo-
norum) Sex. Roscij. Societatem) quā cum T. Ro-
scij Chryfogonus coiuuit. Versa esse omnia) id est
aliter atq; putasti euenire. Dedi). i. a iudicib; Chry-
fogono condonari, id est cōdemnari, sine vlla defen-
sione. Iudicare) id est attēte causam audire & co-
gnoscere, vt iudicetur. Restitue). i. omitte & relin-
que. Nobis). i. ad causæ innocentis Roscij vtilitas
tē. Prudentiā) scientiā vel malitiam, quæ se vult ha-
beri prudentiā, vt ait Cicero in libro de Officijs. iij.
Hic) id est in foro iudiciali. Latrocinium) vbi iu-
dices sententijs suis innocentem Roscium iugula-
rent. Quod in minimis noxis) a minori ad maius
ostendit parricidij causas ostendī debere ab accusa-

Noxa & toribus. Noxæ appellatione omne delictum conti-
 noxia. netur, vt ait Caius Iurisc. lib. Digestorū. l. de verbo-
 rum & rerum significatione. Noxiam q̄ noxam a
 Terentio pro delicto sæpius dictam licet inuenire:
 vt in Eunuchō, Vnam hanc noxiā mitte. In Heu-
 tont. Magnum hoc quoq; signum est dominam esse
 extra noxiam. In Hecyra, Quod me accusat nunc
 vir, sum extra noxiam. Ea quoq; voce Plautus vsus
 est. Amicum castigare ob meritam noxiam, imma-
 ne est facinus, verum in ætate vtile atq; cōducibile.
 Illud quoq; ex libro Ciceronis de Legibus, Noxiæ
 par pœna esto. In codice antiquo scripto manu lego
 noxijs, non noxis. In quo scelere) Quia difficillima
 est grauissimi cuiusq; sceleris fides, vt ait Quintil.
 grauissimum scelus ostendit esse parricidiū, ideoq;
 non facile credi, nisi probatum sit clarissime, & pene
 deprehensum. Cōgruere) id est cōuenire. Nisi enim
 causæ illæ inter se conueniant, fidem non faciunt.

Temere Non temere) id est non facile, non leuiter, vt vulgo
 dicunt, non de leui. Peditur) .i. pōderatur, exami-
 natur. Testis incertus) id est qui audiuit. Nā qui rē
 vidit, certus testis est: qui audiuit, incertus. Itaq; au-
 thore Plauto, Pluris est testis oculatus vnus, quā au-
 riti decē. Nam qui viderūt, plane sciunt: qui audie-
 runt, audita dicunt. Accusatoris ingenio) qui ac-
 cusationem artificiose composuit, crimenq; inge-
 niose probauit.

Cum multa antea commissa maleficia, tum
 vita hominis perditissima, tum singularis au-
 dacia ostendatur necesse est: neq; audacia so-
 lum, sed summus furor, atq; amentia. Hæc cū
 sint omnia, tamen extent oportet expressa

sceleris vestigia, vbi, qua ratione, per quos, quo tempore maleficio sit admissum. Quæ nisi multa & manifesta sunt, profecto res tam scelestæ, tam atrox, tam nefaria credi non potest. Magna est enim vis humanitatis, multum valet communitio sanguinis, reclamitat istiusmodi suspicionibus ipsa natura: portentum atq; monstrum certissimum est, esse aliquem humana specie & figura, qui tantum immanitate bestias vicerit, vt propter quos hæc suauissimam lucem aspexerit, eos indignissime luce priuarit: cum etiam feras inter sese partus, atq; educatio, & natura ipsa conciliet. Nō ita multis ante annis aiunt Titum Clælium quendam Tarracinensem hominem non obcurum, cum cœnatus cubitum in idem conclaue cum duobus adolescentibus filiis isset, inuentum esse mane iugulatum. Cum neque seruus quisquam reperiretur, neque liber, ad quem ea suspicio pertineret: id ætatis autem duo filii propter cubantes, ne sensisse quidem se dicerent, nomina filiorum de parricidio delata sunt. Quid poterat? sane suspiciosum. neutrum ne sensisse? ausum autem esse quenquam se in id conclaue committere, eo potissimum tempore, cum ibidem essent duo adolescētes filii, qui & sentire & defendere facile possent? erat porro nemo in quem ea suspicio cōueniret. ta-

T. Clælius.

men cum planū iudicibus esset factū, aperto ostio dormiētes eos repertos esse, iudicio absoluti adolescētes, & suspicione omni liberatī sunt. Nemo enim putabat quenquam esse, qui cum omnia diuina atq; humana iura scelere nefario polluisset, somnum statim capere potuisset: propterea q̄ qui tantum facinus commiserunt, non modo sine cura quiescere, sed ne spirare quidem sine metu possunt.

Vbi, qua ratione) Artificiosum est, vt quū aliquid probare volumus, ostēdamus personę a qua id factū arguimus, mores ab eo facto nō abhorreere, causam quę impulerit, opportunū locū & tēpus, & quibus adiutoribus fecerit. Horū nullū quia ostendit Erucius, fictū crimē Cicero coarguit. Cōmunio sanguinis), i. cōsanguinitas. Reclamat), i. quibusdā veluti clamoribus aduersatur & cōtradicit. Esse aliquē humana specie & figura) Sępe illud facit Cicero, vt quū alicuius crudelitātē auget, in figura hominis feritatem belluarū esse dicat: vt in lib. de Officijs tertio, vbi de Tyrānis scribēs, Ista, inquit, in figura hominis feritas & immanitas belluę a cōmuni tāq; humanitate corporis segregāda est. Itēq;. Quid interest vtrū ex homīne se cōuertat quis in belluā, an i hominis figura immanitātē gerat belluę? Et pro A. Cluentio de Saffia, Eo iā deniq; adducta est, vt sibi præter formā nihil ad similitudinē hominis reseruarit. Bestias vicerit) Bestias pecudū in numero haberi Caius Iurisc. negat lib. Digest. ix. ad legē Aquiliam, easq; ferociores esse significat: ex his numerat vrsos, leones, panteras. T. Cæliū) Apud Valeriū Maximum

Belluarū feritas in figura hominis.

Bestiæ.

lib.viiij.titulo, Infames rei quibus ex causis absoluti aut damnati sunt, ubi hoc exemplum scriptum est, Coelius non Clœlius scribitur. Tarracinensem) Tarracina oppidum Volscorum in Campania est. In idem conclaue) Conclaue est locus secretior domus habens vnâ clauem domesticis omnibus communem. Authore Sex. Pompeio conclauiâ dicuntur loca quæ vna clauē clauduntur. Conclauibus etiam penus asseruatur: vt in cōclaue excelssimum preciosissima vasa & vestem condi Columella lib.xiiij. scribit. Id ætatis).i. eius ætatis. de quo dicendi genere scribimus pro Cluentio. Adolescentes autem & iuuenes iisdem sunt. Hic scilicet, qui annum.xvij. excesserūt, necdum.xlvij. attigerūt. Proter).i. prope. Hæc vox Ciceroni in ea re quàm sit familiaris, in Catonem Maiorem scribimus. Quid poterat?).i. quid valebat, quod accusator contra adolescentes diceret? Se committere).i. ingredi sine metu. Somnum capere).i. incipere dormire, & dormire: vt lib. Epistolarum ad Atticum. viij. Ego si somnum capere possem, tam longis te epistolis non obtunderem.

Tarracina.
Conclaue.

Adolescens & Iuuenis.

Capere somnū.

Videtis ne, quos nobis poetæ tradiderunt patris vlciscendi causa supplicium de matre sumpsisse, cum præsertim deorum immortalium iussis atq; oraculis id fecisse dicantur, tamen vt eos agitent furia, neq; consistere vsq; patiantur? quòd ne pii quidem sine scelere esse potuerunt. Sic se res habet Iudices, magnam vim, magnam necessitatem, magnam possidet religionem paternus maternusque

*leniri.

Suus
quenq;
terror a-
gitat.

sanguis. ex quo si qua macula concepta est, nō modo *lauari non potest, verum vsq; eo permanat ad animū, vt summus furor, atq; amētia consequatur. Nolite enim putare, quemadmodum in fabulis sæpenumero videtis, eos qui aliquid impie scelerateque commiserint, agitari, & perterreri furiarum tedis ardentibus. sua quenque fraus & suus terror maxime vexat, suum quenque scelus agit, amentiaque afficit, suæ malæ cogitationes conscientiaque animi terrent. Hæ sunt impiis assiduæ domesticæque furia, quæ dies noctesque parentum pœnas a consceleratissimis filiis repetant. Hæc magnitudo maleficii facit, vt nisi pene manifestum parricidium proferatur, credibile non sit: nisi turpis adolescentia, nisi omnibus flagitiis vita inquinata, nisi sumptus effusi cum probro atque dedecore, nisi prorupta audacia, nisi tanta temeritas, vt non procul abhorreat ab insania. Accedat huc oportet odium parentis, animaduersionis paternæ metus, amici improbi, serui conscii, tempus idoneū, locus opportune captus ad eam rem: pene dicam respersas manus sanguine paterno Iudices videant oportet, si tantum facinus, tam immane, tam acerbum credituri sunt. Quare hoc quo minus est credibile nisi ostenditur, eo magis est, si conuincitur,

vindicandum.

Ne quos poetæ &c.) De Alcæone Amphiarai & Alcæon.
 Eryphiles de Oreste Agamemnonis & Clytemne-
 stræ filijs poetæ scripserunt. de Oreste scribimus in
 Miloniana, de Alcæone ita scribit Cicero in libro
 Academicarū quæstionū quarto, Illud, inquit, con-
 tingit infans, vt & incipientes furere sentiāt, & di-
 cant aliquid quod non sit, id videri sibi: & cū relaxē-
 tur, sentiant: atq; illa dicant Alcæonis, Sed mihi
 neutiquā cor consentit cum oculorum, aspectu. Et
 paulo post, Quid ipse Alcæon tuus, qui negat cor
 sibi cū oculis cōsentire? Nōne ob idem incitatus fu-
 rore? Vnde hæc flamma oritur? Et illa deinceps. In-
 cede, incede, adsunt, mēne expetunt? Quid quū vir-
 ginis fidem implorat? Fer mihi auxilium, pestem
 abige a me flammiferam, hanc vim quæ me excru-
 ciat. Cæruleæ incinctæ igni incedunt, circumstant
 cum ardentibus tedis &c. Pij) id est patrum, vltor-
 res. Est autem argumentum ex fabulis poetarum.
 Idq; a minore ad maius est. Nam si deorum iussis
 matres hi interfecerunt, vt patres vlciscerentur, hiq;
 furijs agitati sint, multo grauius furijs agitari debēt,
 qui audacia impulsī parentes necant. Nolite enim
 putare) Similis in L. Pisonem sententia est. Nolite, Consciē-
 inquit, putare P. C. vt in scena videtis, homines cō- ria mala
 sceleratos impulsu deorum terreri furiarum tedis
 ardentibus. Sua quenque fraus, suum facinus, su-
 um scelus, sua audacia de sanitate ac mente
 deturbat. Hæ sunt impiorum furia, hæ flammæ, hæ
 faces. Ego te non vœcordem, non furiosum, non
 mente captum, non tragico illo Oreste aut Atha-
 mante dementiorem putem? Consceleratissimis)

id est maxime impijs. Consceleratus qui sit, alio loco docuimus. Nisi turpis adolescētia &c.) Vita ante acta turpiter scelus facit credibile, vt contra facit ea quæ honeste acta est. Cum probro & dedecore) vt in scortis, & helluationibus. Animaduersionis paternæ metus). i. metus ne in eum pater animaduertat, id est ne exhæredet, ne verberet, ne vinculis & carcere coerceat, ne vinctum operi rustico destinet, ne vēdat, ne occidat. Huius enim modi potestatem patribus in filios lege Romuli permissam ex Dionysio Alicarnasseo ante scripsimus: qui negat maiorem domino in seruum, quam sit patri in filium, potestatem esse. Amici improbi) qui stimulauerint & impulerint. Serui conscij) id est adiutores. In multis enim sceleribus dominos improbos serui adiuuant. Ea enim ratione a dominis inire se gratiam putant. Hinc apud poetas seruorum consilij heriles filij in vitia inducuntur. Pene res sperfas manus sanguine paterno Iudices videant oportet) id est parricidium non sit credibile nisi maxime manifestum sit, & pene depræhensum. Dicam) parenthesis est. Si conuincitur) id est si ostenditur, si ita probatur, vt reus confiteri cogatur.

Itaq; cum multis ex rebus intelligi potest, maiores nostros non modo armis plus quam cæteras nationes, verum etiam consilio sapientiaque potuisse, tum ex hac re vel maxime quod in impios singulare supplicium inuenerunt. Qua in re quantum prudentia præstiterunt iis qui apud cæteros sapientissimi fuisse dicuntur, cōsiderate. Prudentissima ciui-

tas Atheniensium, dum ea rerum potita est, fuisse traditur. eius porro ciuitatis sapientissimum Solonem dicunt fuisse, eum, qui leges quibus hodie quoque utuntur, scripserit. Is cum interrogaretur, cur nullum supplicium constituisset in eum qui parentem necasset, respondit, se id neminem facturum putasse. Sapienter fecisse dicitur, cum de eo nihil sanxerit, quod antea commissum non erat, ne non tam prohibere quam admonere videretur. Quanto maiores nostri sapientius, qui cum intelligerent nihil esse tam sanctum, quod non aliquando violaret audacia, supplicium in parricidas singulare excogitauerunt: ut quos natura ipsa retinere in officio non potuisset, ii magnitudine poenae maleficio summouerentur. In sui voluerunt in culeum viuos, atque ita in flumen deiici. O singularem sapientiam Iudices. nonne videntur hunc hominem ex rerum natura sustulisse, & eripuisse, cui repente caelum, solem, aquam, terramque ademerunt? ut qui eum necasset, unde ipse natus esset, careret iis rebus omnibus, ex quibus omnia nata esse dicuntur.

Dum ea rerum potita est). i. quamdiu dominata est, antequam in Lacedaemoniorum potestatem veniret. Sapientissimum Solonem) Leges a Solone latae axibus ligneis incisae sunt. Eas Athenienses, ut sempiternae manerent, poenis & religionibus sanxerunt.

Solon.

Nihil tam sanctum quod non violet audacia, Parricidarum poena.

Patrici
dij pœ
na,

P.Malle
olus,

Cælum
pro aere

runt, vt ait A. Gellius lib. secundo. Multas Solonis leges apud Plutarchum in eius vita legere licet. In officio) id est in pietate quæ est in parentes. Summouerentur) id est prohiberentur, deterrerentur. In sui voluerunt) Modestinus Iurisc. lib. Digestorum. xlviii. ad legem Pompeiam de parricidijs, Pœna, inquit, parricidij more maiorum hæc instituta est, vt parricida virgis sanguineis verberetur, deinde culeo insuatur cum cane, & gallo gallinaceo, & vipera, & simia, deinde in mare profundum culeus factetur. Hoc ita, si mare proximum sit: alioqui bestijs subijcitur secundum diui Adriani constitutionem. Hæc ille. Hac autem lege tenentur præcipue hi qui patrem aut matrem, auum aut auiam necauerint. Qui vero alium ex propinquis necauerit, is lege Cornelia de sicarijs tenetur. P. Malleolus matre interempta primus omnium insutus culeo in mare præcipitatus est, vt ait T. Liuius lib. xlviii. vbi significat id factum paulo post bellum Cimbricum, & C. Marij quintum Consulatum. Tanto tempore Romæ admissum nullum parricidium est. Quod autem virgis sanguineis parricidam verberari Modestinus dicat, vereor vt locus mendosus sit. Nam sagmineis pro sanguineis legendum videtur. Sagmina enim & verbena pro eadem re dicuntur, id est pro genere hærbæ, quod cum sua terra ex arce euulsum legatis fecialibus dabatur quum ad hostes clarigatumq; mittebantur, id est raptas res clare repetitum, vt ait Plinius cap. ij. lib. xxij. Idem scribit cap. ix. libri. xxv. Iouis mensam hac herba verti, domos purgari, lustrarique. Nostri quoq; hac herba scopas & virgas cõficiunt. Cælum) id est aerem, qua in re quod sæpe dicatur a poetis, nemo ignorat, sed quod

a Cicerone quoque dicatur, hoc loco docere volumus. Is igitur libro Tusculanarum Quæstionū primo de animi celeritate disputans, Qui si permanet, inquit, incorruptus, suique similis, necesse est ita feratur, ut penetret & diuidat omne cælum hoc, in quo nubes, imbres, venti que coguntur, quod & humidum & caliginosum est propter exhalationes terræ. Itemque, Quid obsecro te, terra ne tibi, aut hoc nebuloso & caliginoso cælo, aut sata aut concreta videtur tanta vis memoriæ? Idem lib. de Natura deorum secundo, Licet videre acutiora ingenia, & ad intelligendum aptiora, eorum qui terras incolant eas in quibus aer sit purus & tenuis, quam illorum qui utantur crasso cælo atque concreto. Ex quibus omnia nata esse dicuntur) Vnde nata sint omnia, inter antiquissimos illos philosophos non conuenit. Thales enim Milesius ex aqua, Anaximenes in idem Milesius ex aere, Heraclitus ex igni omnia nasci, in eaque omnia reuersura esse dixerunt. Empedocles vero ex quatuor elementis: de quibus ad hanc sententiā scripsit, Quatuor in primis cunctarum semina rerum Iupiter æthereus, Pluto inferus, almaque Iuno, Nestis, quæ lachrymis hominum riuos alit hudis. Iouē autem intelligit feruorem & æthera. Almam vero Iunonem aera. Plutonē terram. Nestim denique humanosque riuos tanquam genituram & aquam. Sunt qui Tethym legant pro Nestim.

Noluerunt feris corpus obicere, ne bestiis quoque, quæ tantum scelus attigissent, immanioribus vteremur. non sic nudos in flumen deiicere, ne cum delati essent in mare, ipsum polluerent, quo cætera quæ violata

sunt, expiari putantur. Deniq; nihil tam vile, neq; tam vulgare est, cuius partē vllam reliquerint. Etenim quid tam est commune, quā spiritus viuis? terra mortuis? mare fluctuantibus? littus eiectis? Ita viuunt dum possunt, vt ducere animam de cœlo non queant. ita moriuntur, vt eorum ossa terra non tangat. ita iactantur fluctibus, vt nunquā alluantur. ita postremo eiiciuntur, vt ne ad saxa quidē mortui conquiescant. Tanti maleficii crimen, cui maleficio tam insigne supplicium est constitutum, probare te Eruci censes posse talibus viris, si ne causam quidem maleficii protuleris? Si hunc apud bonorum emptores ipsos accusares, eiq; iudicio Chryfogon⁹ præesset, tamen diligentius paratiusq; venisses. Vtrum quid agatur non vides? an apud quos agatur? Agitur de parricidio, quod sine multis causis * suscipi non potest. Apud homines autem prudentissimos agitur, qui intelligunt neminem ne minimum quidem maleficio sine causa admittere. Esto, causam proferre non potes: tamen si statim vicisse debeo, tamen de meo iure discedam, & tibi quod in alia causa non concederem, in hac cōcedam, fretus huius innocentia. Non quæro abs te, quare patrem Sex. Roscius occiderit: quæro quomodo occiderit. Ita quæro abs te C. Eruci quo-

* suspici

Quæro
abs te.

modo:& sic tecū agam, vt in eo loco vel respondendi vel interpellandi tibi potestatem faciam, vel etiam si quid voles, interrogandi. quomodo occidit? ipse percussit? an aliis occidendum dedit?

Noluerunt feris corpus obijcere) Multo post Ciceronē D. Adrianus fuit, qui cōstituit vt parricida in culeum insutus feris obijciatur, nisi mare proximum sit. Nudos).i. non insutos in culeum. Quo cetera quæ violata sunt) Aqua fluuiali non marina expiationem fieri solitam est apud Macrobiū li. tertio, qui idem lib. vij. scribit aquam dulcē magis idoneam esse quā salſam abluendis sordibus. Nihil tā vtile) Vile non vtile legendū esse qui propius inspiciat, facile intelligat. Quid tam est cōmune) Quāta hoc loco sit vis dicēdi, quāt^o impet^o, Cicero ipse scripsit de Oratore ad Brutū, Quātis, inquit, illa clamoribus adoleſcētū dixim^o de supplicio parricidarū quæ nequaquā fatis deferuisse post aliquāto sentire cœpim^o. Quid enim tā cōmune quā spiritus viuus, terra mortuis, mare fluctuātibus, litt^o eiectis? Ita viuunt, dū possunt, vt ducere animā de cœlo nō queāt ita moriuntur, vt eorum ossa terram non tangant. ita iactantur fluctibus, vt nunquā alluantur. ita postremo eiiciuntur, vt ne ad saxa quidem mortui cōquiescant. & quæ sequuntur. Hæc ille. Spiritus) id est aer. Fluctuantibus) id est iactatis fluctibus, cuiusmodi sunt qui post naufragium arreptis tabulis fluctibus agitantur. Eiectis) id est naufragis ad littus eiectis: vt in primo Aen. Libyę lustrare extrema iubebo, Si quibus eiectus syluis aut vrbibus errat. Et in quarto, Eiectum & littore egentem Exco-

cepi, & regni demens in parte locavi. Ducere animam) id est spirare. Animam enim pro spiritu dixerunt veteres. Inde animum dictum esse in primo Tusculanarum Quæst. libro. Ut nunquam abluantur) alluantur, non abluantur legi debere, & sententia, & verba Ciceronis quæ modo huc ascripti de Oratore, indicat. Talibus viris) Iudicibus. Si huc apud bonorum emtores) Argumentum a fictione est, quod in se continet vim argumenti a minore ad maius.

Bonorum emtores) T. Roscios. Ne minimum quidem maleficium) Idem paulo post dicit, Sic vita hominum est, ut ad maleficium ne conetur sine spe atque emolumento accedere. Itaque Cæsarem non mediocriter Cicero vituperat in libr. de Officijs secundo, quod gratis improbus esset. Tanta, inquit, in eo peccandi libido fuit, ut hoc ipsum delectaret peccare, etiam si causa non esset. Vicisse) causa scilicet.

De meo iure decedam) Simulat se condonare aduersario quod satis refutauit, ut sibi veluti gradum ad sequentia faciat. Id artificiosum esse Quintilianus docet. In hac concedam) Sex. Roscij innocentiam, & causæ fiduciam Iudicibus latenter insinuat. Potestatem tibi faciam) Alioqui in oratione perpetua aduersario respondere, interpellare, interrogare non licebat. Ipse percussit, an alijs occidendum dedit) Argumentum a remotione est, quo hoc loco frequenter Cicero vititur. Est igitur sententia, Sex. Roscius patrem occidit, vel per se, vel per alium. Non autem per se, ergo per alium. Sed nec per alium. Nam si per alium, igitur per liberum, vel per seruum. Sed nec per hunc, nec per illum. Ex quo fit, ab eo patrem non occisum. Ipse) id est ipsemet. Occidendum dedit) id est occidere

Peccare
gratis.

Dare oc
ciden-
dum.

fecit.

Si ipsum arguis, Romæ non fuit: si per alios fecisse dicis, quæro, seruos ne, an liberos? quos homines? indidem ne Ameria? an hosce ex vrbe sicarios? Si Ameria, qui sunt hi? cur non nominantur? si Romæ, vnde eos nouerat Roscius, qui Romam multis annis non venit, neq; vnquam plus triduo fuit? vbi eos conuenit? quicum loquutus est? quomodo persuasit? Precium dedit? cui dedit? per quem dedit? vnde, aut quantum dedit? Nõne his vestigiis ad caput maleficii perueniri solet? Et simul tibi in mentem veniat facito, quemadmodum vitam huiusce depinxeris: hunc hominem ferum atq; agrestem fuisse, nunquam cum homine quoquam collocutum esse, nunquam in oppido constitisse. Qua in re prætereo illud, quod mihi maximo argumento ad huius innocentiam poterat esse, in rusticis moribus, in victu arido, in hac horrida incultaq; vita, istiusmodi maleficia gigni non solere. Vt nõ omnem frugem neque arborem in omni agro reperire possis, sic nõ omne facinus in omni vita nascitur. In vrbe luxuries creatur, ex luxuria existat auaritia necesse est, ex auaritia erumpat audacia. inde omnia scelera ac maleficia gignuntur. Vita autem hæc rustica, quam tu agrestem

Indidẽ.

Similiu
do.

Existo.

vocas, parsimonix, diligentix, iustitix magistra est. Verum hæc missa facio. illud quæro: is homo, qui vt tute dicis, nunquam inter homines fuerit, per quos homines hoc tantum facinus, tam occultum, absens præsertim, cõficere potuerit? Multa sunt falsa Iudices, quæ tamen argui suspiciose possunt: in his rebus si suspicio reperta erit, culpam inesse concedam.

Indidẽ. Indidem ne America? Priscianus libr. xv. docens Indidem aduerbium compositum esse, hunc Ciceronis locum citat. Indidem autem significat ex eodem loco, cõpositum ab inde & idem. Ad caput id est ad originem. Depinxis) id est descripsis, quanuis pingere poetarum sit aut pictorum. Simonides enim picturam poema mutum, & poema picturam vocalem appellabat. Hunc hominẽ ferũ atq; agrestem) Præcipua oratoris cura esse debet, vt diximus, ne quid dicat quod causam suam lædat: proxima, ne quid dicat quod aduersarij causam adiuet. In hac oratione causam suã sæpe Cicero probat ex his quæ C. Eruci⁹ dixit. Prætereo illud) Occupatio est. In victu arido) id est parco & tenui. Donatus exponens illud ex Andria Terentij, Primum hæc pudice vitam, parce ac duriter Agebat, lana ac tela victum quæritans. Cibus, inquit, est qui etiam delicatis præbetur, victus in paruis aridisque alimonijs est constitutus. Vnde Virgilius, Victũ in felicem baccas lapidosaq; corna Dant rami. Vt autem opsoniũ dicitur quicquid in cibo præter panẽ Aridus & vinum adijcitur, ita victus aridus is est qui si

ne villo opsonio est, Vulgo panē siccū nostrī appel- victus
 lant. Hinc aridum Terentius in Heautonti. appel- & hos
 lat hominē avarum, qui huiusmodi arido victu mo.
 vicitet. Habet, inquit, patrem quendam avidū, mi-
 serum, atq; aridum. Horrida incultaq; vita) Ea,
 vt ante dixit, maxime disiuncta a cupiditate est, &
 cū officio coniuncta. Virgilius libro Georg. secundo
 postquam ostendit incultam rusticorum vitam, de **Agricos**
 iisdem scribens, At, inquit, secura quies, & nescia sal **larum**
 lere vita. Itemq; Et patiens operum, paruoq; assueta **laus.**
 iuuentus Sacra deum, sanctique patres, extrema per
 illos Iustitia excedens terris vestigia fecit. Dicit igitur
 apud illos rusticos sanctos esse parentes: quod ad
 hanc rem pertinet plurimum. Authore Catone de
 re rustica, Virum bonum quum laudabant, ita lau-
 dabant, Bonum agricolam, bonumq; colonum. Am-
 plissime laudari existimabatur, qui ita laudabatur.
 Nec sine causa, vt ait M. Varro libro de re rustica
 tertio, terram eandem appellabant Matrem & Ce-
 rerem. Et qui eam colerent, piam & vtilem vitam
 agere credebant: atq; eos solos reliquias esse ex stir-
 pe Saturni Regis. Vt nō omnem frugem) Nam
 non omnis fert omnia tellus. Authore Virgilio libro
 Georgico. primo, Hic segetes, illic veniunt felicius
 vuæ, Arborei foetus alibi, atq; iniussa virescūt Gra-
 mina &c. In vrbe luxuries creatur) Luxuries & lu-
 xuria dicitur. Ea quæ sit, ante diximus. In ea autem
 effunditur pecunia. Inde nascitur pecuniæ cupiditas,
 ne consueta huiusmodi luxuria tollatur. Existat)
 id est emergat. Iustitiæ magistra est) Nam per **Iustitia,**
 agricolas iustitia excedens terris vestigia fecit Ex-
 tremam, vt modo ex Virgilij sententiā diximus. Ara-
 tus quoq; dixit, vt ait Seruius, Iustitiam primum

in vrbibus, deinde tantum in agris fuisse, vbi
eam inducit loquentem, cur abscedat e terris,
Suspiciose) id est per suspicionem. Culpam inesse
concedam) Hoc fiducia innocentiae Roscij dicit.

Romæ Sex. Roscius occiditur, cum in a-
gro Amerino esset filius. literas credo misit
alicui sicario, qui Romæ nouerat neminem.
arcessiuit aliquem. at quando? nuncium misit,
quem? aut ad quem? precio, gratia, spe, pro-
missis induxit aliquem? Nihil horum ne con-
fingi quidem potest, & tamen causa de par-
ricidio dicitur. Reliquum est, vt per seruos id
admiserit. O dii immortales, rem miseram &
calamitosam, quod in tali crimine innocenti
saluti solet esse, vt seruos in quæstionem
* polliceantur: id Sex. Roscio facere non li-
cet. Vos qui hūc accusatis, omnes eius seruos
habetis: vnus puer victus quotidiani admini-
ster ex tanta familia Sex. Roscio relictus nō
est. Te nunc appello P. Scipio, te Metelle: vo-
bis aduocatis, vobis agentibus, aliquoties du-
os seruos paternos in quæstionem ab aduersa-
riis Sex. Roscius postulauit. Meministi ne te
T. Rosci recusare? quid? ii serui vbi sunt?
Chryzogonum Iudices sectantur, apud eum
sunt in honore, & in precio. etiam nunc vt
ex his quærat, ego postulo, hic orat atque
obsecrat. Quid facitis? cur recusatis? Dubita-

* polli-
ceatur.

te etiam nunc Iudices, si potestis, a quo sit Sex. Roscius occisus, ab eo ne, qui propter illius mortem in egestate & insidiis versatur, cui ne quærendi quidem de morte patris potestas permittitur: an ab iis qui quæstionem fugitant, bona possident, in cæde atque ex cæde viuunt. Omnia Iudices in hac causa sunt misera atque indigna: tamen hoc nihil neque acerbius, neque iniquius proferri potest. mortis paternæ de seruis paternis quæstionem habere filio non licet: ne tam diu quidem dominus erit in suos, dum ex iis de patris morte quærat. Veniam neque ita multo post ad hunc locum: nam hoc totum ad Roscios pertinet, de quorum audacia tum me dicturum pollicitus sum, cum Erucii crimina diluissem. Nunc Eruci ad te venio, conueniat mihi tecum necesse est, si ad hunc maleficium istud pertinet: aut ipsum sua manu fecisse, id quod negas: aut per aliquos liberos, aut seruos. Liberos ne quos neque ut conuenire potuerit, neque qua ratione inducere, neque ubi, neque per quos, neque qua spe, aut quo precio, potes ostendere. Ego contra ostendo, non modo nihil eorum fecisse Sex. Roscium, sed ne potuisse quidem facere, quòd neque Romæ multis annis fuerit, neque de prædiis vnquã temere discesserit. Restare tibi

videbatur seruorum nomen, quo quasi in portum reiectus a cæteris suspicionibus confugere posses, vbi scopulum offendis eiusmodi, vt non modo ab hoc crimen resilire videas, verum omnem suspicionem in vosmetipsos recidere intelligas. Quid est ergo, quo tandem accusator inopia argumentorum confugerit? Eiusmodi tempus erat, inquit, vt homines vulgo impune occiderentur: quare tu hoc propter multitudinem sicariorum nullo negotio facere potuisti.

Admi-
nister.

Credo) Id verbum in interrogazione ironice a Cicerone sæpe dici scribimus in Inuectiuis in Catilinam. Puer) id est seruus. Administer) id est minister. Ex tanta familia) seruorum scilicet. Te nunc appello P. Scipio, te Metelle) Hi erant hospites & amici paterni Sex. Roscij. Eos Sex. Roscius aduocauerat, quum de cæde patris vellet quærere, vt se omni suspitione liberaret: quemadmodum in Oratione pro A. Cluentio Saffia de seruis Stratone & Nicostrato quæstionem habitura de morte Oppianici, amicos & hospites Oppianici aduocauit. Aliquoties duos seruos &c.) Id postea amplius tractat. Quid facitis) Apostrophe est. Ad T. enim Roscios verba deflectit. Venio) .i. redeo. Aut ipsum sua manu fecisse &c.) Argumentum ex remotione est. Temere) id est sine causa. Vbi) id est in quo tanquam portu. Ab hoc resilire) id est ad Sex. Roscium non pertinere. Vulgo) id est passim: vt in libro Tusculanarum Quæstionum primo, Vulgo ex oppidis publice gratulabantur,

Resilit
a me cri-
men.

Interim mihi videris Eruci vna mercede
 duas res assequi velle, nos iudicio perfundere,
 accusare autem eos ipsos a quibus mercedem
 accepisti. quid ais? vulgo occidebantur? per
 quos? & a quibus? nonne cogitas te a sectori-
 bus huc adductum esse? quid postea? nescimus
 per ista tempora eosdem fere sectores fuisse
 collorum & bonorum? Ii deniq; qui tum ar-
 mati dies noctesq; concursabant, qui Romæ
 erant assidui, qui omni tempore in præda &
 sanguine versabantur, Sex. Roscio temporis
 illius acerbiter, iniquitatemq; obiicient?
 & illam sicariorum multitudinem, in qua ipsi
 duces ac principes erant, huic crimini puta-
 bunt fore? qui non modo Romæ non fuit, sed
 omnino quid Romæ ageretur, nesciret, pro-
 pterea quod ruri assiduus, quemadmodum tute
 confiteris, fuit. Vereor ne aut molestus sim
 vobis Iudices, aut ne ingeniis vestris videar
 diffidere, si de tam perspicuis rebus diutius dis-
 seram. Erucii criminatio tota, ut arbitror, dis-
 soluta est: nisi forte expectatis ut illa diluam
 quæ de peculatu ac de eiusmodi rebus com-
 mentitiis inaudita nobis ante hoc tempus ac
 noua obiecit: quæ mihi iste visus est ex alia o-
 ratione declamare; quam in alium reum com-
 mentaretur: ita neq; ad crimen parricidii, ne-
 que ad eum qui causam dicit, * pertinebat: de

vna mer-
 cede dus
 as res
 &c.
 Perfunde-
 re iudicio.
 Sectores

* perti-
 nebant.

quib⁹ cū verbo arguit, verbo satis est negare. Si qd est quod ad testes referret, ibi nos quoq; vt in ipsa causa, paratiores reperiet q̄ putabat.

VENIO nunc eo, quo me non cupiditas ducit, sed fides. Nam si mihi liberet accusare, accusarem alios potius, ex quibus possem cre scere, quod certum est non facere, dum vtrū-uis licebit. Is enim mihi videtur amplissimus, qui sua virtute in altiorem locum peruenit, non qui ascendit per alterius incommodum & calamitatem. Desinamus aliquādo ea scrutari, quæ sunt inania: quæramus vbi maleficium & est, & inueniri potest: iam intelliges Eruci certum crimen q̄ multis suspicionibus coarguatur, tamen neq; omnia dicam, & leuiter vnumquodq; tangam, neq; id facerem, nisi necesse esset.

Vna mercede) quam a T. Roscijs pro accusatione accepisti. Perfundere) confundere, perdere, opprimere. Sectors collarū & bonorum) Annominatio est. Sector collarum est qui secat colla, sector bonorum est qui bona condemnatorū vel proscriptorum in auctione semel emit, quæ postea singula singulis vedit. A sequendo dicitur, q̄ spem lucri sui secutus ea bona emat, vt ex Ascontio colligimus. Id autem maxime sordidū erat, ideo Cicero in Philippicis M. Antoniū insectans, Pōpeij sectorē saepe appellat. In præda & sanguine versabatur) prædabatur, & interficiebant. Vereor ne aut molestus) Hæc Ciceronis verecundia, Sex. Roscij innocentiam iudici

Sector
collorū
& bono-
rum.

bus facit probatorem. Nisi forte expectatis) Ir
 ridet maledictum quoddam quod in Sex. Roscium
 Erucius cōtecerat de crimine ambitus. Declamare)
 id est clamose dicere & pronunciare. Commenta: Cōmens
 retur) id est memoriter edisceret. Hoc enim loco cō tari.
 mentari ab eo quod est cōmemini, factum est. Alias
 a comminiscendo factum, fingere & mētiri signifi
 cat. Inde res commentitias paulo ante appellauit.

Ad eum qui causam dicit).i.ad Sex. Rosciū. Ver
 bo arguit).i.crimen tantum obijcit, neq; id probat.

Quod ad testes referuet) Testes enim finita vtriusq; Testiū
 q; actione interrogabātur, nisi forte lata lex fuerat, interro
 vt ante actionem causæ interrogarentur, vt in causa gatio.
 Milonis factum est. Vento nunc eo) Secunda pars
 est, quam in partitione præposuit. Non cupiditas)
 accusandi scilicet, aut cupiditas gloriæ. Adolescen
 tes enim gloriam ex accusatione consequebantur,
 vt est in libro de Officijs secundo. Fides) patroci
 nij. Qui enim aliquem defendendum suscipit, eū in
 fidem patrociniumq; recipit; quem deserere, omnino
 inhumanum est. Libêret) accentu acuto in mediâ,
 id est placeret. Alios potius) q̄ T. Roscium. Nam
 ex clarî alicuius aut potētis viri accusatione gloriâ
 maiorem assequeretur. Vtrius) id est accusare, vel
 non accusare. Per alterius incommodum) Vt qui
 ad præclari alicuius viri accusationem & damnatio
 nem ascendit. Nisi necesse esset) pro Roscij de
 fensione.

Et id erit signi me inuitum facere, q̄ non
 prosequar longius, q̄ salus huius, & mea fides
 postulabit. Causam tu nullam reperiebas in
 Sexto Roscio: at ego in T. Roscio reperio.

tecū enim mihi res est T. Rosci, quoniā istic sedes, ac te palā aduersariū esse profiteris. de Capitone post viderimus, si, quemadmodum paratum esse audio, testis prodierit. tum alias quoq; suas palmas cognoscet, de quibus me ne audisse quidem suspicatur. L. Cassius ille, quem populus Romanus verissimum & sapientissimū iudicem putabat, identidem in causis quærere solebat, Cui bono fuisset. Sic vita hominum est, vt ad maleficiū nemo conetur sine spe atq; emolumento accedere. Hūc quæsitorem ac iudicem fugiebāt atq; horrebant ii quibus periculum creabatur: ideo q̄ tametsi veritatis erat amicus, tamen natura non tam propensus ad misericordiam, quàm implicatus ad seueritatem videbatur. Ego q̄q̄ præest huic quæstioni vir & contra audaciā fortissimus, & ab innocentia clementissimus, tamen facile me paterer vel illo ipso acerrimo iudice quærente, vel apud Cassianos Iudices, quorum etiam nunc ii quibus causa dicenda est, nomen ipsum reformidant, pro Sexto Roscio dicere. In hac enim causa cum viderent illos amplissimam pecuniam possidere, hunc in summa mendicitate esse, illud quidē nō quærent, Cui bono fuisset: sed eo perspicuum crimen & suspicionem potius ad prædam adiungerent, quàm ad egestatem. Quid

L. Cassius.
us.

Creabat
periculū

Clemē-
tissimus
ab inno-
centia
Cassiani
iudices.

si accedit eodem, vt tenuis antea fueris? quid si vt auarus? quid si vt audax? quid si vt illius qui occisus est, inimicissimus? num quærenda causa, quæ te ad tantum facinus adduxerit?

Prosequar) T. Roscij facinora. Istic) vbi tu es, in accusatorum subsellijs. De Capitone post viderimus) Postquam T. Roscium Magnum suspitione cædis impleuerit, Capitonem tractabit, deinde ad T. Roscium redibit. Alias quoq; suas palmas) Nam plurimarum palmarum vetus ac nobilis gladiator habetur, vt antea dixit. Alias quoq; præter hanc de Roscij cæde. Cognoscer) Minatur Capitoni, vt eum a testimonio deterreat. Cui bono fuisset) Cassiani huius dicti alibi meminit Cicero: vt pro Milone, Itaq; illud Cassianum, Cui bono fuerit, in his personis valeat, etsi boni nullo emolumento impelluntur in fraudem, improbi sæpe paruo. Philippica secunda, Quod si te in iudicium quis adducat, vsurpetq; illud Cassianum, Cui bono fuerit, vide quæso ne hæreas. L. Cassius vir summæ seueritatis, quoties quæstor iudicij alicuius esset, in quo quæreretur de homine occiso, suadebat atq; etiam præibat iudicibus, vt quæreret, cui bono fuisset perire eum, cuius de morte quæreretur. Ob quam seueritatem, quo tempore Sex. Peduceus Trib. pl. criminatus L. Metellum Pont. Max. totumq; collegiū Pontificum male iudicasse de incestu virginū Vestalium, quod vnā modo Aemiliam damnauerat, duas autem Martiam & Liciniam absoluerat, Pop. Rom. hunc Cassium creauit, qui de iisdem virginibus quæreret. Is vtrancq; aliasq; multas, nimia, vt tū existimatio erat, asperitate vsus damnauit. Author

Cassianus
nū dictū

L. Cassius

Creare est Asconius. Quibus periculum creabatur) id est
 periculū rei. Creare periculū pro eo quod est accusare. Nam
 reus in periculum adducitur, non semel dixit Cice-
 ro: vt in Diuinatione, Quum vero neq; iniuriam ac-
 ceperis, & Prætori tuo periculum crees, fatearis ne-
 cesse est te illi iniustum impiumque bellum inferre
 conari. In oratione ad Quirites antequam iret in exi-
 lium, Nemini iniuste periculum creauit, nemini in-
 nocenti sui calamitati. Pro L. Cornelio Balbo, Re-
 denique multo ante Gadibus iam audita, fore hinc
 vt ab illo periculum crearetur, grauissima tum in
 istum ciuem suum Gaditani Senatusconsulta fece-
 runt. Inde periclitantem reum sæpe dicit Quinti-
 lianus. Alijs quoq; in rebus creari periculū dicimus,
 vt de Aruspicum responsis, Monent ne per optima-
 tium discordiam dissensionemque patribus princi-
 pibusque cædes pericula creentur. Præest huic
 quæstioni) id est in hac causa quæsitore est. Ab in-
 nocentia) id est ab innocentibus, & vt vulgo dicunt,
 Cassiani pro parte innocentium. Apud Cassianos) Iudices
 Iudices, seueros, quales erant ij qui Cassio quæsitore iudica-
 bant: vt Actione in C. Verrem quinta, Non quæro
 iudices Cassianos, veterem iudiciorum seueritatem
 non requiro. Quum viderent) Iudices Cassiani.
 Illos) T. Roscios. Potius ad prædam quàm ad
 egestatem). i. ad eos qui prædati sunt, potius quàm
 ad eum qui egens factus est. Vt tenuis antea fue-
 ris) Hæ causæ sunt quæ T. Roscium ad hoc malefi-
 cium impulerunt. Tenuis) id est pauper. qua in re
 hæc vox sæpe vsurpatur in libris de Officijs.

Quid ergo horum negari potest? Tenuitas
 hominis eiusmodi est, vt dissimulari nõ queat

atq; eo magis eluceat, quo magis occultatur. Auaritiam præfers, qui societatem coieris de municipiis, cognatique fortunis cum alienifimo. Quàm sis audax (vt alia obliuiscar) hinc omnes intelligere potuerunt, quòd ex tota societate, hoc est ex tot sicariis, solus tu inuētus es, qui cū accusatoribus federes, atq; os tuum non modo ostenderes, sed etiam offerres. Inimicitias tibi fuisse cū Sex. Roscio, & magnas rei familiaris controuersias, concedas necesse est. Restat Iudices vt hoc dubitemus, vter potius Sex. Rosciū occiderit: an is, ad quē morte eius diuitiæ venerint: an is, ad quē mēdicitas? is, qui antea tenuis fuerit: an is qui postea factus sit egentissimus? is, qui ardens auaritia ferañ infest⁹ in suos: an is, qui semper ita vixerit, vt quæstum nosset nullum, fructū autem eum solum, quem labore peperisset? is qui omnium sectorum audacissimus sit: an is, qui propter fori iudiciorumque insolentiam, non modo subsellia, verum etiam vrbem ipsam reformidat? Postremo Iudices, id quod ad rem mea sentētia maxime pertinet, vtrum inimicus potius, an filius? Hæc tu Ertuci tot & tanta si nactus esses in reo, quādiu diceres? quo te modo iactares? Tempus hercule te citius, quā oratio deficeret. Etenim in singulis rebus eiusmodi materies est, vt dies sin-

gulos possis consumere. Neque ego non possum, non enim mihi tantum derogo, tametsi nihil arrego, ut te copiosius quam me putem posse dicere. Verum ego forsitan propter multitudinem patronorum in grege annumerer.

Diffimulari).i.occultari. Præfers).i.præ te fers & ostendis. Municipijs)Sex.Roscij.Communicipem autem latine non dicit,quemadmodum nec civem, alio in loco scripsimus. Alienissimo).i. nec municipe tuo, nec cognato. Alien⁹ enim opponitur vel propinquo, vel amico, vel civi. Extraneum vulgo appellant. Obliviscar).i. ne dicam. Os tuum).i. tuam audaciam, tuam impudentiam. Qua in re os sæpe dicitur. Terentius in Eunucho, Os durum. Id exponit Donatus os impudens, ut contra mollis frontis dicuntur, qui sunt reuerentes. Idem, Vide amabo, si non quum aspicias, os impudens videtur. Ardens avaritia) Ardere cupiditate, iracundia, invidia, furore, dolore, amore, dicit Cicero. In Pisonem, Si triumphum non cupiebas, cuius tandem rei te cupiditate arsisse defendes? Pro L. Flacco, Septimum ardentem iracundia videre potuisti. Libro Epist. ad Q. Fratrem secundo, Res ardet invidia. Libro Epist. ad Atticum decimo, Alter ardet furore & scelere. Libro secundo ad eundem, Edicta Bibuli audio ad te missa: is ardet dolore, & ira noster Pompeius. In Verrem Act. iij. Ardebat amore illius hospitæ, propter quam hospitij iura violarat. Iisdem rebus incensus & inflammatus dicitur. In suos) propinquos. Ut questum non nosset) Questum & fructum distinguere hoc loco Cicero videtur, ut questus pecuniæ sit, fructus

Alienus

**Os, p au
dacia &
impudē
ria.**

**Frons
mollis.**

**Ardere
cupidita
te, iracū
dia, inui
dia &c.**

**Quæst⁹
& fruct⁹**

agrorum. Insolentiam) Insolentia proprie dicitur Insolentia: ea quæ consuetudini contraria est. Solens enim solentia, litus dicitur. Plautus in Amphitryone, Si mendaciū dixerō, solens more meo fecerō. Inde insolens pro incōsuetō, insolito: vt in illo Cæsaris, Tanquam scopolulum, sic fugias inauditum atq; insolens verbum. Cicero libro de Orat. primo, Ea requiruntur a me, quorum sum ignarus atq; insolens. Derogo) Derogare contrariū est hoc loco ei verbo quod est arrogare: alioqui derogare detrahere & diminuere est, vt derogare fidē dicim⁹: vt p. M. Fōrelo, Quorū virtuti, generi, rebus gestis fidē & authoritatē in testimonio cupiditatis atq; inimicitiarū suspicio derogauit. Pro L. Flacco, Non quo nationi huic ego vnus maxime fidem derogem. Tametsi nihil arrego) Ingenij arrogantia oratori maxime fugienda esse Quintilianus lib. xj. præcipit. Ego forsitan propter multitudinem & c.) Sententia est, Quia multi sunt patroni, ego forsitan & vix in eorum grege annumerer. Quum vero pauci sint accusatores, permultis in Syllana dissensione occisis, tu satis bonus accusator habere, non quidem propter eloquentiam tuā, sed propter accusatorum paucitatem. In grege) patronorum scilicet. Armētum, maiorum animalium est, grex vero tam maiorum q̄ minorum dicitur: vt Armenium & grex. gregem equarum Cicero dixit Actione in Verrem tertia, gregem equorum T. Liuius lib. xxiiij. & libro xxxvij. gregem elephantorum, gregem boum Virgilius lib. Georgicorum tertio. Idem lib. Aeneid. vj. gregem iuuentorum. lib. vij. gregem ouium. lib. viij. gregem porcorum. Horatius quoq; libro Epistolarū primo gregem auium, vt Valerius Maximus lib. ix. gregem piscium dixit. Inde grex dicitur pro multis

Grege tudine hominum, siue parum honesta, siue honesta:
hominū vt ab eodē Valerio grege libitinariorū. a Cicero. Phi-
 lippica. viij. grege mimorū & mimarum, & .xij. grege
 latronum. Pro dōmo sua, grege prædonū. Pro P. Ses-
 stio grege fœneratorū. Pro P. Sylla grege hominum
 perditorum. Pro Milone grege ancillarū. Pro L. Mu-
 rena grege iuuentutis. In Pisonem grege nouitiorum.
 In Diuinatione grege oratorum. In Lælio grege ami-
 corum. In libro de Oratore primo grege philosopho-
 rum. a T. Liuiō lib. xxxv. grege Imperatorū dicitur.

Te pugna Cannensis accusatorē sat bonū
 facit. Multos cæsos nō ad Thrasimenū lacū
 sed ad Seruiliū vidimus. Quis ibi nō est vul-
 neratus ferro Phrygio? nō necesse est omnes
 cōmemorare Curtios, Marios, deniq; Mamer-
 cos, quos iā ætas a præliis auocabat. Postremo
 Priamū ipsum senē, Antistium, quē non mo-
 do ætas, sed etiam leges pugnare prohibebāt.
 Iam quos nemo propter ignobilitatē nomi-
 nat, sexcēti sunt, qui inter sicarios, & de vene-
 ficiis accusabant, qui omnes (quod ad me at-
 tinet) vellē viuerent. Nihil enim mali est, ca-
 nes ibi quā plurimos esse, vbi permulti obseruā-
 di, multaq; seruanda sunt. Verū (vt fit) multa
 sæpe imprudentibus Imperatoribus vis belli
 ac turba molitur. Dū is in aliis rebus erat oc-
 cupatus, qui summā rerū administrabat, erant
 interea qui suis vulneribus mederentur: qui
 tanquā si offusa Reipu. sempiterna nox esset,

Canes
 multi ni-
 hil ob-
 sunt vbi
 m'ri ob-
 seruandi

ita ruebant in tenebris, omniaque miscebant: a quibus miror, ne quod iudiciorum esset vestigium, non subsellia quoque esse combusta. Nam & accusatores & iudices sustulerunt. Hoc commodi est, quod ita vixerunt, ut testes omnes, si cuperent interficere, non possent. nam dum hominum genus erit, qui accuset eos, non deerit: dum civitas erit, iudicia fiet.

Te pugna Cannensis) Aenigma est: de quo Quintilianus libro. viij. Hęc, inquit, allegoria quę est obscurior, ænigma dicitur, vitium meo quidem iudicio. Siquidem dicere dilucide, virtus. Quo tamē & poetę utuntur. Dic quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo, Treis pateat cęli spatium, non amplius vlnas. Et oratores nonnunquam: ut Cęlius Quadrantariam Clytemnestram, & in triclinio coę, & in cubiculo nolam. Pugna Cannensis) Per pugnam Cannensem intelligit miseram illam & luctuosam bellorum civilium Syllę & Marij dissensionem, & Syllanam proscriptionem. Sat bonum) Sat pro satis ante Ciceronis ætatē dictū sæpius est, quā Ciceronis ætate & postea. Nō ad Thrasimenū lacū) vbi ante pugnam Cannensem C. Flaminius Cos. cum exercitu cęsus est, ut ait T. Livius libro. xxij. Sed ad Seruiliū) Seruilius iste lacus vbi sit, legere non meini. Ferro Phrygio) in ænigmate persistit. Per ferrum Phrygium fortasse gladium Romanum intelligit, quod e Phrygibus Romani ducant originē.

Sat pro
satis.

Seruilius
lacus.

Ferro).i. gladio, synecdoche est. Non necesse est commemorare &c.) Curtium, Mariū, & Mamercū accusatores ignobiles fuisse significat. De M. Mario

M. Ma: alijsq; indoctis & turbulentis oratoribus, in libr. de
rius. Cn. Claris oratoribus Cicero, Cn. Carbonem, M. Mariū,
Carbo. & ex eodem genere complures minime dignos ele-
gantis conuentus auribus, aptissimos cognoui tur-
bulentis concionibus. Quo in genere (vt in his per-

L. Quin- turbem ætatum ordinem) nuper L. Quintius fuit.
tius. Aptior autem etiam Palicanus auribus imperito-
rum. Aetas) id est senectus. Leges enim sexagena-
rium otio reddunt. A prælijs) aut a prælijs ipsis,
aut reuera ab orandi certaminibus, & ab accusandi
ratione. Priamum ipsum senem) ænigma est. De

P. Antis- P. Antistij morte ante scripsimus. Eum autem occi-
stius, sum Plutrachus scribit in vita Pompeij, quod filia
eius Antistia Pompeio nupserat, & ob Pompeium
Antistius Syllanam factionem sequi videbatur. Nō
omnino bonum oratorem hunc Cicero putat fuisse
se de claris oratoribus. Verbis, inquit, non ille qui-
dem ornatis utebatur, sed tamen non abiectis. Ex-
pedita autem erat, & perfacile currēs oratio. Et eius
quidem tanquam habitus non inurbanus, actio pau-
lum quum vitio vocis, tum etiam ineptijs claudica-
bat. Hic temporibus floruit ijs quibus inter profes-
ctionem reditumq; L. Syllæ sine iure fuit & sine vl-
la dignitate Resp. Hoc autem etiam magis proba-
batur, q̄ erat ab oratoribus quædam in foro solitu-
do, Sulpitius occiderat, Cotta aberat & Curio, vi-
uebat e reliquis patronis eius ætatis nemo, præter
Carbonem & Pomponium, quorum vtrunq; facile
superabat. Sexcenti) id est innumerabiles. Nume-
rus certus pro incerto. Inter sicarios & de venefi-
ciji) imperitos eos fuisse significat. Canes). i. accu-

Latrant satores. inde oratores latrare per metaphorā sæpe dī
oratores cūtur, & Scipionē a Catone allatrari. Liuius refert,

vt ait Quintil. lib. viij. Is qui summam &c.) .i. L. Sylla. Qui suis vulneribus mederentur) .i. suā egestatem depellerēt, sua damna cōpensarent. **Vulnus** enim pro dāno poni ante scripsi. Vel iudiciorū metū sibi adimerent. **Vulnus** enim pro metu dici Seruius significat enarrās illum versum ex pri. Aen. Quū Iuno æternum seruans sub pectore vulnus. Si offusa Reip. sempiterna nox esset) .i. si omnino Resp. concidisset. Ut enim mortuorū hominū in æternā clauduntur lumina noctem, ita intermortuæ Reip. nox sempiterna est. Omniaq; miscebant) .i. omnia perturbabant, nihilq; non faciebant. **Subsellia** in quibus sederent accusatores & iudices.

Vulnus.

Nox rei publicæ offusa.

Verū vt cœpi dicere, & Erucius hæc si haberet in causa, quæ cōmemorauī, posset ea quibus diu dicere, & ego Iudices possum. sed in animo est (quemadmodum ante dixi) leuiter trāsire, ac tantūmodo perstringere vnamquāq; rem, vt omnes intelligāt, me nō studio accusare, sed officio defendere. Video igitur caufas esse permultas quæ istū impellerēt. Videamus nūc ecquæ facultas suscipiendi maleficii fuerit. Vbi occisus est Sex. Roscius? Romæ. Quid tu Rosci vbi tūc eras? Romæ. verū quid ad rem? & alii multi: quasi nūc id agatur, quis ex tanta multitudine occiderit: ac non hoc quærat, eū qui Romæ sit occisus, vtrū verisimilius sit ab eo esse occisum, qui assiduus eo tēpore Romæ fuerit: an ab eo, qui multis annis Romā omnino non accesserit. Age nunc

Perstringere.

Percus-
fores.

cæteras facultates quoq; consideremus. erat
tum multitudo sicariorum, id quod cõmemo-
rauit Erucius, & homines impune occidebã-
tur. quid? ea multitudo quæ erat? opinor, aut
eorum qui in bonis erant occupati, aut eorũ
qui ab iis conducebantur vt aliquem occide-
rent. Si eos putas qui alienũ appetebant, tu es
in eo numero, qui nostra pecunia diues es. sin
cos, quos qui leuiore nomine appellant, per-
cussos vocãt, quære in cuius fide sint & cli-
entela: mihi crede, aliquẽ de societate tua re-
peries: & quicquid tu cõtradixeris, id cũ defen-
sione nostra contendito: ita facillime causa
Sex. Roscii cũ tua cõferetur. Dices, quid post-
ea, si Romæ assiduus fui? Respõdebo, at ego o-
mnino nõ fui. Fateor me sectorẽ esse, verũ &
alii multi. at ego (vt tute arguis) agricola & ru-
sticus. Non cõtinuo si me in gregem sicario-
rũ cõtuli, sum sicarius. at ego profecto, qui ne
noui quidem quenq; sicarium, lõge absũm ab
eiusmodi crimine. Per multa sunt quæ dici
possunt quare intelligatur summã tibi facul-
tatem fuisse maleficii suscipiendi: quæ nõ mo-
do idcirco prætereo, q̃ te ipsum non libenter
accuso, verũ eo magis etiam, q̃ si de illis cæ-
dibus velim cõmemorare, quæ tũ factæ sunt
ista eadem ratione qua Sex. Roscius occisus
est, vereor ne ad plures oratio mea pertinere

videatur. Videamus nunc strictim, sicut cætera, quæ post mortem Sex. Roscii abs te T. Rosci facta sunt: quæ ita aperta & manifesta sunt, vt mediussidius Iudices inuitus ea dicam. Vereor enim, cuiusmodi es Rosci, ne ita hunc videar voluisse seruare, vt tibi omnino non pepercerim. Cum hoc vereor, & cupio tibi aliqua ex parte (quod salua fide possim) parcere. rursus immuto voluntatem meam.

Studio).i.cupiditate. Officio).i.fide. Equæ factas) Authore Quint. libro.v.intuedæ sunt præcipue in coniecturis facultates. Credibilius est enim occisos a pluribus pauciores, a firmioribus imbecilliores, a vigilantibus dormientes, a præparatis inopinantes. Quorum contraria in diuersum valent.

Qui in bonis erant occupati) id est qui bonorum sectores erant, qui conducebant sicarios vt occiderent eos quorum bona concupiscerent. Nostra).i. Sex. Roscij. Sæpe enim patronus in persona litigatoris loquitur. Contendito) id est cõparato. Ad plures).i. non ad te solum. Cuiusquomodi) Cuiusmodi pro cuiuscuiusmodi legendum esse Priscianus docet. Is enim lib. xij. scribens de nominibus quorum genitiuus in us exit, Hæc, inquit, ipsa secundum mobilium regulam nominũ solebant apud vetustissimos terminare etiam genitiuos & datiuos: vt Terentius in Andria, Tam iners, tam nulli consilij. pro nullius consilij. Idem in Heauton. Dum loquitur alteræ, pro alteri. Et in Eunucho, Solæ mihi ridiculo fuit, pro soli. Et cuiusmodi pro cuiuscuiusmodi, Cicero pro Sexto Roscio, Vereor enim cuius

modi es Rosci, ne ita hunc videar voluisse seruare, vt tibi omnino non pepercerim.

Venit enim mihi in mentem oris tui. Te ne cū cæteri socii tui fugerent, ac se occultarēt, vt hoc iudicium nō de illorum præda, sed de huius maleficio fieri videretur, potissimū tibi partes istas depoposcisse, vt in iudicio versare re, & sederes cum accusatore? Qua in re nihil aliud assequeris, nisi vt ab omnibus mortali- bus audacia tua cognoscatur, & impudentia. Occiso Sexto Roscio, qui primus Ameriam nunciat? Mallius Glaucia, quē iam antea nomi- nauī, tuus cliens & familiaris. quid attinuit cum potissimum nūciare, quod, si nullū iam antē consiliū de morte ac de bonis eius inie- ras, nullāq; societatem neq; sceleris neq; præ- mii cū homine vllō coieras, ad te minime omniū pertinebat? Sua sponte Mallius nūciat? quid quæso eius intererat? an cū Ameriā non huiusce rei causa venisset, casu accidit, vt id quod Romæ audierat, primus nunciaret? Cuius rei causa venerat Ameriam? Non possum, inquit, diuinare. Eo rem iam adducam, vt ni- hil diuinatione opus sit. Qua ratione Roscio Capitoni primum nunciauit? Cum Ameriæ Sexti Roscii domus, vxor, liberique essent, cum tot propinqui cognatique optime con- uenientes, qua ratione factum est, vt iste

tuus cliens sceleris tui nuncius Tito Roscio Capitoni potissimū nunciaret? Occisus est à cœna rediens: nondum lucebat, cum Ameriæ scitum est. Quid hic incredibilis cursus, quid hæc tanta celeritas festinatioque significat? Non quæro quis percusserit, nihil est Glaucia quod metuas, non excutio te si quid forte ferri habuisti. non scrutor, nihil ad me arbitror pertinere. Quoniam cuius consilio occisus sit, inuenio: cuius manu sit percussus, non laboro. Vnum hoc sumo, quod mihi apertū tuum scelus resq; manifesta dat. Vbi aut vnde audiuit Glaucia? qui tam cito sciuit? fac audisse statim. quæ res eum nocte vna tantum itineris contendere coegit? quæ necessitas eum tanta premebat, vt si sua sponte iter Ameriam faceret, id tēporis Roma proficisceretur, nullam partem noctis requiesceret? Etiam ne in tam perspicuis rebus argumentatio quærenda, aut coniectura capienda sit? Nonne vobis hæc quæ audistis, cernere oculis videmini Iudices? Non illum miserū, ignarum casus sui, redeuntem a cœna videtis?

Oris tui) id est tuæ impudentiæ, vel audaciæ. Te ne partes istas depoposuisse) Huiusmodi que-ribundæ orationes & interrogatoriæ solent esse sine verbo modi finiti. Virg. in pri. Aeneid. Me ne in cœpto desistere victam? Nec posse Italia Teucros

rum auertere regem? Itemque, Mene Iliacis occumbere campis Non potuisse, tuaque animam hanc effundere dextra? Hoc dicendi genus Terentio familiare est. Ceteri socij tui) id est alij sicarij. Assequeris) accentu acuto in penultima. Est enim futuri temporis. Occiso Sex. Roscio) Ostendit Sex. Roscium a Tito Roscio occisum esse ex eius morte per Mallum Ameriam nunciata. Nullamque) Si emendatus est hic locus, hoc dicendi genus adolescentiæ Ciceronis tribuendum est, a quo fere postea discessit. Nam alijs in locis nec vllum, aut neque vllum, nec vnquam, aut neque vnquam solet Cicero dicere: non nullumque, aut & nullum, nunquamque, aut & nunquam. Diuinare) vulgo dicunt adiuinare. Conuenientes) id est concordēs, mansueti, bonis moribus præditi. Nondum lucebat) id est ante primam lucem. Lucebat hoc loco est ex verbis ijs quæ grammaticis exemptæ actionis appellat, cuiusmodi sunt tonat, pluit, serenat &c. Quæ autem in narratione breuiter attigit, ea hic tractat amplius, & cum argumentis. Non excutio te) id est non exquiro an vllum telum in vestimentis occultum habueris. Apertum tuum scelus) Ad Titum Roscium verba deflectit. Tantum itineris) L V I millia. Contendere) id est contendere & celeriter conficere. Id temporis) id est eo tempore, id est post primam horam noctis, quum iam occisus esset Sex. Roscius. Capienda) id est inuenienda: vt capere consilium pro eo quod est inuenire dicimus. Nonne hæc quæ audistis &c.) Perspicuitas est, quæ a Cicerone sub oculis subiectio, a Græcis *ἐνάργεια* dicitur. De qua Quintilianus libris quarto & octavo plura scribit.

Non positas infidias? non impetum repen-

Nullusque.
Nusquam
que.

Capere
coniecturam
&
consilium.

tinum? Nō versatur ante oculos vobis in cæ-
 de Glaucia? non adest iste T. Roscius? non su-
 is manibus in curru collocat. Aut medontē
 illum sui sceleris acerbissimi nefariæque vi-
 ctoriæ nuncium? non orat vt eam noctē per-
 uigilet? vt honoris sui causa laboret? vt Capi-
 toni quā primum nunciet? Quid erat quod
 Capitonem primum scire voluerit? nescio.
 nisi hoc video, Capitonem in his bonis esse
 socium: de tribus & decem fundis, tres nobi-
 lissimos fundos eum video possidere. Audio
 præterea non hanc suspicionem nunc primū
 in Capitonem conferri, multas esse infameis
 palmas, hanc primam esse tamen lemnicatā,
 quæ Romæ deferatur. nullum modū esse ho-
 minis occidendi, quo ille nō aliquot occide-
 rit, multos ferro, multos veneno. Habeo eti-
 am dicere quem contra morē maiorū mino-
 rē annis LX de ponte in Tyberim deiecerit.
 qui si prodierit, atq; adeo cū prodierit, scio e-
 nim proditurū esse, audiet. veniat modo, ex-
 plicet suū volumē, illud quod ei planū facere
 possum Erucium conscripsisse, quod aiunt il-
 lum Sex. Roscio intentasse, & meditatū es-
 se, se omnia illa pro testimonio esse dicturū.
 O præclarum testem Iudices, o grauitatem
 dignam expectatione.

Lemnicatā
 scatus.

De ponte deiecere.

Positas insidias) Vt pro P. Sestio, Monuerunt vt

Ponere insidias. esset cautior, eiusque vitæ a me insidias apud me domi positas esse dixerunt. Facere insidias quum alibi tum pro Milone dicit sapius. Autumedontem illum) Autumedontem appellat Glauciam, propter tantam celeritatem itineris tam breui spatio confecti. Autumedon enim Patrocli auriga fuit. Occiso Patroclo Hector in Autumedontem pergit, ipsum ferendi cupidus; at illum iam equorum immortalium fuga abstulerat, quos equos Peleo dii immortales dederant, ut ait Homerus lib. Iliad. xvj. Sui) T. Roscij. Capitonem in his bonis esse focium) Capitonem hoc loco tractare incipit. Id enim ante pollicitus fuit, quum dixit, De Capitone post viderimus. De tribus & decem) Antea mutato ordine dixit, Fidos decem & tres reliquit. Suspicionem conferri) Conferre suspicionem dicit, ut pro L. Flacco conferre invidiam. Hic Dorylensis nuper quum esset ferretur magna frequentia, confessusque vestro, mortis illius invidiam in L. Flacum Laelius conferebat. Infames palmas) Habebatur enim plurimarum palmarum vetus ac nobilis gladiator, ut dixit antea. Hanc primam) de cæde Sex. Roscij, qui Capitonis consilio interfectus est. Lemniscatam). i. maxime insignem, ut in gladiatorum metaphora maneat. Lemnisci, ut ait Sex. Pompeius, sunt fasciolarum coloris, id est ex lana non tinctorum, sed natiui coloris, dependentes ex coronis. Propterea autem dicuntur, quod antiquissimum fuit genus coronarum lanearum. Ex tenuissimis phyllire, id est tiliæ tunicis quæ sunt inter corticem & lignum, huiusmodi lemniscos fieri solitos Politianus ca. lxxij. Miscellaneorum multis testimonijs probat. Nullum esse modum) multis enim modis homines occiduntur, sed præcipue feruntur.

ro aut veneno. Habeo etiam dicere) Hoc dicendi genere nō semel vsus Cicero est: vt pro P. Quintio, Verum his de rebus non necesse habeo dicere ea quæ me P. Quintius cupit commemorare. Pro L. Cornelio Balbo, Quid habes igitur dicere de Gaditano fœdere eiusmodi? Libro Epistolarum ad Atticum. x. Eo minus habeo necesse scribere, aut etiam cogitare quid sim facturus si acciderit vt legarer. Lib. de Natura Deorum. iij. Hæc fere dicere habui de natura Deorum. Quem contra morem maiorum &c. M. Varro, vt est apud Nonium Marcellum, scripsit sexagenarios a negocijs publicis liberos atq; ociosos esse debere: ideoq; in prouerbium, vt quidam putant, venisse, vt diceretur sexagenarios de ponte deiici oportere. i. quod suffragium non ferant quod per pontem ferebant. De hoc prouerbio apud Erasmum multa legere licet. In ponte suffragia ferri solita significat author Rhetoricorū ad Herennium lib. j. Cœpio, inquit, vt illum contra Senatusconsultum intercedentibus collegis, aduersus Rempublicam vidit ferre, cum viris bonis impetū facit: pontes disturbat, cistas deiicit, impedimento est quo secius feratur lex. Ad hunc igitur morem alludit Cicero, quum dicit hominem quendam a Capitone in Tyberim præcipitatum. Nisi forte id verum est quod putant post urbem Romam a Galis liberatam, ob cibatus inopiam sexagenarios in Tyberim de ponte deiici cœptos. Quæ sententia Sisinnio Capitone non placet, vt est apud Sextum Pompeium. Explicet suum volumē) Veteres quū primum in folijs arborum & deinde in libris arborum scribebant, tum nec folia nec libros suebāt, sed alia alijs superposita inuoluebāt, ne ordo eorum tur-

Habeo dicere,

Sexagenarios de ponte deiicere,

Volumē vnde dictum,

Testis
patro-
nus.

baretur. Inde dictum volumen est, & euolvere & explicare volumen. Eruciū conscripisse) derogat fidē Capitonis testimonio, qui non quod sentiat, sed quod Erucius velit, dicturus sit: & ita quodāmodo accusator testis esset. Vt autē patrono in causa sua testimonium dicere nō licet, vt ait Arcadius Iurisconsult. libro Digestorū vicesimosecūdo de Testibus, ita multo minus liceat accusatori. Naturalis enim fauor, authore Quintiliano, est pro laborantibus. Meditatum esse id est didicisse.

O vitam honestam, atque eiusmodi, vt libē tibus animis ad eius testimonium vestrum iusurandum accommodetis. Profecto nō tam perspicue istorum maleficia videremus, nisi ipsos cæcos redderet cupiditas, & auaritia, & audacia. Alter ex ipsa cæde volucrum nuncium Ameriam ad socium atque ad magistrum suum misit, vt si dissimulare omnes cuperent se scire ad quem maleficium pertineret, tamē ipse apertum suum scelus ante omnium oculos poneret. Alter (si diis immortalibus placet) testimonium etiam in Sextū Rosciū dicturus est. quasi vero id nunc agatur, vtum id quod dixerit, credendum: an quod fecerit, vindicandum sit. Itaque more maiorū comparatum est, vt in minimis rebus, homines amplissimi testimonium de sua re non dicerent. Aphricanus, qui suo cognomine declarat tertiā partem orbis terrarū se subegisse, tamen si sua res ageretur, testimonium nō diceret. nam illud in

Aphrica
nus.

talem virum non audeo dicere: si diceret, nō crederetur. Videte nunc q̄ versa & mutata in peiorē partē sint omnia: cū de bonis & de cæde agat, testimoniū dicturus est is q̄ & sector est, & sicari⁹: hoc est qui & illorū ipsorū bonorū de quibus agit, emptor atq; possessor est, & eū hominē occidendū curavit, de cui⁹ morte q̄ritur. Quid tu vir optime? ecquid habes quod dicas? mihi ausculta, vide ne tibi desis: tua quoq; res pmagna agit. multa scelerate, multa [†]audaciter, multa improbe fecisti: vnū stultissime profecto tua spē, nō de Erucii sentētia. nihil opus fuit te isti credere. neq; enim accusatore muto, neq; teste quisq̄ vitur eo, qui de accusatoris subfello surgit. Huc accedit, quod paulo tamē occultior atq; tectior vestra ista cupiditas esset: nūc quid est, quod quisq̄ ex vobis audire desideret, cū quæ facitis, eiusmodi sint, vt ea dedita opera a vobis cōtra vosmetipsos facere videamini? Age nūc, illa videamus Iudices, quæ statim cōsecuta sunt. ad Volaterras in castra L. Syllæ mors Sexti Roscii quatri-duo quo is occisus est, Chryfogono nūciatur. quæritur etiā nūc quis eū nunciū miserit? nōne perspicuum est, eundē qui Ameriā? Curat Chryfogon⁹, vt eius bona veneāt statim, qui nō norat hominē aut rē. at q̄ ei venit in mētē prædā cōcupiscere hoīs ignoti, quē omnino

† Audaciter.

Dedita opera.

nunquam videat? Soletis, cum aliquid huiusmodi auditis Iudices, continuo dicere: necesse est aliquem dixisse municipem, aut vicinum. ij plerunque indicant: per eos plerique produntur.

Libētibus animis).i.libenter & attēte.) Ad eius testimonium &c).i.vt secundum eius testimonium iudicetis. Volucrum nuncium) Vulgo Postam appellāt. Ipse) T. Rosci⁹. Si dijs immortalibus placet) Hęc parenthesis poni solet in ironia & in irrisione: vt in L. Pisonem, Appellatus est hic Vulturius illius prouincię, si dijs placet, imperator. Libro de finibus secūdo: Quoniam, si dijs placet, ab Epicuro loqui discimus. Libro Tusculanarum quęstio. v. Qua gloria commotus Epicurus exoritur, cui etiā, si dijs placet, videtur semper sapiens beatus. Is quod dixerit) Id quod dixerit, legendum. Tertiam partē orbis).i. Africam. Quum de bonis & cęde agatur) nō de minimis rebus. Qui & sector &c.) qui amplissimus nō est. Multa audacter) Priscianus libro xv. censet hoc loco legendū esse audaciter. Is enim de aduerbiorum forma scribens, Alia, inquit, datiuo ter addunt, penultī. correpta, vt fortis forti fortiter, vtilis vtili vtiliter, felix felici feliciter, audax audaci audaciter, sed per syncopam in vsu est frequentiore audacter. Terent. in Phorm. Minus multo audacter quā nunc lædit, læderet. Salustius tamen historiarum secundo audaciter protulit secundum analogiam. Et Cic. pro Sex. Rosc. Multa scelerate, multa audaciter, multa improbe fecisti. Accusatore muto) Testis enim qui in accusatoris subsellio sedet, accusatori fauet, isque quodammodo accusat, sed mu-

Volucrum
nuncius.
Si dijs
placet.

Audaci
te.

tus est. Qui de accusatoris) Paulo Iurisc. lib. Dige. Testis
 xxij. de testibus, non placuit interrogari testes eos produ-
 quos accusator de domo produxerit. Vt hos interro- ctus de
 gari non placet, ita ijs qui de accusatoris subsellio domo
 surgant, credi oportere Cicero negat. Effet). i. esse accusa-
 deberet. Ad Volaterras & c.) Vt ante fecit, ita hoc toris.
 loco amplius probat id quod in narratione dixit
 breuiter. Hominē) Sex. Roscium. Aut. rem). i. eius
 prædia. At qui) id est quomodo. Aliquem munis
 cipem) communicepem vulgo dicerent.

Hic nihil est quod suspicionē * hoc pute- * hanc.
 tis. non enim ego ita disputabo: verisimile est
 Roscios istam rē ad Chryfogonū detulisse, e-
 rat enim eis cū Chryfogono iā antea amici-
 tiā. nā cū multos veteres a maioribus Roscii
 patronos hospitesq; haberēt, omneis eos co-
 lere atq; obseruare destiterūt, ac se in Chryso-
 goni fidē & clientelā contulerūt. hæc possum
 omnia vere dicere. sed in hac causa cōiectura
 nihil opus est. ipsos certo scio non negare ad
 hæc bona Chryfogonum accessisse impulsu
 suo. Si eū qui iudicii partē acceperit, oculis
 cernetis, poteritis ne dubitare Iudices qui in-
 dicarit? Qui sunt igitur in istis bonis, quibus
 partē Chryfogonus dederit? duo Roscii. nū
 quisnam præterea? nemo est Iudices. num er-
 go dubiū est, quin ij obtulerint hanc prædam
 Chryfogono, qui ab eo partē prædæ tulerūt?
 Age nunc ex ipsius Chryfogoni iudicio Ro-

sciorum factū consideremus. Si nihil in ista pugna Roscii, quod operæ præciū esset, fecerant, quā ob causam a Chryfogono tātis præmiis donabātur? Si nihil aliud fecerūt, nisi rē detulerunt, nōne satis fuit his gratias agi? deniq; vt per liberaliter ageretur, honoris aliquid haberi? cur tria prædia, tātæ pecuniæ, ista tim Capitoni dātur? cur quæ reliqua sunt, iste Roscius omnia cū Chryfogono cōmuniter possidet? nōne perspicuū est Iudices has manubias Rosciis Chryfogonū re cognita concessisse? Venit in decēprimis legatus in castra Capito. totā vitam, naturā, moresque hominis ex ipsa legatione cognoscite.

Manu
biæ.

Hoc id est hac re, quod videlicet municeps alius quis aut vicinus dixerit: nisi hāc, nō hoc legere ma- uis, vt in codicibus alijs inuenio scriptū. Putare sus- picionē dicit, vt putare rationes lib. Epist. ad Atti- cum quarto, Is quū venisset Romā, & illū & se sta- tim venturos, vt rationes cum publicanis putarent.

Putare
suspicio-
nem &
rationē.

Non enim ego ita disputabo) Occupatio. Id enim dicit, quod se negat dicere. Qui sunt igitur in istis bonis) id est qui habent ista bona? Qua ratione dici- mus aliquē esse in ære alieno. i. habere æs alienum.

Esse in
bonis.

Ferre
pro acci-
pere.

Ferre
fructum

Obtulerint) id est nūciauerint. Tulerūt) id est ac- ceperūt: vt pro Roscio comædo. Cognitor si fuisset tuus, quod vicisset iudicio, ferres tuū. Inde ferre puncta, & tribū, pro eo quod est accipere suffragia. de quo genere scribimus in inuectiuas. Ferre fructū in eadē re dicitur, id est accipere vel percipere: vt

in oratione pro domo sua, Vtriusq; tēporis fructum
tuli maximū. Et pro Cn. Plancio, Fructus autē ex
fese, non vt oportuisset, lætos & vberes, sed magna
acerbitate permixtos tulissem. Et pro P. Sextio, Pi-
so ille gener meus cui fructum pietatis suæ neq; ex
me, neq; a populo Romano ferre licuit. Operæ
preciū) id est vtile & fructuosum Chrysogono, quasi
precium operæ, id est facinoris. Rem detulerūt)
id est eadē nunciauerunt. Honoris aliquid habe-
ri) vt ante dixit Sex. Roscij seruos apud Chryso-
gonum in honore & precio haberi. Has manubias)
Aulus Gellius cap. viceesimo quarto libri decimite-
rij, & Nonius Marcellus prædā & manubias ita
distinguūt, vt sit præda corpora ipsarum rerum quæ
capiuntur: manubiæ vero pecuniæ ex præda vendi-
ta redactæ. Asconius vero Pædianus in cōmentarijs
in Præturam Vrbanam manubias esse dicit spolia
quæ sita de viuo hoste nobili per deditiōnē. Erat au-
tem hæc præda Imperatorum, ex qua quod vellēt
facerent. Idem paulo ante dicit manubias prædam
esse Imperatoris pro portione de hostibus captam.
Hæc Asconij sententia mihi melior esse videtur.
Nam manubias Imperatoris a Cicerone dicit mul-
tis in locis attendimus: vt in oratione contra Rula-
lum ad Quirites, An Pompeium non adhibebit? In
eius provincia vendet manubias imperatoris? Item
que, Accesserunt in cumulum manubiæ vestrorum
Imperatorum. His manubijs quot volebant Impes-
ratores faciebant. sæpius tamen in monumenta deo-
rum, vt templa, vel in vrbis ornamenta cōferebant
vt eadem in oratione significat Cicero. Castoris æ-
dem L. Metellus de manubijs extruendam cura-
uit, vt ait Asconius. Authore Cicerone pro domo

Manu-
biæ.
Præda.

sua Q. Catulus de manubijs Cimbricis porticū fecit. Quia igitur pugna in qua occisus est Sex. Rosci⁹, & prædā ante dixit, manubias Chryfogoni dicit, tanquā eius pugnae imperator fuerit. Venit in decē &c.) Arguit Roscium Capitonē, quod legatus Decurionum mandata violauerit, & socios sefellerit.

Primis) Nam Decurionum decretum factum est, vt decemprimi proficiscantur ad Syllam, vt in narratione dictum est.

Nisi intellexeritis Iudices nullū esse officiū, nullū ius tam sanctū atq; integrum, quod nō eiusce vis atq; perfidia violarit, & imminuerit, virum optimum esse cum iudicatore. Impedimēto est quo minus de his reb⁹ Sylla doceatur, cæterorū legatorū consilia & voluntatem Chryfogono enunciat: monet vt prouideat ne palam res agatur, ostendit, si sublata sit venditio bonorum, illum pecuniam grādem amissurum, sese capitis periculum aditurum: illum acueret, hos qui simul erant missi, fallere, illum identidem monere, vt caueret hisce insidiose spem falsam ostendere, cum illo contra hos inire consilia, horum consilia illi enunciare, cum illo partem suam depecisci, hisce aliqua fretum *aura semper omnis aditus ad Syllam intercludere. Postremo isto hortatore, auctore, intercessore ad Syllam legati non adierunt, istius fide, ac potius perfidia decepti, id quod ex ipsis cognoscere po-

*hora

teritis, si accusator voluerit testimonium eis denunciare, pro re certa spem falsam domū retulerunt. In priuatis rebus si qui rem mandatā non modo malitiosius gessisset sui quæstus aut commodi causa, verum etiā negligētius, eum maiores summū admisisse dedecus existimabant. itaq; mandati constitutum est iudiciū, non minus turpe, quā furti. credo propterea, quòd quib⁹ in rebus ipsi interesse non possumus, in his operæ nostræ vicaria fides amicorum supponitur: quam qui lædit, oppugnat omniū cōmune præsidium: & quantū in ipso est, distubat vitæ societatem. Non enim possumus omnia per nos agere: aliud in alia est re magis vtilis. Idcirco amicitia cōparatur, vt cōmune cōmodū mutuis officii gubernetur.

Mandati iudiciū

Virū optimū esse eum iudicatote) & ita Sex, Rosciū damnatote. Iam admonuimus vti Cicero probationes suas fore clarissimas promittere solit⁹ sit, alioqui se non recusare quo minus damnetur reus is quem defendit. Si sublata sit) ex Syllæ decreto. Illum acuere) Capito acuebat & excitabat Chrysgonum. Huiusmodi infinitiuis pro imperfectis indicatiui modi comici & historici sæpius quā oratores vtuntur. Cum illo partem suam depecisci) id est de parte sua pactionem facere. Depecisci autem non depacisci legendū esse Priscianus docet. Libro nono scribit verba permulta esse quæ in compositione mutant a, alia in i, alia in e: vt tango contingo,

Infinitiuis pro indicatiuis. Depescisci.

frango, confringo, ago exigo, gradior ingredior, fastiscor defetiscor, paciscor depeciscor. Est autem depecisci, pactiōnem facere. Terentius in Phormione, Ita me Diij bene ament, vt mihi liceat tandiu quod amo, frui, iam depecisci morte cupio. Hora)

Fides in In codicibus alijs aura scribitur. Istius fide) Fidē
utrāque apud antiquos in vtrāq; partem appellatam esse, ex
partem. libro de Officijs tertio sæpe cognosci potest. Inde fides bona semper appellatur. Fidem malam pro perfidia idem Cicero dixit libro de Natura Deorū tertio, Inde tot iudicia de fide mala, tutelæ, mandati, pro socio &c. Fide, ac poti⁹ perfidia) Correctio est. Satis enim idoneo vocabulo sibi vsus non videbatur, ideo magis idoneum reposuit. Testimonium denunciare) id est in iudicium vocare, vt dicant testimonium. Quintilianus libro quinto duo testiū genera dicit. Alios enim voluntarios, alios quibus iudex publicis iudicijs lege denunciare solet. De hoc verbo alio loco plura scribimus. Spem falsam) Quam spem legati Ameriam retulerint, dixit in narratione. In priuatis rebus) Locus communis est. Tractat in generali quā turpe habitum sit in priuatis rebus mandatum negligenter gerere, vt a minore ad maius probet, quā turpe habendum sit in negotio publico mandatum non modo deserere, sed etiam ne geratur, malitiosa consulere. Eadem quoq; arguendi ratione paulopost vtitur, vbi de violata societate ab hoc Capitone agit. Rem mandatam.) Authore Paulo iuriconsulto libro Digestorū decimosextimo titulo Mandati vel contra, Obligatio mandati consensu contrahentiū consistit. Ideo per nuncium quoque, vel per epistolam mandatum suscipi potest. Item siue rogo, siue volo,

sive mando sive alio quocunque verbo scripserit, mandari actio est. Mandatum nisi gratuitum nullum est. nam originem ex officio atque amicitia trahit. Contrarium porro est officio merces. Interueniente enim pecunia, res ad locationem & conductionem potius respicit. Malitiosus) id est callidus. Vicaria fides) id est quæ vices nostras subit. Fides amicorum) qui mandatum nostrum receperunt. Operæ nostræ supponitur) id est loco operæ nostræ ponitur. Recipis) id est suscipis, & te executurum promittis.

Vicaria
fides.

Quid recipis mādātū, si aut neglecturus, aut ad tuum commodū conuersurus es? cur mihi te offers? ac meis commodis officio simulato officis & obstat? Recede de medio: per alium transigam. Suscipis onus officii, quod te putas sustinere posse, quod minime videtur graue iis qui minime ipsi leues sunt. Ergo idcirco turpis hæc culpa est, quòd duas res sanctissimas violat, amicitiam, & fidē. nam neq; mādāt quisquam fere nisi amico, neque credit nisi ei quem fidelem putat. Perditissimi est igitur hominis, simul & amicitiam dissoluere, & fallere eum qui læsus non esset, nisi credidisset. Ita ne est? in minimis rebus qui mandatum neglexerit, turpissimo iudicio condemnatur necesse est. in re tanta, cum is cui fama mortui, fortunæ viui cōmendatæ sunt atque concreditæ, ignominia mortuum affecerit, is inter honestos homines, atq; adeo inter viuos

Amicitia & fides duæ res sanctissime

Concreditus.

* Iudiciumque

numerabitur? In minimis priuatisque rebus etiam negligentia in crimen mandati * iudiciumque infamiam reuocatur: propterea quod si recte fiat, illum negligere oporteat qui mandarit, non illum qui mandatum receperit. In re tanta, quæ publice gesta atque commissa sit, qui non negligentia priuatum aliquod commodum læserit, sed perfidia, legationis ipsius ceremoniam polluerit, maculaque affecerit: qua is tandem poena afficietur, aut quo iudicio damnabitur? Si hanc ei rem priuatim Sextus Roscius mandauisset, ut cum Chryfogeno transigeret, atque decideret, inque eam rem fidem suam, si quid opus esse putaret, interponeret, ille qui sese facturum recepisset, nonne si ex eo negotio tantulum in rem suam conuertisset, damnatus per arbitrum, & rem restitueret, & honestatem omnem amitteret? Nunc non hanc ei rem Sextus Roscius mandauit, sed id quod multo grauius est, ipse Sextus Roscius cum fama, vita, bonisque omnibus a decurionibus publice Roscio mandatus est.

Quid recipis mandatum) fictio est alicuius qui mandauit, ex postulat is cum eo cui mandauit. Fama mortui) Sex, Roscij. Huc enim nobilitati & Syllæ aduersarium, ideoque proscripsum accusatores dixerant. Ignominia mortuum affecerit) Illud mihi ascribendum videtur. Fortunis viuus spoliauerit, aliud ve

quid ad eandem sententiam: vt ita legatur, Ignominia mortuum affecerit, fortunis viuum spoliauerit. In rebus minimis) A minore ad maius arguit. Iudicijq; infamiam).i.iudicium famosum. Ita enim Iurisperiti solent appellare. Si recte fiat) negligentia scilicet. Gesta).i.mandata. Priuatum aliquod commodum) id est priuatum commodum alicuius.

Ceremonias) Legationem perinde vt rem sacram veteres habuerunt, cui deum Mercurium præfecerunt. Ideoque Legatos violare impium habebatur. Quam sacros feciales suos Romani habuerint, quantis cum ceremonijs eos mittere soliti sint, ignotum non est. Aliarum quoq; legationum ceremonias esse locus hic documento est. Si hanc ei rem &c.) Argumentum a fictione est. Transigeret) id est de prædijs patris pacisceretur: quanuis pacisci & trāsigere distinguant Iurisperiti. Vlpianus enim lib. ij. Digestorum de transactionibus, Qui transigit, inquit, quasi de re dubia & lite incerta neq; finita trāsigit. Qui vero paciscitur donationis causa, rem certam & indubitaram liberalitate remittit. Est igitur transigere, quod vulgo dicitur facere appunctamentum: Decideret).i.pactionem & decisionem faceret. Vt autem antea dixit partem suam de pacisci: ita pro Roscio Comædo, Tuam partē dimidiam quæ admodum vis decide. Ibidem tamen dicit, De tota re decidisti. In eam rem fidem suam interponeret) id est pactionibus & conuentis mansurū se promitteret. Recepisset).i. promississet: vt lib. Epist. ad Atticum. v. Omnino omnia se facturum recepit. In se recipere pro eo quod est recipere dicitur: vt lib. Epist. Famil. xiiij. Sed tamen separatim promitto, in meq; recipio fore eū tibi & voluptati & vsui. Itēq;

Legatio
res sa-
cra.

Transi-
gere.
Pacisci.

Decide-
re.

Recipe-
re, id est
promit-
tere.

Spondebo enim tibi, vel potius spondeo, in meq; recipio eo: esse M. Curij mores, & cetera. Recipio tibi, vt promitto tibi dicimus. Plancus Ciceroni lib. Epistol. familiarium. x. Si omnia mihi integra & ipse & fortuna serauerit, recipio vobis celeriter me negotium ex sententia confecturum. Cic. lib. xiiij. A. Fulvium vnum ex meis intimis obseruantissimum studiosissimumq; nostri, eruditum hominem, & summa humanitate, tuaq; amicitia dignissimum velim ita tractes, vt mihi coram recepisti. Itemq; Gratissimum mihi feceris, si curaris, vt intelligat Brutus, id quod ei recepi, hanc meam commendationem sibi magno adiumento fuisse. Mandatus est .i. cum mandato commendatus.

Tantidem
quanti.

Et ex eo Titus Roscius, non paulum nescio quid in rem suam conuertit, sed hunc funditus euertit bonis: ipse tria praedia sibi depectus est. voluntatem decurionum ac municipum omnium tantidem quanti fidem suam fecit. Videte iam porro caetera Iudices, vt intelligatis fingi maleficio nullum posse, quo iste sese non cotaminarit. In rebus minoribus socium fallere, turpissimum est, aequaq; turpe, atq; illud de quo ante dixi: neq; iniuria: propterea, qd; auxilium sibi se putat adiunxisse, qui cum altero rem communicauit. Ad cuius igitur fidem cofugiet, cum per eius fidem laeditur, cui se comiserit? Atqui ea sunt animaduertenda peccata maxime, quae difficillime praecauetur. Testi esse ad alienos possumus, intimi

Animaduertenda
peccata.

multa apertiora videant necesse est. sociū ve-
 ro cauere qui possumus, quem etiā si metui-
 mus, ius officii lædimus? Recte igitur maio-
 res eum qui socium fefellisset, in virorum bo-
 norum numero non putauerūt haberi oport-
 ere. At vero T. Roscius non vnum rei pecu-
 niariæ sociū fefellit (quod tametsi graue est, ta-
 mē aliquo modo posse ferri videtur) verū no-
 uē homines honestissimos, eiusdē muneris, le-
 gationis, officii, mandatorumq; socios, indu-
 xit, decepit, destituit, aduersariis tradidit, o-
 mni fraude & perfidia fefellit: qui de eius sce-
 lere suspicari nihil potuerunt, socium officii
 metuere non debuerunt, eius malitiam non
 viderunt, orationi vanæ crediderunt. Itaque
 nunc illi homines honestissimi, propter istius
 insidias parū putantur cauti prouidiq; fuisse.
 Iste qui initio proditor fuit, deinde perfuga:
 qui primo sociorum consilia aduersariis enū-
 ciavit, deinde societatem cum ipsis aduersa-
 riis coijt, terret etiam nos, ac minatur, tribus
 prædiis, hoc est præmiis sceleris ornatus. In
 eiusmodi vita Iudices, in his tot tantisq; flagi-
 tiis, hoc quoq; maleficium de quo iudiciū est,
 reperietis. Etenim quærere ita debetis, vbi
 multa auare, multa audaciter, multa impro-
 be, multa perfidiose facta videtis, ibi scelus
 quoq; latere inter illa tot flagitia putatote.

Socij
fides.

Pro so-
cio iudi-
cium.

Euertere Euertere).i.spoliavit,expilauit:vt Actiōne in Ver
 hominē. rem tertia, Venit ad Verrem M. Marcellus, petit ab
 eo pro sua fide ac diligētia pluribus verbis, ne per
 summam iniuriam pupillum Iuniū fortunis patris
 conetur euertere. Actiōne quarta, An huiusmodi iu-
 diciū det, quo iudicio indicta causa fortunis omni-
 bus euertere necesse sit? Itēq; Cogitare cœperunt eius
 inimici nihilo minus eodē Prætorē hunc euertere bo-
 nis posse, quo Heraclius esset euerfus. Tantidem
 quanti fidem) id est minimis. In rebus minoribus
 sociū fallere.) Vt violare mandatū docuit esse tur-
 pissimum: ita & eadem fere via docet q̄ turpe sit fal-
 lere sociū. i. eum cum quo societatem coieris. Au-
 thore Cicerone pro Q. Roscio, Siqua sunt priuata
 iudicia summæ existimationis, & pene dicam capi-
 tis, tria hæc sunt, fiducia, tutelæ, societatis. Aequē
 enim perfidiosum & nefarium est fidem frangere,
 quæ continet vitam: & pupillum fraudare, qui in tu-
 telam peruenit: & sociū fallere, qui se in negotio
 coniunxit. Societatem autem coire solemus aut om-
 nium bonorum, aut vnus alicuius negotiationis,
 veluti mancipiorum vendendorum emendorumq;,
 aut olei, aut vini, aut frumenti emendi vendendiq;:
 vt est in lib. Inst. Iustiniani. iij. de societate. Cōmu-
 nicauit).i. communem fecit. Tecti esse ad alienos
 possumus).i. alienos præcauere possumus. Intimi
 id est maxime familiares. Multa apertiora) sed nō
 omnia. Ideo eos præcauere possumus. Cauere so-
 ciū) de hoc dicendi genere ante dixi. Quod tā-
 etsi graue est) Ex hac re amplificat magnitudinem
 sceleris Capitonis. Induxit, decepit, destituit) Vt
 in L. Pisonem. Hic in fraudem homines impulsit, hic
 eos quibus erat ignotus decepit, fefellit, induxit. De-

Societa-
 tē coire.

stituere dicitur is qui promissum nō facit, vt in Clu-
 entianam scripsimus. Is autem fallit: ideo destituere
 fallere est. Aduersarijs tradidit). i. prodidit Chry-
 sogono. Malitiam) id est versutiam. Orationi va-
 næ) id est mendacijs Capitonis. Parum putantur
 cauti) q̄ missi Legati munus suum non obserint.
 Proditor) sociorū scilicet. Perfuga) qui ad aduer-
 sarium transijt, eiq̄ suorum sociorum consilia ape-
 ruit. Qui primo sociorum) ideo proditor. Deinde
 societate) Ideo perfuga. Prædijs) hoc est præmijs.
 Annominatio est. In his) id est inter hæc. Audax
 ter) Audaciter, vt ante, legendum est.

Desti-
 tuere.

Tametsi hoc quidem minime latet, quod
 ita promptum & propositum est, vt non ex il-
 lis maleficijs quæ in illo cōstat esse, hoc intel-
 ligatur, verum ex hoc etiam si quod illorum
 forte dubitatur, conuincatur. Quid tandem
 quæso Iudices, num aut ille lanista omnino iā
 a gladiatore cessisse videtur? aut is discipulus
 magistro tantulum de arte cōcedere? Par est
 auaritia, similis improbitas, eadem impuden-
 tia, gemina audacia. Etenim quoniam fidem
 magistri cognostis, cognoscite nunc discipu-
 li æquitatem. Dixi iam antea, sæpenumero po-
 stulatos esse ab istis duos seruos in quæstionē,
 tu semper T. Rosci recusasti. quæro abs te, ij-
 ne qui postulabant, indigni erant qui impe-
 trarent? an iste non cōmouebat, pro quo po-
 stulabant? an res ipsa tibi iniqua videbatur?

Postulabant homines honestissimi atq; integerrimi nostræ ciuitatis, quos iâ antea nominavi, qui ita vixerunt, talesq; a populo Romano putantur, vt quicquid dicerent, nemo esset qui non æquum putaret. Postulabant autem pro homine miserrimo atq; infelicissimo, qui vel ipse sese in cruciatum dari cuperet, dū de patris morte quæreretur. Res porro abs te eiusmodi postulabat, vt nihil interesset, vtrū eam rem recusares, an de maleficio cōfiterere. Quæ cum ita sint, quæro abs te quam ob causam recusaris? Cum * occiditur Sex. Roscius, ibidem fuerunt. Seruos ipsos, quod ad me attinet, neq; arguo, neq; purgo. quod a vobis * oppugnari video, ne in quæstionem dētur, suspiciosum est: quod vero apud vos ipsos in honore tāto sunt, profecto necesse est sciāt aliquid, quod si dixerint, perniciosum vobis futurum sit. In dominos quæri de seruis, iniustum est. An ne quæritur? Sex. enim Roscius reus est. Neq; enim cum de hoc quæritur, vos dominos esse dicitis. Cum Chryfogono sunt.

* occide
retur.

* repu-
gnari.

Dubita-
tur passi-
ue.

In illo) Capitone. Constant) Constat legendum
purarem. Illorum) maleficiorum. Dubitatur)
id est dubiū & incertum est. Dubitatur pass. ue dici
attendendum est. Conuincatur) id est probetur.
Ille lanista) Capito. A gladiatore cessisse) Morem
fuisse significat, vt veteres gladiatores multarū palo

marum victores, nimium callidi artifices a gladiatoribus cessarent, id est gladiatores esse desinerent.

Aur is discipulus) T. Roscius magnus. Vtriusque paria scelera dicit, ut eos in odium magis adducat.

Tantulum) id est minima re. De arre) gladiatoria. Gemina).i. similis & æquabilis: ut, geminique minatur in cælum scopuli. De quo verbo alibi plura.

Fidem) Ironia est, ut postea æquitatem. Fidē) quod sit proditor & perfuga. Dixi iam antea)

Dixit enim antea, Te nunc appello P. Scipio, te Metelle &c. Sæpenumero postulatos) Ne intelligas dixi sæpenumero.

Allquoties, inquit ante Cicero, duos seruos paternos in quæstionem ab aduersarijs Sex. Roscius postulauit

Ab istis) Scipione, & Metello. Quæro abs te) Tria quærit, & ad singula respondet.

An iste) T. Roscius. Attendendum est hoc pronomine litigatorem ostendi, quum alibi fere solitus Cicero sit per pronomen hic demonstrare.

Ipse sese in cruciatum) Mouet affectum, & remouet ab eo criminis suspicionem.

Vtrum eam rem recusares &c.) Recusando enim, de maleficio satis confiteretur.

Verbū confiteri a Cicerone alijsque ita vsurpari attendimus, ut dicunt confiteri de scelere, non scelus, quemadmodum accusare, defendere, dånare,

de furto, de repetundis, de ambitu dicimus: ut in partitionibus oratorijs, Minime esse concedendum, ut is qui de re confiteatur, verbi se interpretatione defendat.

Ea de re amplius scribimus in Ligarianam.

Quum occiditur) Videtur legendum, Quum occideretur. Quod a vobis oppugnari) Aut oppugnari pro repugnari posuit: aut certe repugnari legi debet.

In dominos quæri de seruis) Hoc proponit tanquam ab aduersarijs responsum: quod hi sint

Confiteri
de peccatis.

serui T. Rosciorum & Chryfogoni. De his igitur si quæreretur, in dominos quæreretur. De seruis in dominos quæri quod non liceat, scribimus in Misonianam. An ne quæritur? de seruis in dominos scilicet. Quum de hoc quæritur? Si locus hic emendatus est, sententia est, quum quæritur de hoc, id est de Roscij cæde, vos seruorum eius dominos non dicitis. De hoc quæritur, ne intelligas, de Roscio habetur quæstio. Nam antiquo ciuili Romanorum iure de liberis hominibus non quærebatur.

Ita credo literis eorum & urbanitate Chryfogonus ducitur, ut inter suos omnium deliciarum atque omnium artium puerulos ex tot elegantissimis familiis lectos, velit hos versari homines pene operarios ex Amerina disciplina patris familiarum rusticani. Non est ita profecto Iudices non est verisimile, ut Chryfogonus horum literas adamarit, aut humanitatem: non ut rei familiaris negotio diligentiam cognorit eorum & fidem. est quiddam quod occultatur, quod quo studiosius ab ipsis opprimitur & absconditur, eo magis eminent & apparet. Quid igitur? Chryfogonus sui malefici occulti causa quæstionem de his haberi non vult? minime Iudices, non in omnibus arbitror omnia conuenire. Ego in Chryfogeno, quod ad me attinet, nihil eiusmodi suspicor, neque hoc mihi nunc primum in mentem venit dicere. Meministis me ita distribuiffe

In mētē
venit dicere.

initio causam: in crimen, cuius tota argumē- Memis
 tatio permiffa Erucio est: & in audaciam, cu- nistis dif
 ius partes Rosciis impositæ sunt. quicquid tribuis
 maleficii, sceleris, cædis erit, proprium id Ro- se.
 sciorum esse debet. nimiam gratiam poten-
 tiãq; Chryfogoni dicimus & nobis obstare,
 & perferri nullo modo posse: & a vobis, quo-
 niam potestas data est, non modo infirmari,
 verum etiam vindicari oportere. Ego sic exi-
 stimo, qui quæri velit ex iis quos constat cū
 cædes facta sit, affuisse, eum cupere verum in-
 uenire. Qui recuset, cum profecto tametsi ver-
 bo non audeat, tamē re ipsa de maleficio suo
 confiteri. Dixi initio Iudices, nolle me plura
 de istorum scelere dicere, quàm causâ postu-
 laret, ac necessitas ipsa cogeret. Nam & mul-
 tæ res afferri possunt, & vnaquæque earum
 multis cum argumentis dici potest. Verum
 ego quod inuitus ac necessario facio, neque
 diu, neq; diligēter facere possum: quæ præter-
 iri nullo modo poterant, ea leuiter Iudices
 attigi: quæ posita sunt in suspicionibus, de qui-
 bus si cœpero dicere, pluribus verbis sit disse-
 rendum: ea vestris ingeniis coniecturæq; cō-
 mitto. Venio nunc ad illud nomen aureum
 Chryfogoni, sub quo nomine tota societas
 statuitur: de quo Iudices neq; quomodo dicā,
 neque quomodo taceam, reperire possum. Si

enim taceo, vel maximā partem relinquo: sin autem dico, vereor ne non ille solus (id quod ad me nihil attinet) sed alii quoq; plures læsos se esse putent.

Literis eorum) Ironia est. Ex tot elegantissimis familijs) quæ in Syllana proscriptione publicatæ sunt & auctionatæ. Per magnam Chryfogoni potētiam dicit. Operarios) id est duros, rusticos, mechanicos, qui operari solent: vt Actione in Verrem. vj. Barbaros quosdam Lilybæo scitote aduocatos esse operarios. Et libro Tusculanarum disputationum quinto, An quicq; stultius est, q̄ quos singulos sicut operarios barbarosq; contempnas, eos aliquid putare esse vniuersos? Eisdem opifices appellat in libro de officijs primo, Opificesq; omnes in fordida arte versantur. Patrifamilix) Sex. Roscij. Non vt rei) id est non est verisimile vt rei &c. Eorum) seruorum.

Diligentiam & fidem) In seruis hæc duo cōmendantur maxime. In omnes) T. Roscios & Chryfogonum. Omnia) vt ficti criminis accusationem, audaciam, & potentiam. Potestas data est) a populo Romano. Quæri) id est quæstionem haberi.

Venio nunc) Partitionis eius qua antea vsus est, hæc est pars tertia. Quum ad nouam quæstionē, id est materiā accedimus, admonendi sunt auditores, qua ratione fiunt magis attentī. Hinc illa sæpe, Reliquum est, Restat, Venio nunc &c. Ad aureum nomen Chryfogoni) Raro fit vt in nomine aduersarij ludamus. Cicero Actione tertia ludens in nomine Verris, ex ridiculorum hominum sermone id se sumere dicit. Chryfogonus autem est quasi tu dicas aureum genus, vel aureum semen. Nam χρυσός

Opera
rij,

Opifices

autum, & ἢ γονὴ genus vel semen dicitur. Statu-
tur) id est ponitur & firmatur. Neq̄ quomodo di-
cam) addubitatio est. Vel maximam) id est non
solum magnam, sed maximam. Id quod ad me ni-
hil pertinet) si videlicet solus læsum se esse putet.

Tametsi ita se res habet, vt mihi in com-
munem causam sectorum dicendū nihil ma- Sectores
gnopere videatur. Hæc enim causa noua pro-
fecto & singularis est, bonorum Sex. Roscii
emptorem Chryfogonum. Primum hoc vi-
deamus, eius hominis bona qua ratione vā-
nierunt, aut quomodo vāniri potuerunt. At-
que hoc non ita quæram Iudices, vt id di-
cam esse indignum, hominis innocentis bo-
na vānisse. Si enim hæc audientur, ac libere
dicentur, non fuit tantus homo Sex. Roscius
in ciuitate, vt de eo potissimum conquera-
mur. Verum ego hoc quæro, qui potuerunt
ista ipsa lege, quæ de proscriptione est, siue
Valeria est, siue Cornelia: non enim noui, nec
scio: verum ista ipsa lege bona Sexti Roscii
vāniri qui potuerunt? Scriptum enim ita
dicunt esse, Vt eorum bona vāneant, qui
proscripti sunt. quo in numero Sextus Ro-
scius non est. aut eorum, qui in aduersario-
rum præsiidiis occisi sunt. Dum præsidia vl-
la fuerunt, in Syllæ præsiidiis fuit: postea-
quam ab armis recesserunt, in summo otio

Kk ij

Emētiri

rediens a cœna Romæ occisus est. Si lege, bona quoq; lege vænisse fateor. Sin autem constat, contra omneis non modo veteres leges, verum etiam novas occisum esse, bona quo iure, aut quomodo, aut qua lege vænierint, quæro. In quem hoc dicam, quæris Eruci? nō in eum quem vis, & putas. Nam Syllā & oratio mea ab initio, & ipsius eximia virtus omni tempore purgavit. Ego hæc omnia Chryso-
gonum fecisse dico, vt ementiretur, vt malū
ciuem Roscium fuisse fingeret, vt eum apud
aduersarios occisum esse diceret, vt hisce de
rebus a Legatis Amerinorum doceri L. Syl-
lam passus non sit. Denique etiam illud suspi-
cor, omnino hæc bona non vænisse: id quod
postea, si per vos Iudices licitum erit, aperie-
tur. Opinor enim esse in lege, quam ad diem
proscriptiones venditionesque fiant, nimirū
Calen. Iunias. Aliquot post menses & homo
occisus est, & bona vænisse dicuntur. Profecto
aut hæc bona in tabulas publicas nullas re-
dierunt, nosq; ab isto nebulone facetus eludi
mur, quàm putamus: aut si redierunt, tabulæ
publicæ corruptæ aliqua ratione sunt.

Singularis) id est cum alijs non coniuncta, nec ijs
similis. Itaq; de hac causa possum dicere, nihil attrin-
gendo cōmunem sectorū causam. (Emptorē Chry-
sogonum) esse scilicet, (Eius hominis) Sex, Roscij.

Docet autem Sex. Roscij bona lege nulla vānisse.

Hæc) id est indignū esse bona hominis innocen-
tis vānisse. Vt de eo potissimū) Multi enim viri cla-
rissimi fuerunt, quorū bona vānierunt, de quibus itē
dem quæri liceret. Siue Valeria est, siue Cornelia)
Mortuis Cn. Papyrio Carbone in Sicilia, & C. Mario
filio Preneste Cōsulibus, vt noui Coss. fierent, Inter-
regem Senatus creari iussit. Creatus est L. Valerius
Flaccus. Author est Appianus libro primo. Omnīū
legum iniquissimam, dissimillimāq; legis L. Flaccus
Interrex de Sylla tulit, vt omnia quæcunq; ille fe-
cisset, essent rata. Quæ lex non hominis, sed tem-
poris esse videtur. Author est Cicero in oratione cō-
tra Rullum ad Quirites. Flacco Interrege Dictatu-
ra, quæ per annos quadringentos intermissa fuerat,
Syllæ, quandiu gerere vellet, demandata est. Hæc
lex proscriptionis a quo lata sit, incertum sibi esse
Cicero dicit, a Flacco ne, qui tulit vt quæcunq; Syl-
la fecisset, ea rata essent: an a L. Cornelio Sylla. Le-
ges appellari solitas ex nominibus ijs quæ proxima
sequerentur prænomena, alibi diximus. Inde lex Va-
leria, & lex Cornelia dictæ sunt, quas L. Valerius Flac-
cus & L. Cornelius Sylla tulerunt. Otio) id est pa-
ce. Si lege) occisus est scilicet. Non in eum quem
vis) id est non in L. Syllam. Ementiretur) id est pla-
ne mentiretur. Vt efficere & exorare magis sunt q̄
facere & orare, ita ementiri quàm mentiri. Apud
aduersarios) id est in præsidijs aduersariorum. Id
quod aperietur) id est plane & aperte dicetur. Si
per vos licitum erit) id est si patiamini, & si attente
audiatis. Postea) id est iam. Ibi enim aperire inci-
pit, Opinor enim esse in lege &c. In tabulas publi-
cas nullas redierunt).i. in tabulis publicis scripta nō

Lex Va-
leria.

Legum
nomina.

Emētiri

sunt : id est nō sunt, vt vulgo loquūtur, irregistrata.

Nam lege quidem bona vānire nō potuisse constat. Intelligo me ante tempus Iudices hęc scrutari, & propemodū errare, qui cum capiti Sex. Roscii mederi debeam, redituiam curē. Non enim laborat de pecunia: nō vllius rationem sui commodi ducit : facile egestatē suam se laturū putat, si hac indigna suspicione, & ficto crimine liberatus sit. Verum quæso a vobis Iudices, vt hęc pauca quæ restant, ita audiatis, vt partim me dicere pro me ipso putetis, partim pro Sex. Roscio. Quæ enim mihi ipsi indigna & intolerabilia videntur, quæq; ad omneis, nisi prouidemus, arbitror pertinere, ea pro me ipso, & animi mei sensu ac dolore pronūcio. Quæ ad huius vitæ casū causamq; pertineāt, & quid hic pro se dici velit, & qua cōditione contentus sit, iā in extrema oratione nostra Iudices audietis. Ego hęc a Chryfogono mea spōte remoto Sex. Roscio quæro: Primum, quare ciuis optimi bona vānierint? Deinde, quare hominis eius, qui neq; apud aduersarios occisus est, bona vānierint, cum in eos solos lex scripta sit? Deinde, quare aliquāto post eam diē vānierint, quæ dies lege præfinita est? Deinde, cur tātulo vānierint? Quæ omnia, si quēadmodū solent liberti neq; & improbi facere, in patronū suum voluerit

conferre, nihil egerit. nemo est enim qui nesciat, propter magnitudinē rerum multa multos partim conuiuente, partim imprudēte L. Sylla cōmississe. Placet igitur in his rebus aliquid imprudētia præteriri? nō placet Iudices, sed necesse est. Etenim si Iupiter Opt. Maximus, cui⁹ nutu & arbitrio cælū, terra, mariaq; regūtur, sæpe vētis vehemētioribus, aut immoderatis tēpestatibus, aut nimio calore, aut intolerabili frigore hominibus nocuit, vrbes deleuit, fruges perdidit: quorum nihil pernicii causa diuino consilio, sed vi ipsa & magnitudine rerum factū putamus: at contra, comoda quibus vtimur, lucemq; qua fruimur, spiritumq; quē ducimus, ab eo nobis dari atq; impertiri videmus: quid miramur L. Syllam, cum solus rempublicam regeret, orbemque terrarum gubernaret, imperiiq; maiestatem quam armis receperat, legibus confirmaret, aliqua animaduertere non potuisse? nisi hoc mirum est, quod vis diuina assequi nō possit, si id mens humana adepta non sit.

Ante tempus) id est citius q̄ debeam. Prius enim ostendere debeo Sextum Roscium contra omnem legem occisum, quā bona eius lege nulla vānisse.

Rediuuam curam) Rediuua est cum circa vngues cutis se resoluit, vt ait Sex. Pompeius. Sic autē dicta est, quia rediuuare pro soluere dixerint antiqui. Suc-

cida lana ex aqua frigida imposita rediuas sanat: vt
 ait Plin. cap. secundo libri. xxix. Quæso a vobis Iu
 Extre- dices) Attentos facit. In extrema oratione) id est
 ma ora- in extrema parte orationis, in conclusione. De hoc
 tio. dicendi modo, quàm familiaris Ciceroni sit, scribis
 mus in commētarijs in Catonem Maiorem. Apud
 aduersarios) id est in aduersariorum præfidijs. In
 eos solos) aduersarios. Tantulo) Sex. enim Roscij
 bona erant sexagies sestertium, & vānerunt tantū
 Tātulo duobus millibus nummum. Tantulo vānerint)
 vānerint In primitiuo diceretur tantū vānerint. In patro
 num suum) L. Cornelij Syllæ Chryfogonus libertus
 erat, ideo L. Cornelius appellatus est. Magnitudinē
 rerum) quas L. Sylla gereret. Præteriri) a Sylla sci
 licet. Iupiter Opt. Max.) Iouem propter benefi
 cia populus Romanus Optimum, propter vim Ma
 ximum nominauit, vt ait Cicero in oratione pro do
 mo sua. Perdídít) id est vastauit. Pernicij causa)
 A. Gel. cap. xiiij. lib. ix. docens nomina. 5. declina
 tionis apud veteres habuisse genitiuum, vt huius fa
 cies, facij, & facie, hūc locum citat, vt probet hulus
 pernicij a Cicerone dictum. Vi ipsa) Ventorum, tē
 pestatum &c. Magnitudine rerum) quas Iupiter
 ipse gerat. Eo enim alijs rebus agēdis occupato hæc
 fiunt. Multa quoq; dijs imprudentibus fieri poetæ
 significant: vt apud Homerum libro Iliad. xiiij. Iouem
 Iuno sopiuit, Eo dormiente Neptunus contra
 Iouis edictum Græcos adiuvat, Experrectus Iunoni
 irascitur. fugiētibus Troianis opitulatur. id est apud
 Virgilium lib. Aen. j. Aeolus imprudente Neptuno
 ventos in mare immittit, agit & vexat Troianos.
 Id resciscens Neptunus ventis Aeoloque irascitur,
 & mare pacat. Spiritumque quem ducimus) Du

cere spiritum dicit, vt ante ducere animam. Re, Ducere
spiritū.
ceperat) id recuperauerat.

Verum vt hæc missa faciam, quæ iam facta Missa fa
ciam.
sunt, ex iis quæ nunc maxime sunt, nonne
quiuis potest intelligere, omnium architectū
& machinatorem vnum esse Chryfogonum
qui Sext. Roscii nomen deferendum curauit?
hoc iudicium, cuius honoris causa accusare
se dixit Erucius.

DESUNT NONNVLLA.

aptam, & ratione dispositam se habere existi-
mant, qui in Salentinis aut in Brutiis habent
vnde vix ter in anno audire nuncium pos- Audite
nunciū.
sunt. Alter tibi descendit de Palatio, & ædi-
bus suis: habet animi causa rus amœnum
& suburbanum, plura præterea prædia, neque
tamē vllum nisi præclarum & propinquum.
domus referta vasis Corinthiis & Deliacis, in Vasa
Corin-
thia &
Deliaca
Authe-
psa.
quibus est Authepsa illa, quam tanto precio
nuper mercatus est, vt qui prætereuntes pre-
cium enumerare audiebant, fundum venire
arbitrarentur. Quid præterea cælati argenti?
quid stragulæ vestis? quid pictarum tabularū?
quid signorum? quid marmoris apud illum
putatis esse? Tantum scilicet, quantum e mul-
tis splendidisque familiis in turba & rapinis
coaceruari vna in domo potuit. Familiã vero
quantam, & quã variis cum artificiis habe-

at, quid ego dicam? Mitto hasce artes vulgares, coquos, pistores, lecticarios: animi & auriū causā tot homines habet, vt quotidiano cātuvocū, & neruorū, & tibiārū, nocturnisq; cōuiuuis tota vicinitas personet. In hac vita Iudices quos sumptus quotidianos, quas effusiones fieri putatis?

Accusare se dixit Erucius) Nōnulla hoc loco deesse nemini dubiū est. Ea tamē pauca esse arbitror, propterea quōd ante dixerit pauca restare quæ dicturus sit. Aptā) videtur præmittendū habitationē aut villā aut latebrā suā nequitiae & ignauiae aptā &c. Qui in Salētinis aut in Brutijs habent) id est habitant. Et si liceret diuinare quæ in superioribus desunt, legerē sic, Hoc iudiciū cuius honoris causa accusare se dixit Erucius, mendacij & manifeste calumniæ conuincit eos: nam nequitiae & ignauiae suę latebram aptam &c. Cuius honoris causa) quia honestum est iudicibus si culpam viri corā eis arguit.

Alter) Chryfogonus. Ostendit quæ diuitiae, quæq; luxuria Chryfogono ex hac proscriptione accreuerit, vt eum in inuidiam & odiū iudicibus adducat.

Vasis Corinthijs & Deliacis) Authore Plinio ca. ij. libri. xxxiiij. ex illa antiqua æris gloria Corinthiū maxime laudatur. Antiquissima autē æris gloria Deliacā fuit, mercatus in Delo concelebante toto orbe. Authepsa illa) Authepsam vas esse Corinthiū aut Deliacū preciosissimū significat. Fundū vāni) Tanti enim authepsa indicabatur, quāti fundus. Authore Florentino Iurisc. lib. Digestorū quinquagesimo, de verborum & rerum significatione, fundi appellatione omne ædificium, & omnis ager conti-

Corinthiū æs.
Deliacū æs.
Authepsa.

netur. Sed in vsu vrbaana ædificia, ædes rustica, vilis Fundus
 læ dicuntur. Locus vero sine ædificio in vrbe, area: quid sit,
 rure autem, ager appellatur. Idemq; ager cū ædifi-
 cio, fundus dicitur. Quid stragulæ vestis) Stragula Stragu-
 vestis, vt ait Asconius, picta est. Hac voce alibi vsus la vestis,
 Cicero est. Actione in Verrem tertia, Præterea gre-
 ges equarum eius istum abigendos curasse, argenti
 vestisq; stragulæ quod fuerit, curasse auferendum.
 Actione quarta, Præterea greges nobilissimarum
 equarum abactos, argenti vestisq; stragulæ domi
 quod fuerit, esse direptum. Itemq; Plena domus cæ-
 lati argenti, multæq; stragulæ vestis. Latini Autho-
 re Varrone libro de lingua latina quarto, quicquid
 insternebāt, a sternendo stragulū appellabāt. Quid
 pictarum tabularum) Pictæ tabulæ, signa, id est ta-
 magines cereæ, argenteæ, aureæ, etiam marmorarię,
 vt pictores & statuarij, apud veteres magno in pre-
 cio fuerunt. In turba & rapinis) id est in proscrip-
 ptione. Artificijs) id est artificibus, vt seruitia pro
 seruis dicuntur. Lecticarios) id est lecticarum artifi- Lecticae
 ces. Alioqui lecticarij sunt qui lecticā vehunt, vt in rij.

Vocum & neruorum & tibiarum) Musica triplex
 est, quæ fit ore, quæ manu, quæ flatu. Hanc musi-
 cam triplicem hoc loco significat. Hanc autem lu-
 xuriam Chryfogoni Cicero commemorat, vt eum
 in odium & in inuidiam Iudicibus adducat. In hac
 vita) id est in tali viuendi ratione.

Quæ vero conuiuia? honesta credo in eius-
 modi domo: si domus hæc habēda est potius,
 quā officina nequitix, & diuersoriū flagitiorū Officina
 omnium. Ipse vero quemadmodum compo. nequitie

Delibuto
tus ca-
pillus.

sito & delibuto capillo passim per forum volitet cum magna caterua togatorum, videtis Iudices, & invidetis: & vnum videtis Iudices, vt omnes despiciat, vt hominem præ se neminem putet, vt se solum beatum, solum potentem putet. Quæ vero efficiat, & quæ conetur, si velim commemorare, vereor Iudices, ne quis imperitior existimet me causam nobilitatis victoriamque voluisse lædere: tãetsi meo iure possum, siquid in hac parte mihi non placeat, vituperare. Non enim vereor ne quis alienum me animum habuisse a causa nobilitatis existimet. Sciunt ii qui me norunt, me pro illa tenui infirmaq; parte posteaquam id quod maxime volui, fieri non potuit, vt componeretur, id maxime defendisse, vt ii vincerent, qui vicerunt. Quis enim erat qui non videret humilitatem cum dignitate de amplitudine contendere? Quo in certamine perditu cuius erat, non se ad eos iungere, quibus incolumibus & domi dignitas, & foris auctoritas retineretur. Quæ perfecta esse, & suum cuique honorem & gradum redditũ, gaudeo Iudices, vehementerque lætor: eaque omnia deorum voluntate, studio populi Romani, consilio, & imperio, & felicitate L. Syl-læ gesta, esse intelligo. Quòd animaduersum est in eos qui contra omni ratione pugnarũt

(non debeo reprehendere, quòd viris fortibus, quorum opera eximia in rebus gerendis extitit, honos habitus est) laudo. Quæ vt fierent, idcirco pugnatum esse arbitror, meque in eo studio partium fuisse confiteor.

* Credo) Ironia est. Potius quàm officina nequitiae) Correctio est. Officina, vt ait Valla lib. iij. est vbi opera fiunt, vt statuarius, fusoris, flatoris, cælatoris, excusoris, pictoris, sutoris, fabri. Officina nequitiae per translationem dicitur vbi admittitur multa & quasi exercetur nequitia. Vt contra officina eloquentiae schola dicitur vbi discipuli fiunt eloquentes. Cicero de Oratore ad Brutum de Isocrate, Quum doceret eos qui partim in dicendo, partim in scribendo principes extiterunt, domus eius officina habita eloquentiae est. Composito & delibuto capillo) Authore Quintiliano lib. v. vitam, vultum, incessum, habitum incusare multum valet, ad conciliandum ijs quos iniustos facere volueris, odium: vt pro Cluentio aduersus Quintium Cicero, ipsam prætextam demissam ad talos insectatus est. Capillum compositum, id est calamistratum & delibutum Chryfogoni eadem ratione hoc loco Cicero insectatur. Delibuto) id est vncto: vt de Claris oratoribus, Qui deuinctus erat fascijs, & multis medicamentis propter dolorem artuum delibutus. Delibutum gaudio per translationem Terentius in Pormione dicit, Satis est, si si te delibutum gaudio reddo. Ad animum, inquit Donatus, transtulit, quod est corporis. Nam delibutus vnctus dicitur. Capillo) Capillos in numero plurali vulgus, capillum in singulari docti appellare solent. Per forum volitet) Id insolentiae, incon-

Officina
nequitie

Officina
eloquentiae.

Delibutus
capillus.

Capillus
potius quàm
capilli.

stantiæ & arrogantia est: vt pro domo sua de P. Clodio, Quum tu florens ac potens per medium forum popularis volitares. Præ se) id est comparatione sui. Cæteros homines comparatione sui belluas, nō homines esse putabat. Imperitior) .i. simplicior, & de vulgo. Imperitos enim idiotas, & vt vulgo dicunt, simplices sæpe appellat Cicero. Causam) id est partes nobilitatis, quas L. Sylla tutatus vicit. Lædere) id est reprehendere & vituperare. Pro illa tenui infirmaq; parte) quæ plebeiorū erat, quā Marius tutabatur. Vt cōponeretur) id est vt pax & concordia restitueretur. Componere enim sedare est. Virg. 1. Aen. Sed motos præstat componere fluctus. Si vincerent) Syllani scilicet. Humilitatem cum dignitate) .i. plebeios cum patricijs. Est autem intellectio. Res enim dicitur, & persona intelligitur. De amplitudine) id est de magnitudine, & vt vulgo dicunt, de superioritate. Ad eos) nobiles & patricios. Quibus incolumibus) id est victoribus. Domi) .i. in vrbe, in patria: & foris, id est extra urbem, extra patriam. Qua in re domi & foris sæpe dicuntur: vt, frustra sunt foris arma, nisi est consiliū domi.

Quod animaduersum est in eos) id est quod proscripti sunt, eorumq; bona publicata. Animaduertente in aliquē est eū legitime punire, quasi adhibita animaduersione, nequid temere fiat: de qua re Laurentius Valla accurate differit. Viris fortibus) Syllanis militibus. Honos habitus est) id est data sunt præmia, vt ante, Nonne satis fuit his gratias agi? denique vt perliberaliter ageretur, honoris aliquid haberi?

Sin autē id actum est, & idcirco arma sum.

pta sunt, vt homines postremi pecuniis alienis locupletarentur, & in fortunas vniuscuiusq; impetū facerent, & id nō modo re prohibere non licet, sed ne verbis quidē vituperare, tū vero in isto bello nō recreatus, neque restitutus, sed subact⁹ oppressusq; popul⁹ Romanus est. Verū lōge aliter est, nihil horū est Iudices: nō modo nō lædetur causā nobilitatis, si istis hominibus resistetis, verū etiam ornabitur. Etenim qui hęc vituperare volunt, Chryfogonū tantū posse querūtur: qui laudare volunt, concessum ei non esse commemorant. Ac iam nihil est quod quisquā aut tam stultus, aut tam improbus sit, qui dicat, Vellē quidem liceret, hoc dixissem: dicas licet. hoc fecissem, facias licet. nemo prohibet. hoc decreuissem, decerne, modo recte, omnes approbabunt. hoc iudicissem: laudabunt omnes, si recte & ordine iudicaris. Dum necesse erat, resque ipsa cogebat, vnus omnia poterat. qui posteaquā magistratus creauit, legesq; constituit, sua cuique procuratio auctoritasque est restituta. Quam si retinere volunt ii qui *re-[†]recuperarunt. ceperunt, in perpetuum poterunt obtinere. Sin has cædes, & rapinas, & hos tantos tamq; profusos sumptus aut facient, aut approbāt, nolo in eos grauius quicquā ne hominis quidem causā dicere. Vnum hoc dico, nostrī

isti nobiles, nisi vigilantes & boni & fortes & misericordes erunt, iis hominibus in quibus hæc erunt, ornamenta sua concedant necesse est. Quapropter desinant aliquando dicere, male aliquem loquutum esse, si quis vere ac libere locutus sit: desināt suā causam cū Chryfogono communicare: desinant, si ille læsus sit, de se aliquid detractum arbitrari: videant ne turpe miserumq; sit, eos qui equestre splendorem pati non potuerunt, serui nequissimi dominationem ferre posse. Quæ quidem dominatio Iudices in aliis rebus antea versabatur: nunc vero quam viam munitet, quod iter affectet, videtis, ad fidem, ad iusiurandum, ad iudicia vestra, ad id quod solum prope in ciuitate syncerum sanctumq; restat. Hic ne etiam sese putat aliquid posse Chryfogonus? hic etiam potens esse vult? O rem miseram, atque acerbam.

Munito.

Postre-
mi ho-
mines.

Homines postremi) id est perditissimi, quales sunt T. Roscij & Chryfogonus. Hæc) id est hanc nobilitatis victoriam. Concessum ei non esse) id est imprudente Sylla hæc eum facere commemorant. Tam stultus) id est tam imperitus, tam simplex. Vnus omnia poterat) id est L. Sylla omnem potestatem habebat. Nam Dictator factus erat. Magistratus creauit) Creare magistratus rarissime, facere magistratus sæpissime a Cicerone dici inuenias. Cuiq;) magistratui. Quam) magistratum

Creare
magi-
stratū &
facere.

procuratorem & auctoritatem. Ii) id est eius ordinis homines, id est nobiles. si enim Syllæ beneficio recuperauerunt etiã eos magistratus, quos plebi in eius secessione concedere coacti fuerant: vel cuiusmodi est, ut alter Consulum e plebe esset. Nostri) isti nobiles) qui gerunt magistratus. In quibus hæc erunt) id est qui erunt vigilantes, boni & c. Ornamenta sua), i. suos magistratus. Male loquutum esse) Sic dixit, ut dicimus aliquem male audire, non qui malum seu debilem aut corruptum habeat auditum, sed de quo mala dicuntur: & qui ea de se audiens dici, male afficitur. Sic hoc loco male loquutum dicit, non qui cum vitio & impedimento linguæ sit loquutus: sed qui maledixerit, id est detraxerit, & inique locutus sit. Equestrem splendorem) Equites enim lege Sempronia iudicauerunt per annos quinquaginta. Iis L. Sylla iudicandi potestatem ademit, propterea quòd in ciuili dissensione Cinnæ fauerent. Serui nequissimi) Chryfogoni, qui Syllæ seruus fuit. In alijs rebus) in proscriptione, in sectione. Hic) id est in vestris iudicijs. Aliquid posse) id est aliquam potestatem habere.

Equites
iudices.

Neq; me hercules hoc indigne fero, quod verear ne quid possit: verum quòd ausus est, quòd sperauit sese apud tales viros aliquid ad perniciem posse innocētis, id ipsum queror. Idcirco ne experrecta nobilitas armis atque ferro rempublicam recuperauit, ut ad libidinem suam liberti seruuliq; nobilium, bona, fortunas vestras, nostrasque vexare possent? Si id actum est, fateor me errasse, qui hoc ma-

Experrecta
nobilitas.

luerim: fateor insanisse, qui cū illis senserim, tametsi inermis Iudices sensi. Sin autem victoria nobilium ornamento, atque emolumento reipublicæ, populoque Romano debet esse, cum vero optimo, & nobilissimo cuique meam orationem gratissimam esse oportet. Quod si quis est qui & se, & causam lædiputet, cum Chrysofonus vituperetur, is causam ignorat, seipsum prope non nouit. Causa enim splendidior fiet, si nequissimo cuique resistetur. Ille improbissimus Chrysofoni fautor, qui sibi cum illo rationem communicatam putat, læditur, cum ab hoc splendore causæ separatur. Verum hæc omnis oratio (vt iã ante dixi) mea est, qua me vti respublica, & dolor meus, & istorum iniuria coegit. Sed Roscius horum nihil indignū putat, neminē accusat, nihil de suo patrimonio queritur: putat homo imperitus morū, agricola & rusticus, ista omnia quæ vos per Syllam gesta esse dicitis, more, lege, iure gentium facta. culpa liberatus, & crimine nefario solutus, cupit a vobis discedere. Si hac indigna suspicione caret, animo æquo se carere suis omnibus commodis dicit. rogat oratque te Chrysofone, si nihil de patris fortunis amplissimis in suam rem conuertit, si nulla in re te fraudauit, si tibi optima fide sua omnia concessit, adnume-

rauit, appendit, si vestitū quo ipse tectus erat, annulumq; dedit, os suum tibi tradidit: si ex omnibus rebus seipsum nudum, neq; præterea quicquam excepit, vt sibi per te liceat innocenti amicorum opibus vitam in egestate degere. Prædia mea tu possides, ego aliena misericordia viuo, concedo: & quod animus æquus est, & quia necesse est, mea domus tibi patet, mihi clausa est, fero.

Ad perniciem innocentis) id est ad damnationē Roscij. Experrecta nobilitas) quæ ante ciuilem defensionem quodammodo sopita videbatur, quod de iure eius tam multa plebeij & equites vsurparent. Aut quæ ante Syllæ reditum Marianis tam fortiter non resistebat. Qui hoc maluerim) vt vinceret nobilitas. Meam orationem) id est hanc defensionem, & potissimū partem hanc qua Chrysogonum infector. Grauissimā) Alijs in codicibus lego gratissimam, quæ lectio magis placet. Causam) nobilitatis. Vt iam ante dixi) id enim ante dixit. Verū quæso a vobis iudices, vt hæc pauca quæ restant, ita audiatis, vt partim me dicere pro me ipso putetis, partim pro Sex. Roscio. Respub. & dolor meus) Antea dixit, Quæ mihi ipsi indigna & intolerabilia videntur, quæq; ad omnes, nisi prouidemus, arbitror pertinere, ea pro me ipso, & animi mei sensu ac dolore pronuncio. Istorum iniuria) quam isti T. Roscij & Chrysogonus faciunt. Sed Roscius) Quauis antea pollicitus sit hæc se dicturum pro Sex. Roscio, ea tamen conclusio est

huius orationis per commiserationem. Mouet enim affectus iudicibus ab inhumana Chryfogni crudelitate, & a Sexti Roscij Imperitia, fortuna acerba, & aduersarum rerum æquo animo patientia, modo parricidij suspitione iudicum sententia liberetur. Vos) accusatores. Culpa liberatus) id est absolutus. Rogat oratque te Chryfogone) Aquila Romanus de apostrophe scribens, hoc Ciceronis exemplo vtitur. Si nulla in re te fraudauit) id est si in re nulla te decepit, si tibi omnia sua bona tradidit. Hoc in loco attende fraudare in re iusta & honesta dici. Iure enim & honeste Roscius aliqua ex bonis suis retinere poterat. Id si fecisset) Chryfognū fraudasset. Optima fide) id est fidelissime. Adnumerauit) appendit) Pecunia partim numerabatur, partim pēdebatur. Os suum).i. oris & vultus imaginem in annulo expressam. Prædia mea tu possides) Illud in oratione vim habet maximam, vt orator litigatoris voce vtatur. Ea autem prosopœia est, quā ad miserationem commouendam valere Quintilianus lib. vj. scribit. Animus æquus est) id est id æquo animo fero.

Frauda
re in re
honestā
dicitur.

Familia mea maxima vteris, ego seruum habeo nullum. patior, & ferendū puto. Quid vis amplius? quid insequeris? quid oppugnas? qua in re tuam voluntatem lædi a me putas? vbi tuis commodis officio? quid tibi obsto? Si spoliatorum causa vis hominē occidere, spoliasti. Quid quæris amplius? Si inimicitiarum, quæ sunt tibi inimicitia cum eo, cuius antea prædia possedisti, quàm ipsum cognosti? Sin

metuis, ab eo ne aliquid metuis, quem vides ipsum ab sese tam atrocem iniuriam propulsare nõ posse? Sin quod bona quæ Roscii fuerunt, tua facta sunt, idcirco hunc illius filium studes perdere, nonne ostendis id te vereri, quod præter cæteros tu metuere non debeas, nequando liberis proscriptorum bona patria reddantur? Facis iniuriã Chryfogone, si maiorem spem emptionis tuæ in huius exitio ponis, quàm in his rebus quas L. Sylla gessit. Quod si tibi causã nulla est cur hunc miserũ tanta calamitate affici velis: si tibi omnia sua præter animam tradidit, nec sibi quicquã paternum, ne monumenti quidem causã reseruauit, per deos immortales quæ ista tanta crudelitas est? quæ tam fera immanisque natura? Quis vnquã prædo fuit tam nefarius, quis pirata tam barbarus, vt cum integram prædam sine sanguine habere possset, cruenta spolia detrahere mallet? Scis hunc nihil habere, nihil audere, nihil posse, nihil vnquam cõtra rem tuam cogitasse, & tamen oppugnas eum, quem neq; metuere potes, neq; odisse debes, nec quicquã habere iam reliqui vides, quod ei detrahere possis. nisi hoc indignum putas, quod vestitum sedere in iudicio vides, quem tu e patrimonio tanquam e naufragio nudũ expulisti. Quasi vero nescias hunc & ali & ve-

stiri a Cæcilia Balearici filia, Nepotis sorore, spectatissima fœmina, quæ cum patrem clarissimum, amplissimos patruos, ornatissimū fratrem haberet, tamen cum esset mulier, virtute perfecit, vt quanto honore ipsa ex illorum dignitate afficeretur, nō minora illis ornamenta ex sua laude redderet. An quod diligenter defenditur, id tibi indignum facinus videtur? Mihi crede, si pro patris eius hospitii & gratia vellent omnes huius hospites adesse, & auderent libere defendere, satis copiose defenderetur.

Familia mea) id est meis seruis. Ab eo ne aliquid metuis) Vt in Andria Terentij, Metui a Chryside. De hoc dicendi genere ante diximus. Præter ceteros) bonorū emptores. Præter animā) .i. vitam, Neq; metuere) quia nihil audet. Neq; odisse) quia nihil potest. A Cæcilia Balearis filia) Balearici fortasse non Balearis legendum sit Authore Asconio Pædiano in orationem pro Cornelio de maiestate. Q. Metellus Nepos Balearici filius fuit. Huius Metelli Nepotis filius eodem nomine appellatus est. Is & Metellus Celer nihil in causis versati, nec sine ingenio, nec indocti populare dicendi genus affecti erāt, vt ait Cicero de Claris oratoribus. Licet hoc loco conijcere Q. Metellū Nepotē Balearici filium Balearicum quoq; appellatum esse, aut in narratione legendū esse, sese ad Cæciliā Nepotis sororē &c. quāuis in exemplis omnibus scriptū inueniā Nepos

pecta) tis filiam. Spectatissima) .i. optima & probatissima

ma : vt M. Fonteij matrem Cicero lectissimam foemina appellat. Patrē clarissimū &c.) Multi ex Metellorum familia fuerunt viri clarissimi, qui ex deuictis a se nationibus nomina acceperunt, vt Macedonicus, Numidicus, Balearicus, Creticus, Dalmaticus. Quū C. Verris causa ageretur, tres Metelli fratres erant, quorum vnus Consul, alij duo Prætores eodem anno fuerunt, vt est apud Ciceronem in accusatione Verris. Quum esset mulier) Mulsteris enim quàm viri minor virtus est. Itaq; Cæciliæ magna laus est. Virtute) id est animi magnitudine.

Ex illorum) patruorum & fratris. Omnes huius hospites) vt Metelli, Seruilij, Scipiones. Satis copiose) id est a satis multis. Nam vt multos rei accusatores, ita defensores esse licebat.

Sin autem pro magnitudine iniuriæ, pro eoque, quòd summa Reipublicæ in huius periculo tentatur, hæc omnes vindicarent, consistere mehercule vobis isto in loco non liceret. Nunc ita defenditur, non sane vt moleste ferre aduersarii debeant, neque vt se potentia superari putent. Quæ domi gerenda sunt, ea per Cæciliam transiguntur: fori iudicijque rationem Messala, vt videtis Iudices, suscepit: qui si iam satis ætatis atque roboris haberet, ipse pro Sexto Roscio diceret. Quoniam ad dicendum impedimento est ætas, & pudor, qui ornat ætatem: causam mihi tradidit, quem sua causa cupere, ac debere intelligebat. Ipse assiduitate,

consilio, auctoritate, diligentia perfecit, ut
 Sexti Roscii vita erepta de manibus sectorū,
 sententiis iudicum permetteretur. Nimirum
 Iudices pro hac nobilitate pars maxima ciui-
 tatis in armis fuit, hæc acta res est, uti nobiles
 restituerentur in ciuitatem: qui hoc facerent,
 quod facere Messalam videtis: qui caput in-
 nocentis defenderent: qui iniuriæ resisterēt:
 qui quantum possent, in salute alterius, quàm
 in exitio mallent ostendere. Quod si omnes
 qui eodem loco nati sunt, facerent, & Respu.
 ex illis, & ipsi ex inuidia minus laborarent.
 Verum si a Chryfogono Iudices non impe-
 tramus, ut pecunia nostra contentus sit, vitā
 ne petat: si ille adduci non potest, ut cum ade-
 merit nobis omnia: quæ nostra erāt propria,
 ne lucem quoque hanc, quæ communis est,
 eripere cupiat: si non satis habet auaritiā suā
 pecunia explere,

Laboras-
 rent ex
 inuidia.

M. Messala,

Summa Reip. & c) id est hoc iudiciū ad Rēp. per-
 tinet. Nam si dānetur Roscius, proscriptorū aliorū
 liberi in iudiciū vocabuntur. Vobis) id est tibi &
 T. Roscijs. Messala) De hoc Messala Cicerō de cla-
 ris Oratoribus, M. inquit, Messala minor natu quàm
 nos, nullo modo inops, sed non minus ornatus gene-
 re verborū, prudēs, acutus, minime incautus, patro-
 nus in causis cognoscēdis componendisque diligens,
 magni laboris, multæ operæ, multarumque causa-

rum. Adolescens autem Cicero hanc causam defendit, ut est apud A. Gellium. Si iam satis ætatis) Authore Vlpiano lib. Digestorum tertio de postulando, Prætor puerum, id est eum qui annum septimum decimum in totum non cõpleuit, postulare prohibet: quia moderatam hanc ætatem Prætor ratus est ad procedendum in publicum. Roboris) in dicendo scilicet. Nã defendere laboriosum magis est quã accusare. Aut roboris, id est roboratæ & firmatæ ætatis, quã virilem appellant, de qua pro Cluëtio scribimus. In qua ætate minus pudoris est. Aetatẽ).i. pueritiam. Quem sua causa cupere) In huius orationis exordio amplius Cicero dicit de ijs qui a se cõtenderunt ut Roscium defenderet. Sua causa) id est propter amicitiam, beneficia, & dignitatẽ suam. Pro hac nobilitate).i. causa huius nobilitatis. Pars maxima ciuitatis).i. plebeij & patricij in ciuili dissensione Syllæ & Marij. Hæc acta res est) Victore Sylla. Nobiles qui eiectioni fuerant) quo tẽpore Sylla exercitum ductabat cõtra Mithridatẽ. Qui) Nobiles restituti. Quãtum possent).i. quantã potestatem haberent. Ea autem vera sinceraque nobilitas est, quæ potestatem suam in iuuandis hominibus, nõ in lædendis & opprimendis ostendit. Hac ratione ad diuinã naturã accedere se propius ostendit. Alijs enim prodesse diuinum est. Hinc ethnici Iouẽ & Iunonẽ a iuuãdo appellauerunt: iique deos inferos esse putauerunt qui soli nocerent. Inde illud antiquum prouerbium est, Homo est homini deus. Deus est mortali iuuare mortalẽ, Plinius scribit. Nolim dicere, quãuis hic locus admoneat, nõnullos esse nobiles hac ætate, qui aliorum exitio potius quã salute nobilitatẽ suam ostẽtare cupiant. Eodẽ loco) id est eodẽ genere, id est qui sunt nobiles. Ex illis)

nobilibus. Pecunia nostra) id est bonis nostris om-
 nibus. Propria) Vulgus diceret proprietaria. Quę
 cōmunis est) Hęc autem lux cōmunis est, non mo-
 do hominū, sed etiam belluarū. Avaritiā suā ex-
 plere).i. satiare, mitigare, sedare. In hoc enim verbo
 Explere, particula ex, habet vim complendi signifi-
 cationē: vt pro P. Sylla, Te ipsum iam Torquate ex-
 pletū huius miseris pateat. Hinc dicit Cicero exple-
 re animos inuidorū, odium, famem, libidinē. In ora-
 tione pro domo sua, Expleui animos inuidorū, pla-
 caui odia improborū, saturavi etiā perfidiā & sce-
 lus perditorum. Pro Milone, Quū sanguine inimici
 expleffet odium suum. In Vatinium, Ex epulo ma-
 gnificentissimo famē illam veterem tuam nō exple-
 ras. Pro domo sua, Neq; porro illa manus copięq;
 Catilinę cæmentis ac tegulis meorū tectorum se fa-
 mem suam expleturas putauerunt. Pro M. Cælio,
 Cū hac si quis adolescens forte fuerit, vtrum hic tibi
 L. Herēni adulter, an amator? Expugnare pudicitia,
 an explere libidinē voluisse videatur? Satiare & sa-
 turare similiter dici alio loco scribemus.

Nisi etiam crudelitate sanguinis præditus
 sit: vnum perfugium Iudices, vna spes reliqua
 est Sexto Roscio, eadēq; Reip. vestra pristina
 bonitas, & misericordia: quę si manet, salui e-
 tiā nunc esse possumus. Sin ea crudelitas quę
 hoc tēpore in Rep. versata est, vestros quoq;
 animos (id quod fieri profecto non potest) du-
 riores acerbioresq; reddidit, actū est Iudices:
 inter feras satius est ætatem degere, q̄ in hac
 tanta immanitate versari. Ad eam ne rem vos

Explere
 odiū, fa-
 mē, libi-
 dinē & c.

Actū est

reſeruati eſtis, ad eam ne rē delecti, vt eos con-
demnaretis, quos ſectores ac ſicarii iugulare
nō potuiſſent? Solent hoc boni Imperatores
facere cum prælium cōmittunt, vt in eo loco
quo fugam hoſtium fore arbitrentur, milites
collocent: in quos, ſi qui ex acie fugerint, de
improviſo incidant. Nimirum ſimiliter arbi-
trantur iſti bonorum emptores, vos hic tales
viros ſedere, qui excipiatis eos qui de ſuis ma-
nibus effugerint. Dii prohibeant Iudices, vt
hoc, quod maiores conſilium publicum vo-
cari voluerunt, præſidium ſectorum exiſti-
metur.

Impera-
torū in
acie mos

Conſiliū
publicū.

Crudelitate præditus) Quod præditus in bona re
dicatur ſæpius, nemo dubitat. Vt autem in re mala
nonnunq̄ dici intelligas, aliquot Ciceronis exempla
aſcripſimus. Ex orationib⁹, Pro Q. Roſcio, Proh dij
immortales, eſſe ne quenquam tanta audacia præ-
ditum. Diuinatione, Homo ſingulari cupiditate, au-
dacia, ſcelere præditus. Actiōne in Verrem quinta,
Quæ tua donatio ſingulari impudentia prædita, no-
ua Siculis omnibus, mihi vero incredibilis videba-
tur. Pro L. Flacco, Antequā dico a quibus, qua ſpe,
qua vi, qua re concitatis, qua leuitate, qua egeſtate,
qua perfidia, qua audacia præditis, dicam de genere
vniuerſo, & de conditione omnium noſtrum. Ea-
dem quæ Reip.) Nam Reip, cauſam cum hac Ro-
ſcij cauſa coniungit. Quæ hoc tempore) in hac
crudeli proſcriptione Syllæ. Veſtros quoq; animos) Cōſuetu-
Vſu venire ſolet, vt q̄ natura ſunt lenes & miſericors) dinis vis

Prædit⁹
crudeli-
tate.

Cōſuetu-
dinis vis

des: earū rerū quæ lenitati & misericordiæ contrarię sunt, assiduitate naturā mutant: vt postea dicit Cic. Vt videre licet Iudices primū in reos misericordes, deinde cōsuetudine factos seueriores. Actum est) Prouerbialis sententia est, qua desperatio significatur. Ea comici sæpe vtuntur. Reseruati) a fortuna, vt arbitror, & cum nobilibus alijs ab aduersarijs occisi nō estis. Delecti) Iudices scilicet. Iudiciū enim primum delectus fiebat, deinde sortitio, vt alio loco diximus amplius. Cōmittunt) id est incipiunt: vt pro Milone, Ante ipsam, inquā, Bonam deam quum præliū commississet, primū illud vulnus acceperit, quo teterrimā mortem obiret. Cōmittere enim, vt ait Sextus Pōpeius, proprie est simul mittere. Nūc eo vtimur & pro facere, & pro delinquere, & pro incipere. Nonio quoq; Marcello authore cōmittere initiare est, id est incipere. Virgilius libro Aeneidos. 5. Et tuba commissos medio canit aggere ludos. Varro Endymionibus, Discūbimus multitudo, minus maturatione cōmittitis. De improviso) Vt de repente & repente, ita de improviso & improviso pro eodem dicimus. Cicero libro Epistolarū ad Atticū decimoquinto, Etiā illud quid est, quod non pertimescēdū sit: quū hominem tēperantem, summū medicum tantus improviso morbus oppresserit? Idem libro de Officijs secundo, Quūq; tyrannū Methodeū improviso oppressisset, sexcētos exules, qui locupletissimi fuerant eius ciuitatis, restituit. Idem pro L. Murena, Tempestates sæpe certo aliquo cæli signo cōmouētur, sæpe improviso nulla ex certa ratione, obscura aliqua ex causa cōcitantur. Isti bonorum emptores) Hos modo bonorū emptores, modo sectores appellat. Sedere) id est iudices esse. Exci-

Cōmit-
tere.

De im-
proviso
& impro-
viso.

piatis) id est recipiatis, & interficiatis: vt excipere
feram dicimus. Authore Nonio Marcello, excipere
est opprimere vel circūuenire. Virgilius lib. Aen. 2.
Et scelerum furijs agītatus Orestes Excipit incautū.
M. Tullius ad Pompeiū libro quarto, Admoniti su-
mus, vt caueremus ne exciperemur a Cæsare. Cō-
siliū publicum) Senatum intelligit, ex quo solum
erant tū Iudices. Equitibus enim, vt diximus, iudi-
candi potestātē Sylla ademit, quā solis Senatoribus
permisit. Hoc autem loco Iudices Cicero ita afficit,
vt vereantur crudelitatis nomen nisi Sex. Roscium
absoluant.

Excipere
re.

An vero Iudices vos non intelligitis nihil
aliud agi, nisi vt proscriptorum liberi quauis
ratione tollantur? & eius rei initium in vestro
iureiurādo, atq; in Sexti Roscii periculo quæ-
ri? Dubium est ad quem maleficiū pertineat,
cum videatis ex altera parte sectorem, inimi-
cum, sicariū, eundemq; accusatorem hoc tem-
pore: ex altera parte egentem, probatū suis fi-
lium, in quo non modo culpa nulla, sed ne su-
spicio quidē potuit consistere? Nunquid hic
aliud videtis obstare Roscio, nisi quod patris
bona vānerunt? Quod si id vos suscipitis, &
eadem in re operā vestram profitemini: si id-
circo sedetis, vt ad vos adducantur eorum li-
beri, quorū bona vānerunt: caute per deos
immortales Iudices, ne noua, & multo crude-
lior per vos proscriptio instaurata esse videa-
tur. Illam priorem, quæ facta est in eos qui ar-

ma capere potuerunt, tamen Senatus suscipere noluit, ne quid acrius quam more maiorū comparatum est, publico consilio factum videretur. Hanc vero quæ ad eorum liberos, atque ad infantium puerorum incunabula pertinet, nisi hoc iudicio a vobis reiicitis, & aspernamini, videte per deos immortales, quem in locum Rempu. peruenturam putetis. Homines sapientes, & ista auctoritate & potestate præditos, qua vos estis, ex quibus rebus maxime Respub. laborat, iis maxime mederi conuenit. Vestrum nemo est, quin intelligat populum Romanum, qui quondam in hostes lenissimus existimabatur, hoc tempore domestica crudelitate laborare. Hanc tollite ex ciuitate Iudices, hanc pati nolite diutius in hac Repub. versari, quæ non modo id habet in se mali, quod tot ciues atrocissime sustulit, verū etiam hominibus lenissimis ademit misericordiam consuetudine incōmodorum. Nam cum omnibus horis aliquid atrociter fieri videmus, aut audimus: etiā qui natura mitissimus sumus, assiduitate molestiarum sensum omnē humanitatis ex animis amittimus.

Deest aliquid.

Nihil aliud agi Alijs in locis sæpe diximus Ciceronem solitū esse ostendere, quam tulerint sententiā Iudices, non ad reum solū pertinere, sed ad alios

vel ad Iudices ipsos, vel ad Rēp. Quauis ratione) aut per sectores, aut per vos Iudices. In vestro iururando).i.in vestra sententia. Dubiū est) Initium cōclusionis hoc loco esse possit, quæ sit per enumerationem. Ex altera parte).i.in subellijs accusatorum. Sectorem) T. Roscium Magnum. Ex altera parte) id est ex dextra iudicum parte. In ea enim reū sedere mos erat, vt meliores magisq; propitios haberet Iudices. Naturalis enim fauor est pro laborantibus, nisi calamitate digni sint. Probatū suis) Amerinis. Cōsistere).i.existere & apparere etiam accusatione Erucij. Suscipitis).i.approbatis. Id autem approbatis, si Roscium damnatis. Paulo post dicit, Senatus suscipere noluit. Profitemini) id est pollicemini. Qui arma capere potuerunt) per ætatem scilicet. i. qui iuuenes aduersarij, vel in præsijs aduersariorum fuerunt. Infantium puerorum) Vt in libro de Oratore secundo, Ego autem, si quē nunc plane rudem institui ad dicendū velim, his potius tradam assiduis vno opere eandē incudem diem noctemq; tundentibus, qui omnes tenuissimas particulas, atq; omnia minima mansa, vt aiunt nutrices, infantibus pueris in os inferant. Ex quibus rebus) Ordo est. Conuenit homines sapientes mederi ijs rebus, quibus ex rebus Respu. laborat. Quondam in hostes lenissimus existimabatur) Qui proprio nomine perduellus erat, is hostis vocabatur, lenitate verbi tristitiam rei mitigāte. Hostis enim apud Romanos veteres is dicebatur, quem nunc peregrinum dicimus, vt est apud Ciceronem in lib. de Officijs primo. Domestica crudelitate).i. ciuili, quæ scilicet fuit in ciuili dissensione, & in Syllæ p̄scriptione. Crudelitate laborare) laborare crudelitate, & laborare ex

Infantes
pueri,

crudelitate, hocq; posterius dici sapius, id quod ali-
 bi scripsim⁹, ex hac oratione cognoscere licet. Af-
 siduitate molestiarum) id est incommodorum con-
 suetudine. Sensum omnem humanitatis) id est om-
 nem humanitatem, quam in nobis natura sentie-
 mus. Amittimus).i. ablegamus, & eiicimus. Amit-
 tere pro dimittere Romanos veteres dixisse Dona-
 tus scribit. Ad finem orationis huius aliquid deesse
 dubium non est, quod, vt alia multa, temporis iniu-
 ria interciderit.

Amitte-
 re.

F I N I S.

Amittimus
 re.